

Csiki Tamás

**A NEM INTEGRÁLT TÁRSADALMI RÉTEGEK
PROBLÉMÁINAK BIZTONSÁGIASÍTÁSI TÖREKVÉSEI –
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A ROMÁKRA**

ÁROP – 2.2.21 Tudásalapú közzolgálati előmenetel

Csiki Tamás

**A NEM INTEGRÁLT
TÁRSADALMI RÉTEGEK PROBLÉMÁINAK
BIZTONSÁGSI TÖREKVÉSEI –
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A ROMÁKRA**

Nemzeti Köszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar
Budapest, 2014

NKE – Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

Szerző:

© Csiki Tamás, 2014

Kiadja:

© Nemzeti Közsolgálati Egyetem, 2014

Minden jog fenntartva. Bármilyen másoláshoz, sokszorosításhoz, illetve más adatfeldolgozó rendszerben való tároláshoz és rögzítéshez a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulása szükséges.

Olvasószerkesztés, tördelés: Nemzeti Közsolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt.

ISBN 978-615-5491-32-0

Tartalom

Előszó	7
I. fejezet A magyarországi romákkal kapcsolatos társadalmi attitűdök és a többségi társadalom szerepe a biztonságiasítás folyamatában	
Bevezetés	9
1. Az állam feladata egy kisebbségre irányuló biztonságiasítás kapcsán	10
2. A „roma másság” a magyar társadalom percepciójában	16
3. A roma kisebbség irányába megmutatkozó uralkodó attitűdök és sztereotípiák Magyarországon az 1990-es években	18
4. Erősödő negatív percepciók az ezredforduló után	21
5. A cigánykép megjelenése a médiadiskurzusban	26
6. Egy helyi fókuszpont: Miskolc	30
I. Melléklet – Egy helyi fókuszpont vizsgálata: Személyes interjúk Miskolcon	32
Bibliográfia	39
II. fejezet A magyarországi szélsőjobboldali csoportok, politikai szereplők romákkal kapcsolatos politikájának, diskurzusának értékelő elemzése	
Bevezetés	47
1. A radikális jobboldal szereplői	48
2. A Jobbik Magyarországért Mozgalom parlamenti párttá fejlődése.....	49
3. Miért áll a roma kisebbség a radikális és szélsőjobboldali szereplők célkeresztjében?	52
4. A roma kisebbséget célzó biztonságiasítási kísérlet Magyarországon, 2006-2010	54
5. A biztonságiasítás folyamatának leírása	58
6. A biztonságiasítás kulcsa: radikális elhatárolódás (radical othering)	64
7. A jobbik médiadiskurzusa	65
1. Melléklet: Fogalmi magyarázatok	69
Bibliográfia	72
III. fejezet Securitizing the Roma of Hungary	
Abstract	77
1. The securitization attempt targeting Roma in Hungary, 2006-2010.....	77
2. The key to securitization: successful radical othering	84
3. Desecuritization measures undertaken by the central government in 2009-2010	89
Conclusions	90
Bibliography	92

IV. fejezet Strengthening extremism in Central Europe and securitization practices targeting Roma	97
Introduction	97
1. Theoretical foundations for examining the process of securitization	99
2. Setting the proper research framework without analytical fallacies	103
3. A research framework for Hungary	105
4. The analytical framework for understanding securitization practices of radical and extremist actors targeting Roma – based on the Hungarian case study	108
5. Government responses to securitization	113
6. Proposals for further research regarding Central Europe	116
Annex 1. An overview of the strengthening political support of major extremist parties in Europe	119
Bibliography	121

Előszó

A nemzetközi biztonsági tanulmányok Koppenhágai Iskolájának biztonságiasítási elméletét és módszertanát immár két évtizede széles körben használják számos, a társadalmak biztonságpolitikai napirendjén újonnan megjelenő kérdés vizsgálatára. Az 1990-es években széleskörű vita bontakozott ki arról, hogy a nyugat-európai migránsok fenyegetésként jelennek-e meg a befogadó országok társadalmi biztonságára – identitására, értékrendjére, társadalmi kohéziójára és prosperitására? E viták középpontjában egyrészt a társadalmi integráció sikeressége vagy kudarca, másrészt a bevándorlókkal szemben megfogalmazott szélsőséges – idegengyűlölő, szélsőségesen nacionalista, iszlámellenes – politikai üzenetek és csoportosulások, pártok álltak. Ugyancsak e vita kapcsán tette fel számos politika- és társadalomtudományi kutató a kérdést: hogyan válik egy normális esetben átpolitizált kérdésből – szükség van-e bevándorlókra, mik a bevándorlás gazdasági előnyei és hátrányai, milyen kulturális következményekkel jár mindez? – egy magasabb szinten kezelt, rendkívüli intézkedéseket követelő, konfliktusos, immár a biztonságpolitika szférájába tartozó kérdéssé? Ez a biztonságiasítás folyamata, ami a jelen kötet középpontjában is áll, egy másik nem – vagy csak kevésbé – integrált társadalmi csoport, a magyarországi romák esetében.

A kötet négy tanulmánya egy kutatási folyamat eredményeinek összegzéseként, elméleti kísérletként és módszertani útmutatóként szolgál. E négy tanulmány összekötő eleme, hogy mindegyik a magyarországi radikális és szélsőjobb szereplőinek romák ellen irányuló biztonságiasítási törekvését vizsgálja, döntően a 2006-2010 közötti időszakban. Tehát azt a problematikát, miszerint a „cigánybűnözés” fogalma köré rendezve a többségi magyar és kisebbségi roma/cigány társadalom közötti inherens szembenállásról, konfliktusról beszélnek, és ezt – a politikai és médiadiskurzusban, illetve „gárdafelvonulások” által – igyekeznek demonstrálni annak érdekében, hogy a magyar társadalomban bizonyítottan jelen lévő igen erős cigányellenességre építve saját politikai támogatottságukat, társadalmi bázisukat erősítsék. E kérdéskör a Nemzeti Közszolgálati Egyetem széleskörű – rendvédelmi, honvédelmi, közigazgatási, specifikusabban nemzetbiztonsági, biztonságpolitikai – kutatási és oktatási portfóliója tekintetében is tanulmányozásra érdemes, ugyanis az állam egyetemes feladata a társadalmon belüli konfliktusok megelőzése, kezelése, az erőszak-monopólium megőrzése, illetve minden állampolgárának védelme. Ezek azonban, mint azt a kötet tanulmányai is hangsúlyozzák, a szélsőséges biztonságiasítási törekvések kapcsán sérülnek mind a konfliktusok kiélezése, egy társadalmi csoport (a cigányság) megbélyegzése és kirekesztése, mind félkatonai szervezetek szervezése és működtetése, illetve etnikai motivációjú támadások végrehajtása által, amire az államnak, mint biztonságpolitikai szereplőnek reagálnia kell.

A bevezető tanulmány középpontjában a romákról a magyar társadalomban kialakított szubjektív társadalmi percepció és konstruált kép, valamint az ezekhez kapcsolódó negatív attitűdök és sztereotípiák állnak. A második tanulmány a biztonságiasítás erre épülő folyamatát írja le, valamint a roma kisebbséget célzó biztonságiasítási kísérletet mutatja be Magyarországon, kiemelt figyelmet szentelve azoknak a radikális

és szélsőjobboldali szereplőknek, amelyek e törekvések hajtóerejét képeztek. A kötet két angol nyelvű tanulmánya a kutatási eredmények összefoglalásaként és közép-európai kiterjesztéseként értelmezendők, amelyek egyrészt azt a célt is szolgálják, hogy egy kötetben belül szemléltessék a magyar és angol szakterminológia használatát, másrészt pedig módszertani útmutatót kívánnak adni a térség más országai esetében elvégzendő összehasonlító elemzések számára.

A döntően négy éves időszakra és Magyarországra fókuszáló tanulmányok egy hosszabb kutatási folyamat részét képezik, annak mintegy félidejénél összegzik az elért eredményeket azáltal, hogy a magyarországi romák esettanulmányán keresztül bemutatják a biztonságiasítási folyamat elméleti és gyakorlati vonatkozásait, szereplőit és eszközeit, valamint ismertetik a kutatás lehetséges módszertanát. E folyamat következő szakasza az állami válaszok vizsgálatát, a biztonságiasítás normál politizált mederbe terelésének (deszekuritizáció) lehetséges eszközeit vizsgálja majd, és ezek által teljessé válik a probléma feldolgozása.

I. fejezet

A magyarországi romákkal kapcsolatos társadalmi attitűdök és a többségi társadalom szerepe a biztonságiasítás folyamatában

Bevezetés

Jóllehet a vallási kisebbségek védelme, illetve a rájuk való hivatkozás már igen régóta – lényegében a vesztfáliai nemzetközi rendszer kialakulása óta – gyakori oka a háborúknak, illetve része a nemzetközi kapcsolatoknak, sőt, 1815-től az etnikai és nemzeti kisebbségek jogi védelme is ennek részévé vált, a kisebbségekkel csak a biztonság fogalmának kibővülésével párhuzamosan, az 1980-es évek elejétől kezdtek el foglalkozni a nemzetközi biztonsági tanulmányok szakértői. Abban, hogy a kisebbségek megjelentek e tanulmányok agendáján, igen komoly szerepe volt a *koppenhágai iskola* képviselőinek – elsősorban Barry Buzannak és Ole Waevernek –, akik a biztonságot öt (katonai, politikai, gazdasági, környezeti és társadalmi) dimenzióra osztották, s a társadalmi dimenzió főszereplőivé a nemzeteket, etnikumokat vagy vallási közösségeket tették, kulcskérdésévé pedig az identitások fennmaradásának biztonságát.¹

Ugyancsak a koppenhágai iskola jóvoltából vált ismertté a *biztonságiasítás* fogalma, amely azt a politikai folyamatot jelöli, amikor egy kérdést a politika normál menetéből a rendkívüli megoldásokat igénylő kérdések közé emel, szélsőségesen átpolitizál, létfenyegetésként jelenít meg az állam vagy a társadalom bizonyos csoportja.² Buzan, Waever és de Wilde azonban hangsúlyozzák, hogy egy kérdés nem feltétlenül azért válik biztonsági kérdéssé, mert tényleges létfenyegetés áll fenn, hanem mert a biztonságiasítók ilyen fenyegetésként találják.³ Felhívják a figyelmet továbbá arra is, hogy a biztonság – mivel a biztonságiasított kérdés kikerül a normál politika menetéből – korántsem olyan jó dolog, mint azt sokan gondolják, s „jobb irány a biztonságiasítás (*securisation*) csökkentése: a kérdések áthelyezése a rendkívüli üzemmódból a politikai szféra rendes alkumechanizmusába.”⁴

A jelen tanulmány azért született, mert az elmúlt években több olyan kísérletnek is tanúí lehetünk Magyarországon, amikor egyes társadalmi csoportok a „romakérdést”

1 Lásd: Barry BUZAN – Ole WAEVER – Jaap DE WILDE: *A biztonsági elemzés új keretei*. In: *Nemzetközi biztonsági tanulmányok*. Szerk. PÓTI László. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2006. 61. o.; Bill McSWEENEY: *Identity and Security: Buzan and the Copenhagen School*. In: Barry BUZAN – Lene HANSEN (ed.): *International Security. Vol. III*. SAGE Publications, 2007. 121-126.

2 BUZAN – WAEVER – DE WILDE, i. m. 79-81.

3 Uo. 80. o.

4 Uo. 57. o.

megpróbálták biztonságiasítani.⁵ Elsősorban arra keressük a választ, hogy a romákkal kapcsolatos többségi társadalmi attitűdök mennyiben segítettek elő e biztonságiasítási kísérleteket. Egyben arra kívánja felhívni a figyelmet, hogy a romakérdés biztonságiasítása olyan indokolatlan és káros jelenség, amellyel szemben minden kormánynak határozottan fel kell lépnie.

1. Az állam feladata egy kisebbségre irányuló biztonságiasítás kapcsán

A nemzetiségek és etnikumok között a romák⁶ igen sajátos helyet foglalnak el, ugyanis egy állam nélküli, területileg többnyire nem elkülönülten élő, társadalmilag hosszú időszak óta kirekesztett (social exclusion), s ami talán a legfontosabb, történelmi korzakokon át a társadalmi munkamegosztás rendszerének perifériájára vagy azon túlra szorult/szorított (underclass)⁷ kisebbségről van szó. Vagyis a romák nem rendelkeznek semmiféle olyan jellegzetességgel, amely komoly biztonságpolitikai szereplővé tehetné őket. Valószínűleg ez a halmozottan hátrányos helyzet az oka annak, hogy még a 2000-es évektől is csupán marginális szereplőként vannak jelen a nemzetközi biztonsági tanulmányok tematikájában mint a nem integrált társadalmi rétegekhez tartozók egyik csoportja.⁸ Számos szerző szerint ugyanis a nem integrált társadalmi rétegek megnövekedő számaránya perspektivikusan komoly társadalmi konfliktusokat,

5 A cigánység és többségi társadalom viszonyában a 2009-es tatárszentgyörgyi gyilkosságok követően vetődött fel először tartósan a „polgárháború” kifejezés. Lásd: TÁLAS Péter: *Tatárszentgyörgy után. A biztonság szubjektív percepciójának veszélyeiről. SVKI Elemzések*, 2009/4. A tanulmány letölthető az alábbi linkről: http://nit.uni-nke.hu/downloads/Elemzesek/2009/SVKI_Elemzesek_2009_4.pdf

6 A tanulmányban a „roma” és „cigány” megnevezéseket egyenértékű megfelelőként használok, nem tulajdonítva egyiknek sem többletjelentést akár a klasszikus archaikus – modern, illetve politikailag korrekt – megbélyegző, vagy önazonosító – külső identifikáló terminológiai dimenziók mentén, amelyek olykor megjelennek a szakirodalomban is.

7 LADÁNYI János – SZELENYI Iván: *Van-e értelme az underclass kategória használatának?* Beszélő, VI. évfolyam, 11. szám. A cikk elérhető az alábbi linken: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/van-e-ertelme-az-underclass-kategoria-hasznalatanak>

8 Lásd erről: TÁLAS P. i.m. A nem integrált társadalmi rétegek 2001. szeptember 11., illetve az azt követő nagy európai terrortámadások (Madrid, London) után kerültek a nemzetközi biztonság érdeklődésének homlokterébe. A téma szakirodalma az európai muzulmán kisebbség kulturálisan elkülönült rétegeinek, illetve radikális csoportjainak tevékenysége kapcsán arra a kérdésre keresi a választ, hogy biztonsági fenyegetést jelenthetnek-e nem integrált társadalmi rétegek a többségi társadalomra. Lásd erről: Anne Sofie ROALD: *New Muslims in European Context: The Experience of Scandinavian Converts*. BRILL, Leiden-Boston, 2004. 375.; Jörgen S. NIELSEN [et al.]: *Yearbook of Muslims, Volume I*. BRILL, Leiden-Boston, 2009. 562.; Jörgen S. NIELSEN [et al.]: *Yearbook of Muslims, Volume II*. BRILL, Leiden-Boston, 2010. 711.; Humera KHAN - Imam Mohamed MAGID: *The Roles of Muslim-Majority and Muslim-Minority Communities in a Global Context*. Brookings, 2011. augusztus.; Meghan BENTON - Anne NIELSEN: *Integrating Europe's Muslim Minorities: Public Anxieties, Policy Responses*. Migration Policy Institute, 2013. 05. 10.

s így akár biztonsági problémát is okozhat.⁹ Fontos jelezni azonban, hogy e szerzők elsősorban a nyugat-európai muszlim közösségek példáját hozzák fel, akiknek társadalmi helyzete merőben eltérő, mint a kelet-közép-európai vagy magyarországi romáké. A nyugat-európai muzulmán kisebbség problémája ugyanis alapvetően nem strukturális társadalmi depriváltságból fakad. Szemben a cigánysággal, a muszlim bevándorlók nem élnek együtt hosszú generációk óta a többségi társadalommal. A nyugat-európai muzulmánok inkább városi lakosok, szemben a többségében falvakban élő cigánysággal. S természetesen nem rendelkeznek a többségi társadalom alapvető kulturális jegyeivel sem (nyelv, vallás), amivel a cigányság rendelkezik. És még sorolhatnánk... Arról nem is beszélve, hogy a muszlimok esetében nem a többség által szegregált, hanem sokkal inkább a saját elhatározásukból szegregálódó szélsőséges csoportok jelenthetnek biztonsági problémát, ami a cigányság esetében soha, sehol nem jelent meg.

Nem integrált társadalmi csoportként a cigányság a legnagyobb valószínűség szerint abban az esetben jelenthet biztonsági problémát, ha ezen önfenntartásra képtelen, gazdaságilag és társadalmilag egyaránt vegetáló rétegek aránya jelentősen növekszik a társadalmon belül, s mivel a modern jóléti állam formálisan nem hagyja teljesen magára állampolgárait, hanem szükség esetén a társadalmi tehermegosztáson keresztül osztozik a problémákban, e rétegek minimális szinten való eltartása is komoly erőfeszítéseket okoz a többségi társadalom számára. Fontos azonban jelezni, hogy ez esetben sem „cigánykérdésként” vetődik fel a probléma, hanem a tartósan mélyszegénységben élő, halmozottan hátrányos helyzetű rétegek problémájaként, akik között a romák valószínűleg csupán a kisebbséget alkotják.

Mindezzel természetes nem azt kívánjuk állítani, hogy a cigányság helyzete ne okozhatna olyan problémát a kormányzat számára, amellyel esetleg biztonsági kérdésként kell, illetve érdemes foglalkoznia, csupán azt, hogy jelenleg nem ez a helyzet, a kérdés biztonságiasítása pedig csak megnehezíti annak kezelését. Amennyiben a buzani szektorális biztonságfogalom alapján akarjuk meghatározni azt, hogy a kormányzatnak milyen, a romakérdéssel összefüggő főbb feladatai lehetnek – illetve vannak –, a következőket mondhatjuk a teljesség igénye nélkül.

1. A katonai biztonság terén

Amennyiben a romák szociális, politikai vagy társadalmi elégedetlensége miatt polgárháborús viszonyok alakulnának ki (mint például Ukrajnában, fegyveres csoportok intézményfoglalására kerülne sor), a kormányzat feladata lenne a roma fegyveres csoportok lefegyverzése és felszámolása. Fontos azonban jelezni, hogy ilyen helyzetre

---

9 Lásd ezekről: Kent ROACH: *National Security, Multiculturalism and Muslim Minorities*. Singapore Journal of Legal Studies, 2006. 405–438.; Liz FEKETE: *A Suitable Enemy. Racism, Migration and Islamophobia in Europe*. Pluto Press, 2009. 19-76.; Chris ALLEN: *Islamophobia*. Ashgate e-book, 2010. 83-122.

annak ellenére sehol nem került sor térségünkben,¹⁰ hogy a politikai közbeszéd számos szereplője rendszeresen polgárháborús állapotokat emleget a cigányság és többségi társadalom közötti viszony jellemzésére. A polgárháborúnak azonban igen szigorú feltételei vannak, amelyek közül Magyarországon és a kelet-közép-európai térség többi országában egyik sem áll fenn.¹¹

Amennyiben a romákkal szembeni bármilyen okból bekövetkező erőszakos fellépés szervezett politikai erőszakformát öltene (rendfenntartó éberség,¹² rasszista pogrom,¹³ etnikai tisztogatás¹⁴), a kormányzat feladata lenne a romák ellen fellépő fegyveres és paramilitáris csoportok lefegyverzése és felszámolása. Fontosnak tarjuk azonban már itt jelezni, hogy a sokat hivatkozott „cigánybűnözés” jelensége egyszerű rendészeti, közbiztonsági kérdés, és semmiféle kapcsolata nincs a buzani értelemben vett katonai biztonság problémáival.¹⁵

10 Nem volt ilyennek tekinthető a 2004-es szlovákiai éhséglázadás sem. (Lásd: „Éhséglázadás” *Kelet-Szlovákiában – hét évvel ezelőtti történet*. Új Szó Online, 2011. 02. 23.) A lázadás ugyanis általában egy (állami) intézmény konkrét megnyilvánulásával – jelen esetben a segélyek és juttatások drasztikus csökkentésével – szembeni spontán tömegerőszak. Fontos azonban jelezni, hogy a lázadás nem irányul az alkotmányos rend megdöntésére, a benne résztvevők ugyanis többnyire az eredeti helyzet visszaállításáért szállnak síkra.

11 James D. FEARON szerint a polgárháború „egy országon belül, szervezett csoportok által vívott fegyveres konfliktus, amelynek célja a központi vagy a regionális hatalom megszerzése vagy a kormányzati politika megváltoztatásának kikényszerítése.” Erroll Henderson és David Singer szerint a polgárháborút olyan hosszabb időn keresztül, elsődlegesen belső, évente legalább ezer halottal járó fegyveres küzdelemnek tekintik, melyben a kormányerők egy hatékony védekezésre képes felkelő erővel állnak szemben. James FEARON: *Iraq's Civil War*. Foreign Affairs, March/April 2007.; Erroll HENDERSON – David SINGER: *Civil War in the Post-Colonial World, 1946–92*. Journal of Peace Research, Vol. 37, No. 3 (May 2000), 275–299.

12 Az ún. *rendfenntartó éberség* nem más, mint egy hivatalosan nem engedélyezett kísérlet a bűnözés visszaszorítására, amely – mint azt az amerikai polgárháborúból megismert „*vigilance committee*” (*éberségi bizottság*) kifejezés is mutatja – a kifejezetten etnikai vagy más politikai kisebbség elleni erőszakot takar, s mint ilyen tevékenysége köztörvényes bűnözés. Ilyen típusú szervezett politikai erőszakra általában akkor kerül sor, amikor a hivatalos bűnüldöző szervek láthatóan elmulasztják e feladatukat ellátni.

13 A *pogrom* – amely az orosz ’pusztítás’ szóból származik – valamely kisebbség ellen irányuló irányítatlan (de nem feltétlenül spontán) csoportos vagy tömeges erőszakcselekmény.

14 Az *etnikai tisztogatás* egy etnikai csoport erőszakos és céltudatos kiűzése egy területről, az adott régió etnikai összetételének megváltoztatása érdekében. A nemzetközi ad hoc bíróságok értelmezése szerint az etnikai tisztogatás az etnikai csoport tagjainak erőszakos és gyors kiűzését jelenti, amely a tulajdonuk kifizetésével, felégetésével, letartóztatásokkal, kivégzésekkel, általában emberiség ellenes bűncselekmények elkövetésével jár együtt. Más értelmezés szerint etnikai tisztogatásnak tekinthető minden olyan szisztematikus kiszorító politika, melynek révén egy terület által benépesített lakosság tagjait arra kényszerítik, hogy elhagyják a területet.

15 A bűnözésnek kizárólag abban az esetben van kapcsolata a katonai biztonsággal, ha annak mértéke és jellege már az állam stabilitását, illetve az állam erőszak-monopóliumát veszélyezteti, például szervezett bűnözői bandák állandósult fegyveres harca, a maffia-jellegű bűnözés beépülése az államapparátusba, stb.

2. A politikai biztonság terén

A cigány kisebbség érdekeinek megjelenítése, illetve ezen érdekek megjelenítésének biztosítása legalább olyan mértékben, hogy az ne okozzon elviselhetetlen politikai feszültséget, se országos, se helyi szinten. Ez mindenekelőtt azért fontos, mert a cigányság többsége – éppen társadalmi kirekesztettsége és underclass állapota következtében – nincs abban a helyzetben, hogy képes lenne érdekeinek hatékony képviselésére.

A cigány kisebbség politikai és állampolgári jogainak biztosítása és érvényesítése. Ez különösen azért fontos, mert a jogérvényesítés formális és tartalmi értelemben jelentős, olykor kiáltó különbséget mutat és mutathat. Az államnak e tekintetben különösen arra kell ügyelnie, hogy az állami szervek, az állami alkalmazottak – különösen azok, amelyek tevékenysége az állampolgári alapjogokat érinti (például igazságszolgáltatás, oktatás, közigazgatás, szociális és egészségügy) – ne sértsék meg, illetve ne korlátozzák a cigány kisebbség jogait.¹⁶

A közbiztonság fenntartása és a társadalom által etnikaként percipiált bűnözés kezelése. Ez utóbbi kapcsán fontos jelezni, hogy a „cigánybűnözés” fogalma¹⁷ attól, hogy ezt a politika elit egy része vagy egésze elutasítja, még létezik/létezhet a társadalom szubjektív percepciójában. Már régóta ismert, hogy a szubjektív percepciónak milyen fontos szerepe van (illetve lehet) a biztonság terén. Legfeljebb arra érdemes felhívni a figyelmet, hogy részben az információáramlás globalizálódásával párhuzamosan a biztonság szubjektív percepciójának jelentősége csak növekedett (ti. biztonságpolitikai horizontunkat a biztonsági kérdéseket számunkra tálaló média tágította ki), részben, hogy a szubjektív percepciót nagyrészt – bár nem kizárólag – a média alakítja, ezért formálása és megváltoztatása is a médián keresztül a legkönnyebb.

16 Sík Endre – SIMONOVITS Bori: Egyenlő bánásmód és diszkrimináció. In: *Társadalmi Ríport 2008*. Szerk. KOLOSI Tamás – Tóth István György. TÁRKI, 2008. 363-386.; *Hátrányos megkülönböztetés az EU-ban 2009*. Eurobarometer 71-72.; *Van diszkrimináció*. TASZ, 2012. 05. 31.

17 Cigánybűnözés alatt a fogalmat használók a cigányok által elkövetett bűncselekmények összességét vagy azokat a bűncselekményfajtákat értik, amelyeket főképp cigányok követnek el. Szűk biztonságpolitikai szempontból a kifejezés nem csak etnikailag diszkriminatív, a cigányságra nézve sértő jellege miatt problematikus erősen, hanem azért, mert azok, akik erről beszélnek, állításukat nem tudják számokkal alátámasztani. Mivel 1991 óta a bűnügyi statisztikák nem regisztrálják az állampolgárok etnikai hovatartozását és származását, sőt, beleegyezésük nélkül ezt a népszámlálási statisztikák sem rögzíthetik, csupán becsülni tudjuk, hogy hány cigány él összesen Magyarországon. Arra vonatkozóan pedig egyszerűen senkinek sincsenek hivatalos adatai, hogy az ismertté vált bűncselekmények elkövetői között mennyi a cigány származású állampolgár, sem arról, hogy a cigány származású állampolgárok jellegzetesen milyen bűncselekményeket követnek el. Ezek hiányában viszont a „cigánybűnözés” kifejezés csupán az etnikai diszkriminációt és a cigánysággal szembeni negatív előítéleteket erősíti, pontosabban egyfelől az előítéletekre és a kérdésről folytatott diskurzusra bízva annak eldöntését, beszélhetünk-e vagy sem „cigánybűnözésről”, másfelől az etikai jellegű politikai korrektséggel igyekszik korlátozni a fogalom használatát. Tegyük hozzá: nem túl nagy sikerrel. Tény ugyanakkor, hogy ilyen típusú statisztikát a transzatlanti térségben csak Angliában és az USA-ban vezetnek. Számos szakértő szerint ugyanakkor anonim módon és szigorú adatvédelmi feltételek mellett érdemes lenne oldani ezen adatok gyűjtését, mivel ezek birtokában csökkenteni lehetne a „cigánybűnözés” kérdésének szubjektív megítéléséből fakadó károkat. Az angol helyzetről bővebben: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200607/cmselect/cmhaff/181/181i.pdf>

3. A gazdasági biztonság terén

Az elszegényedett és integrálatlan roma rétegek létfenntartásának biztosítása (segély, szociális juttatások révén) oly módon, hogy ezt az állami kötelességteljesítést ne kérdőjelezhesse meg a többségi társadalom „jóléti sovinizmusa”. Ez utóbbival kapcsolatban különösen fontos a szegénység etnicizálási kísérleteivel (a cigány = munkakerülő = cigány kapcsolatteremtéssel) szembeni határozott fellépés, különösen azért, mert a cigányokkal szembeni létező társadalmi előítéletek megkönnyítik a szegénység etnicizálását.¹⁸

A munkahelyteremtés és a munkahelyteremtés támogatása a roma társadalom azon rétegei, csoportjai számára, amelyek képzetlenségük miatt nem tudnak megkapaszkodni a munkaerőpiacon. Ennek formája a közmunka is lehet, azonban csak olyan formában megvalósítva, amely – miként arra a 2013-as ombudsmani jelentés is felhívja a figyelmet – valóban visszavezet a munka világába.¹⁹

Az állami szociális rendszer elemeinek elérhetővé tétele a nem integrált roma lakosság számára (a lakhatás, az oktatás és az egészségügy terén), amellyel összefüggésben ismét a korábban már említett ombudsmani beszámolóra hivatkozhatunk. A lakhatás kapcsán egy 2010-es kutatást idéz a jelentés, mely szerint Magyarországon mintegy száz olyan település van, amely végérvényesen szegény-cigány gettóvá vált, másik kétszáz településen megállíthatatlannak tűnik a folyamat, amely így összességében a magyarországi községek mintegy 10 százalékát sújtja.²⁰ Jóllehet számos elemzés szerint az oktatás lehet az integrálatlanság felszámolásának egyik legfontosabb eszköze, a romák halmozottan hátrányos helyzetben vannak e területen is. Részben, mert a magyar oktatási rendszer nemzetközi összevetésben az egyike az esélyegyenlőséget legkevésbé biztosító oktatási rendszernek, ahol a tanulás és a tanulók eredményességét nagymértékben a szülői háttér befolyásolja.²¹ Részben pedig a cigányságot sújtó iskolai szegregáció miatt, amellyel kapcsolatban a már említett ombudsmani beszámoló megállapítja: „egy halmozottan hátrányos helyzetű tanuló 50%-os valószínűséggel roma, és statisztikailag igazolható, hogy 100 roma tanulóból kb. 75 halmozottan hátrányos helyzetű – a roma gyerekek 60 százaléka olyan osztályba jár, ahol gyakorlatilag emberfeletti erőfeszítést jelent az oktatásuk.”²² Fontos tanulságként jegyzik meg a beszámoló szerzői, hogy a szegregáció egy

18 SZALAI Júlia: *A társadalmi kirekesztődés egyes kérdései az ezredforduló Magyarországn.* Szociológiai Szemle, 2002/4. 34-50.; Fundamentum Fórum: A romák integrációja. (Szalai Júlia hozzászólása) *Fundamentum*, 2009. 2. szám, 39–42.

19 Lásd: *Beszámoló az alapvető jogok országgyűlési biztosának és helyetteseinek tevékenységéről 2013.* Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, 2014. 141. A dokumentum az alábbi linken elérhető: www.ajbh.hu/documents/10180/1210223/AJBH+Besz%C3%A1mol%C3%B3+2013/ef587a6b-5ae4-43ec-83d2-e3f335e6c4d1?version=1.0

20 Uo. 74.

21 *Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia – mélyszegénység, gyermekszegénység, romák.* Budapest, 2011. november, KIM Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság. A dokumentum az alábbi linken elérhető: romagov.kormany.hu/download/8/e3/20000/Strat%C3%A9gia.pdf

22 *Beszámoló az alapvető jogok országgyűlési biztosának és helyetteseinek tevékenységéről 2013.* 141. A dokumentum az alábbi linken elérhető: www.ajbh.hu/documents/10180/1210223/AJBH+Besz%C3%A1mol%C3%B3+2013/ef587a6b-5ae4-43ec-83d2-e3f335e6c4d1?version=1.0

bizonyos szintje után már a kiváló infrastrukturális adottságok sem jelentenek tanítási és tanulási motivációt.²³ Végül, ami a roma egészségügyet illeti, a Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia szerint a romák egészségi állapota jelentősen rosszabb, mint a többségi társadalomé: ennek oka pedig sokrétű az egészségügyi ismeretek hiányától az alacsony jövedelmen át a közszolgáltatásokhoz való nehéz hozzáférésig.²⁴

A mélyszegénység felszámolása, mert a cigányság nagy többsége, mintegy 5-600 ezer (összlétszámuk a becslések alapján kb. 750 ezer) ehhez az 1,2 milliós csoporthoz tartozik. Fontos ugyanakkor itt is jeleznünk, hogy a mélyszegénység – mint azt az adatok egyértelműen bizonyítják – nem csupán a cigányságot érinti.

4. A társadalmi biztonság terén

A nem integrált roma rétegek integrálása, amelynek elsődleges célja a minimálisan elfogadható szintű önfenntartásra való képességük megeremtése. Minimálisan elfogadható szintnek az etnikailag magyar szegények átlagos életszínvonalát tekinthetjük, vagyis nem a mélyszegényekét. A szakértők szerint a cigányság integrációját jelentősen megnehezíti, hogy egyrészt igen lassú a cigányságon belüli középosztályosodási folyamat; másrészt a cigányságot sújtó előítéletek miatt ez a cigányságon belüli (nem szegény, nem kirekesztett, nem munkanélküli, nem gettóban élő) 15% is gyakran megszünik cigánynak lenni. Lényegében ezzel magyarázható, hogy a cigányság integrációjában a cigány értelmiség játssza a főszerepet.²⁵

A fentiekből nyilvánvalóan következik a rasszista és kirekesztő megnyilvánulásokkal szembeni fellépés (a társadalmon, de főleg az államapparátuson és az állami intézményeken belül),²⁶ illetve a cigánysággal kapcsolatos azon előítéletek és sztereotípiák megváltoztatásának elősegítése, melyek torzítják a cigánykérdés megítélésének többségi percepcióját.²⁷

Hosszú távon csak a cigányság halmozottan hátrányos helyzetének felszámolása (elsősorban az oktatás és egészségügy terén) hozhat lényegi változást, ennek azonban olyan stratégián kell nyugodnia, amelyet a többségi társadalom is támogat.

Tisztában vagyunk azzal, hogy a fenti feladatok többségének megoldása korántsem egyszerű. Különösen nem egy olyan társadalmi közegben, amikor a cigánysággal kap-

---

23 Uo. 35.

24 *Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia* (2011) 45-46.

25 "Szisztematikus önsorsrontás." Interjú Ladányi Jánossal. *Nemzet és Biztonság*, 2009/6. 48-49. Az interjú az alábbi linkről letölthető: <http://www.nemzetesbiztonsag.hu/letoltes.php?letolt=265>

26 *Identified domestic extremist groups. Hate Groups Map*. Athena Institute. A felmérésről bővebben: http://athenainstitute.eu/en/hate_groups/

A Medián egy 2009-es felmérése szerint a magyar felnőttek több mint egyharmada (38 százaléka) a skála legnegatívabb értékével fejezte ki, mit gondol a romákról; azzal pedig, hogy „*A magyar kormánynak még többet kellene tenni a cigányokért*”, a megkérdezetteknek csupán 23 százaléka értett egyet.

27 Egy átlagos magyar szerint Magyarország éppen hogy a „magyaroké”. TÁRKI, 2012. 07. 09. A TÁRKI felmérése elérhető az alábbi linken:

http://www.tarki.hu/hu/news/2012/kitekint/20120709_magyaroke.html?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201406

csolatos szélesebb társadalmi közbeszédet és vitákat az előítéletek, a sztereotípiák és az indulatok uralják. Pedig fontos lenne kibeszélni a kérdést és elköteleződni a jelenlegi helyzet megváltoztatása mellett. A cigányság – vagy szélesebb értelemben a nem integrált társadalmi rétegek és csoportok – integrációja nemcsak, sőt, megkockáztatjuk, bizonyos szempontból nem is elsősorban a cigányság vagy a mélyszegénységben élők érdeke, hanem sokkal inkább a többségi társadalomé. A kirekesztetteknek és „underclass” helyzetben lévőknek nem sok vesztenivalójuk van. Vesztenivalója ugyanis mindig annak a többségi társadalomnak van, amelynek ma még reálisnak tűnő felemelkedési esélyeit kérdőjelezheti meg a nem integrált társadalmi rétegek növekedése.

2. A „roma másság” a magyar társadalom percepciójában

Elemzésem középpontjában a magyar társadalomban uralkodó, a romákról kialakított szubjektív társadalmi percepció és konstruált kép, valamint az ezekhez kapcsolódó negatív attitűdök és sztereotípiák állnak. Úgy vélem, ezek a negatív attitűdök egy, a radikális jobboldal romaellenes diskurzusa iránt nyitott légkört hoztak létre, amelyet 2006 után a radikális és szélsőséges jobboldal – a Jobbik Magyarországért Mozgalom vezetésével – sikeresen használt fel politikai támogatásának megerősítésére a „cigánykérdés” kialakítása és biztonságiasítása révén. Nem állítom ugyanakkor, hogy a Jobbik sikeres biztonságiasító diskurzusa mögött kizárólag ez a tényező húzódná meg. Sokkal inkább azon körülmények egyik meghatározó eleme, amelyek között megtaláljuk a kormányzati politikák kudarcait, a gazdasági recesszió negatív hatásait, amelyek mind a szociális újraelosztási rendszer átalakításához vezettek, a magyar társadalomban jelen lévő erős jóléti sovínizmust, a hosszú távú bűnözési trendeket, stb.

Tekintettel arra, hogy elemzésem olyan érzékeny aktuálpolitikai kérdést tárgyal, amelynek témáját módszertani viták kísérik, nem szabad megfeledkeznünk arról, amire Rogers Brubaker rámutatott: „elemzőként a társadalmon belül nem azonosíthatunk egymástól világosan elkülönülő, homogén önmeghatározással rendelkező közösséget „csoportként.”²⁸ Ezt alátámasztják azok a viták is, amelyek során kísérletet tettek olyan kulturális vagy más jellemzők azonosítására, amelyekkel meg lehetne kísérlni a roma kisebbséghez tartozó egyének objektív jellemzését, és amelyek újra és újra sikertelennek bizonyultak Magyarországon, így erre én sem teszek kísérletet. (A vita egyik kiemelkedő elemét az 1990-es években lásd: Kemény, Ladányi, Szelényi, Kertesi és Havas vitája kapcsán.²⁹) Az elemzési módszertanhoz kapcsolódó terminológiai kérdések tisztázásán túl ugyanis nem szükséges a „romák” önmeghatározásának vizsgálata, mivel az elemzés a „roma más-

---

28 Rogers BRUBAKER: *Ethnicity without groups*. Archives Européennes de Sociologie XLIII.2, 2002. 166.

29 HAVAS GÁBOR – KEMÉNY ISTVÁN: *A magyarországi romákról*. Szociológia, 1995/3. 3-20. ; LADÁNYI JÁNOS – SZELÉNYI IVÁN: *Ki a cigány?* Kritika, 1997/12. 3-6. ; LADÁNYI J. – SZELÉNYI I.: *Az etnikai besorolás objektivitásáról*. Kritika, 1998/3. 33-35. ; HAVAS GÁBOR [et al.]: *A relatív cigány a klaszifikációs küzdőtéren*. Kritika, 1998/3. 31-33.; LADÁNYI J. – SZELÉNYI I.: *Még egyszer az etnikai besorolás objektivitásáról*. Replika 1998/6. 179-181.

ság” szubjektív percepciójára fókuszál a magyar társadalomban, ami nem feltétlenül esik egybe az objektív önképpel vagy a saját magukat „romaként” azonosító egyének bármely kulturális vagy egyéb jellemzőivel.

A társadalmilag konstruált „romaképpel” – amely a realitásoktól független pozitív vagy negatív jellemzőkkel és fogalmi tartalommal is bírhat – már foglalkoztak mélyreható empirikus kutatások Magyarországon. Ennél fogva a következők alfejezetek nem járják körül annak kérdését, hogy kik a „romák” és hogy a roma kisebbség, valamint külső szemlélők miként azonosítják a „romákat”, ugyanakkor tárgyalja minden olyan egyén társadalmi reprezentációját, akiket a külső szemlélők a köznap diskurzus során „romaként” azonosítanak. Az empirikus kutatások szintén a „romáknak” ezt a köznap, informális definícióját használják.

A releváns empirikus kutatások jellemzően két megközelítésen alapulnak: az etnográfiai tanulmányok célja a romák kulturális jellemzőinek, szokásainak és viselkedésmintáinak leírása, míg a kapcsolódó szélesebb értelemben vett szociológiai tanulmányok a romák életkörülményeivel – lakhatási feltételek, oktatási és foglalkoztatási lehetőségek, jövedelmi státusz, stb – foglalkoznak.³⁰ Sok esetben találkozunk olyan átfogó kutatásokkal is, amelyek a szegénység, foglalkoztatás és lakhatás kérdését a teljes népesség tekintetében tárgyalják, és amelyre alapozva megvalósítható a kifejezetten a romákra fókuszáló tematikus elemzés.³¹

Ahogy fentebb már említettem, jelen elemzés kapcsán nem ezen jellemzők összessége bír központi jelentőséggel, hanem a társadalom ezekről alkotott képe és véleménye. Ez a specifikus kérdés azoknak a kisebbség és a többség viszonyával, idegengyűlölettel és előítéletekkel kapcsolatos, a magyar társadalom értékrendjével és attitűdjeivel foglalkozó szociológiai és társadalompszichológiai kutatásoknak a keresztmetszetében helyezkedik el, amelyeket a TÁRKI Társadalomkutatási Intézet, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Szociológiai Tanszéke, a Magyar Tudományos Akadémia Kisebbség-kutató Intézete, valamint számos egyéb oktatási és kutatóintézmény, továbbá közvélemény-kutató intézetek végeznek.

A következő alfejezetek a roma lakosság irányában megmutatkozó, Magyarországon uralkodó attitűdöket és sztereotípiákat vizsgáló releváns kutatások legfontosabb megállapításait foglalják össze, valamint rámutatnak arra, hogy az elmúlt évtizedben ezek hogyan változtak, illetve bizonyos szempontból romlottak Magyarországon.

---

30 Lásd: KEMÉNY István - JANKY Béla - LENGYEL Gabriella: *A magyarországi cigánység 1971-2003*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2004., KEMÉNY István (szerk.): *Roma of Hungary, East European Monographs*, No. DCCII. Columbia University Press, New York, 2005.

Áttekintés a romákkal kapcsolatos tudományos szakirodalomról: DUPCSIK Csaba: *A magyarországi cigányvizsgálatok cigányképe*. In: *Szöveggyűjtemény a nemzeti kisebbségekről*, Szerk. KÁNTOR Zoltán – MAJTÉNYI Balázs, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2005. 479-499.

31 Lásd például: KERTESI Gábor: *The Employment of Roma – Evidence from Hungary*. *Budapest Working Papers* No 1. Hungarian Academy of Sciences, Institute of Economics – Corvinus University, Department of Human Resources, Budapest, 2004.

3. A roma kisebbség irányába megmutatkozó uralkodó attitűdök és sztereotípiák Magyarországon az 1990-es években

A rendszerváltozás időszakában a roma kisebbség irányába mutatott társadalmi attitűdökkel kapcsolatos kutatási eredményeket Guy Lázár átfogó tanulmánya foglalta össze.³² A romák társadalmi reprezentációjának vizsgálatakor értékelte a társadalom tagjai által a romáknak tulajdonított jellemzőket, összehasonlítva az 1987-ben és 1992-ben kapott eredményeket. Arra a következtetésre jutott, hogy a vizsgált időszakban a roma kisebbséggel kapcsolatban többnyire negatív sztereotípiák voltak jelen, s ezek leginkább a személyes kapcsolatokkal és érintkezéssel, valamint az életmóddal voltak összefüggésben. Arra a kérdésre válaszul, hogy bizonyos jellemvonások a romáknak tulajdoníthatóak-e vagy sem, a válaszadók döntő többsége „erőszakosnak, lustának, megbízhatatlannak, piszkosnak, műveletlennek és élösködőknek” jellemezte őket, annak ellenére, hogy az eredmények valamelyest javuló képről árulkodtak 1987 és 1992 között, ahogy azt az 1. táblázat is mutatja.

„A romák...”	1987 (N=874)	1992 (N=1201)	Különbség
Erőszakosak	79	71	-8
Lusták	78	68	-10
Megbízhatatlanok	68	65	-3
Piszkosak	76	63	-13
Műveletlenek	71	62	-9
Élősködők	70	62	-8
Vidámak	59	53	-6
Szegények	52	45	-7
Ellenszenvesek	50	41	-9
Barátságtalanok	41	28	-13

1. táblázat: A romáknak tulajdonított jellemvonások Lázár Guy kutatása szerint (azon válaszadók százaléka, akik egyetértettek)³³

Lázár szerint az 1990-es évek kezdetén a negatív sztereotípiák gyengültek, ahogy azt a 2. táblázat is mutatja. 1987 és 1992 között azok aránya, akik szegregálták volna a roma kisebbséget a társadalmon belül, 16 %-kal, azoké, akik kényszert alkalmaztak volna ellenük az integráció érdekében, 13 %-kal, azoké, akik asszimilálták volna őket 12 %-kal, azoké, akik úgy gondolták, hogy a romák nem rendes emberek, és azoké,

32 LÁZÁR Guy: *A felnőtt lakosság nemzeti identitása a kisebbségekhez való viszony tükrében*. In: *Többség – kisebbség. Tanulmányok a nemzeti tudat témaköréből*. Osiris – MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport, Budapest, 1996. 9-115.

33 LÁZÁR G., i.m. 58.

akik szerint a romákat nem lehet beilleszteni a társadalomba, 2 %-kal csökkent. Továbbá 13 %-os emelkedés volt tapasztalható azon válaszadók között, akik autonómiát adtak volna a roma kisebbségnek és 7 %-kal nőtt azok aránya, akik szerint fontos a roma kultúra megőrzése.³⁴

Állítás	1987 (N=762)	1992 (N=1200)	Különbség
Vannak rendes romák, de a többségük nem az	91	87	-4
A romákat rá kellene kényszeríteni, hogy ugyanúgy éljenek, mint a többi ember	78	65	-13
A romáknak nem szabad lemondaniuk hagyományaikról	69	76	+7
A romák művészete gazdagítja a magyar kultúrát	66	67	+1
A romák sohasem fognak beilleszkedni a magyar társadalomba	66	64	-2
A romák nem érdemlik meg, hogy támogassák őket	33	20	-13
Lehetővé kellene tenni, hogy a romák önállóan intézhessék ügyeiket	39	23	-16
A romáknak teljesen el kellene magyarosodniuk	37	25	-12
A magyar kormánynak még többet kellene tennie a romákért	23	18	-5

2. táblázat: A válaszadók véleménye a roma kisebbségről Lázár Guy kutatása szerint.³⁵

A társadalomtudósok véleménye szerint a pozitív változás a társadalom demokratizálódásának tudható be, amely sokkal tudatosabbá tette az embereket a demokratikus normák, a politikai szabadságjogok és a kisebbségi jogok iránt, valamint intézményesítette a politikai és etnikai kisebbségek politikai képviseletét és önszerveződését.³⁶ Enyedi és szerzőtársai szerint a roma-ellenesség 1994 és 2002 között egy százfokú skálán 56 pontról 44 pontra csökkent, amely a diszkrimináció-ellenességgel, integrációval és társadalmi beilleszkedéssel kapcsolatos megnövekedett mértékű politikai diskurzusnak volt tulajdonítható. A romaellenesség egyik nagy politikai pártnak sem volt alapvető jellemvonása ezekben az években (MSZP – 46 pont, FIDESZ – 48 pont), míg a spektrum két végét az SZDSZ (24 pont) és a MIÉP (64 pont) képviselte.³⁷

34 LÁZÁR G.. i.m. 79.

35 Uo.

36 Részletesebb magyarázatért lásd: CSEPELI György - FÁBIÁN Zoltán - SÍK Endre: *Xenofóbia és a cigányságról alkotott vélemények*. In: *Társadalmi riport 1998*. Szerk. KOLOSI Tamás - TÓTH István György – VUKOVICH György. TÁRKI Social Research Institute, Budapest, 1998. 462.

37 ENYEDI Zsolt [et al.]: *Nöttek-e az előítéletek Magyarországon?* In: *Társadalmi riport 2004*. Szerk. KOLOSI T. - TÓTH I. – VUKOVICH Gy.: TÁRKI Társadalomkutatási Intézet, Budapest, 2004. 385-386.

A rendszerváltozást követő években mind empirikus, mind pedig szociológiai kutatások alátámasztották, hogy azokra, akiket a társadalom többsége a roma kisebbségbe tartozóként azonosított, a rendszerváltozás veszteseiként tekintettek.³⁸ A magyar gazdaság alapvető átalakulása gyakorlatilag megszüntetett több olyan ágazatot, amelyben romákat foglalkoztattak, ami egekbe szökő munkanélküliséget eredményezett körükben, és az alacsony képzettségű munkavállalók számára a korábnál sokkal nehezebb munkaerő-piaci helyzetet teremtett. Mindeközben a – rendszerváltás időszaka által okozott – megnövekedett szociális feszültségek lendületet adtak azoknak a xenofób attitűdöknek és előítéleteknek, amelyek már azt megelőzően is megtalálhatóak voltak a magyar társadalomban. Ezáltal a társadalom kapcsolata a szegénységgel és a szegényekkel negatívabb irányba változott, és a kérdés a közgondolkodásában is jobban előtérbe került.³⁹ Azoknak, akiket romaként azonosítottak, párhuzamos ellenérzésekkel kellett szembe nézniük: egyfelől kulturális és etnikai másságuk miatt, másrészt a szegények irányába tanúsított negatív hozzáállás következtében.⁴⁰

Enyedi és szerzőtársai szintén rámutattak arra, hogy a rendszerváltozás negatív társadalmi-gazdasági hatásai, amelyek növekvő elszegényesedést és a társadalmon belüli különbségek növekedését idézték elő, a romák számára különösen kedvezőtlenek voltak. „Az átalakuló jóléti rendszerben a helyi szociális konfliktusok több alkalommal etnikai színezetet kaptak. Ezzel összefüggésben a társadalomkutatók a szegénység etnicizálódásának veszélyére és a romák kimagasló szegénységi kockázatára hívták fel a figyelmet (Ladányi - Szelényi 2002; Gábos - Szívós 2002). Az etnocentrikus érzület mellett a cigányellenes attitűdök egyik fő motívumává a „jóléti sovinizmus” vált, vagyis az a félelem, hogy a kisebbségi csoportoknak [akik között a szegények nagyobb arányban jelennek meg – Cs. T.] juttatott szociális ellátások a jóléti rendszer egészét veszélyeztetik.”⁴¹ Székelyi, Örkény és Csepeli arra a következtetésre jutott, hogy a „diszkriminációra való hajlandóság és a roma kisebbség körében uralkodó szegénységről alkotott kép között erős az összefüggés.”⁴²

Empirikus bizonyítékok alapján Csepeli György nyolc sztereotípiát mentén összegezte a cigányságról alkotott képet Magyarországon:⁴³

- nagy társadalmi távolságtartás;
- a magyar társadalmon belül a roma kisebbség abszolút létszámának és növekedési ütemének túlbecslése;

---

38 HAVAS G. - KEMÉNY I.: *A magyarországi romákról. Szociológia*, 1995/3. 3-20.

39 FÁBIÁN Zoltán: *Tekintélyelvűség és előítéletek*. Új Mandátum, Budapest, 1999.

40 Ezen folyamatok értékelése megtalálható: SZÉKELYI Mária - ÖRKÉNY Antal - CSEPELI György: *Romakép a mai magyar társadalomban*. Szociológiai Szemle, 2011. 11. évf. 3. 19-49.

41 In: ENYEDI Zs. (2004) 375.

42 SZÉKELYI M. – ÖRKÉNY A. – CSEPELI Gy. (2011) 32.

43 CSEPELI György: *Cigányok és zsidók: diszkrimináció és intolerancia a mai magyar társadalomban*. Konfliktuskutato.hu. Ezek a következtetések az elemzés során idézett két évtized empirikus kutatásain alapulnak. Ezen kutatási eredményeknek egy mintája a fejezetben megtalálható.

- erős előítéletek, amelyek gyakran megbélyegzés, vádaskodás formájában öltenek testet („tolvaj”, „bűnöző”);
- a társadalmi konfliktuskezelés radikális útjainak előnyben részesítése (deportálás, szegregáció);
- kollektív paranoia („a romák ártani akarnak”);
- „romafóbia” (a félelem anticipálása);
- szegregáció az iskolákban;
- intolerancia (kényszerített homogenizáció).

Összefoglalva, az 1980-as és az 1990-es évek tanulmányai⁴⁴ rávilágítottak, hogy a magyar társadalmat általában véve erőteljesen jellemzi az etnocentrizmus, az idegengyűlölet és a jóléti sovinizmus, amelyek mind erősítik a romákkal szembeni ellenszenvet és előítéleteket Magyarországon. Ezen eredmények közül néhányat a következő alfejezetben szélesebb kontextusban tárgyalunk, hogy bemutassuk a 2000-es évek utáni kutatási eredményekkel kiegészített tendenciákat, ugyanis az 1990-es évek során párhuzamos folyamatokat figyelhetünk meg. Egyrészt, a társadalom demokratizálódása miatt bizonyos mértékű relatív javulás volt tapasztalható a rendszerváltozás környékén és később is, köszönhetően a változó politikai kultúra pozitív hatásainak, beleértve a megnövekedett számú diszkrimináció-ellenes és a kisebbségek jogainak védelmét szolgáló intézkedést. Másrészt a társadalomra teherként nehezedő gazdasági átalakulás megerősítette az etnocentrizmust és a romaellenességet a jóléti sovinizmus formájában. Ezek a jelenségek a magyar társadalomban általánosan magas szinten meglévő előítéletekre és a romákkal szembeni különösen erős negatív érzelmekre épültek.

4. Erősödő negatív percepciók az ezredforduló után

Ha összehasonlítjuk az 1990-es éveket az ezredforduló első évtizedével, azt tapasztaljuk, hogy a magyar társadalomban a romaellenesség, valamint a romák irányába tanúsított negatív és diszkriminatív attitűdök minden szempontból jelentősen erősödtek. Annak ellenére, hogy az elmúlt két évtizedben hiányosak voltak a szisztematikus, összevethető empirikus kutatási eredmények,⁴⁵ a rendelkezésre álló információk láthatóvá teszik a fent említett trendeket, ahogy azt a 3. táblázat összefoglalja.

---

44 FÁBIÁN (1999); SZÉKELYI [et al.] (2001); CSEPELI (2002)

45 Lásd: CSEPELI Gy. [et al] (1998); Publicus Research: *Cigányellenesség a norma*. Budapest, 2009; http://www.publicus.hu/blog/ciganyellenesseg_normal/; BERNÁT Anikó: *Integráció a fejekben: a romák társadalmi integrációjának érzékelése és megítélése a lakosság körében*. In: *Társadalmi Ríport 2010*. Szerk. KOLOSI T. – TÓTH I. 312-326 ; BERNÁT Anikó [et al.] *The Roots of Radicalism and Anti-Roma Attitudes on the Far Right. Hungary: Where Do We Stand in 2012?* TÁRKI Társadalomkutatási Intézet és Friedrich Ebert Stiftung, Budapest, 2012.

Pozitív állítások	Az állítással egyetértő válaszadók aránya					
	1994	1997	2000	2002	2008	2011
A romáknak több támogatást kell adni, mint a nem romáknak.	15	10	15	12	8	11
Minden roma gyermeknek joga van arra, hogy a nem romákkal közös iskolai osztályokban tanuljon.	-	-	88	89	86	82
Negatív állítások						
A romák gondjai megoldódnának, ha végre elkezdenének dolgozni.	89	-	85	88	78	82
A bűnözési hajlam a romák vérében van.	64	-	55	53	60	60
Csak helyeselni lehet, hogy még vannak olyan szórakozóhelyek, ahová a romákat nem engedik be.	46	47	38	33	36	42
N	988	3,857	1,521	1,022	4,040	3,040

3. táblázat: A romák irányába tanúsított attitűdök az 1990-es és 2000-es években.⁴⁶

A romáknak nyújtott szociális támogatások tekintetében a válaszadók csupán 11 %-a támogatta, hogy többet kellene biztosítani számukra, miközben 2011-ben a megkérdezettek több mint 4/5-e egyetértett abban, hogy „a romák problémái megoldódnának, ha végre elkezdenének dolgozni”. Továbbá a válaszadók 60 %-a egyetértett abban, hogy „a bűnözési hajlam a romák vérében van”, mutatva, hogy a „cigánybűnözés” miért volt oly hatékonyan használható az elmúlt évek politikai és médiadiskurzusaiban. A szegregációhoz való hozzáállás tekintetében enyhén romló tendenciát figyelhetünk meg mind az iskolákban, mind pedig a közterületeken az elmúlt évtizedben. Bernát és szerzőtársai kutatásuk összegzésében hangsúlyozták, hogy „a tradicionális szocio-demográfiai jellemzők csak kis hatással vannak a romák irányában tanúsított attitűdökre, arra utalva, hogy a romaellenes érzelmek meglehetősen egyenletesen (és széles körben) terjedtek el a társadalomban”.⁴⁷

Ha mindehhez hozzáadjuk a Publicus Research 2009-ben készített közvélemény-kutatásának eredményeit, amely a társadalmi attitűdökre fókuszált, hasonló eredményeket látunk: a megkérdezettek szerint a romák hajlamosak a bűnözésre, konfliktusos attitűdökkel rendelkeznek, valamint a munkanélküliség, társadalmi differenciálódás és önszegregáció jellemzi őket, ahogy azt a 4. táblázat összefoglalja.⁴⁸

46 BERNÁT A. [et al.] (2012) 4.

47 BERNÁT A. [et al.] 2013. 2.

48 Publicus Research, i.m.

Állítás	Inkább nem ért egyet	Inkább egyetért
Vannak olyan bűncselekmények, amelyeket leginkább romák követnek el, ezért a büntetőjogban külön szabályokat kellene alkalmazni rájuk.	45%	46%
Jobb, ha a romák nem keverednek nem romákkal.	40%	50%
A romák nem hajlamosabbak az erőszakos bűncselekményekre, mint a nem romák.	52%	37%
A romák képtelenek a nem cigányokkal való együttélésre.	38%	52%
A roma lakosság számának növekedése veszélyezteti a társadalom biztonságát.	27%	62%
A romáknak több segítséget kell adni, mint a nem romáknak.	74%	18%
A felsőoktatási intézményekbe egy bizonyos számú roma hallgatót mindenképpen fel kellene venni, függetlenül attól, hogy teljesítik-e a felvételi követelményeket.	75%	16%

4. táblázat: A romákkal kapcsolatos társadalmi nézetek az együttműködés és a konfliktus bizonyos dimenziói mentén.⁴⁹

Egy másik beszédes kutatás, amelyet a Marketing Centrum készített 2009 januárjában (még a veszprémi és tatárszentgyörgyi gyilkosságok előtt, amelyek kimagasló médiafigyelmet kaptak és erősen kötődtek a romákról kialakított diskurzushoz), részletes képet adott a roma kisebbséggel és a romaellenességgel kapcsolatos attitűdökről.⁵⁰ Az 5. táblázatban összefoglalt kérdések és eredmények mentén a kutatás négyféle attitűdöt térképezett fel: egyrészt, a válaszadók kétharmada elutasította az általános diszkriminációt (1), másrészt 53% volt a romákkal szembeni pozitív diszkrimináció ellen és 40% mellette (2). Ezzel ellentétben, 78% mutatott roma-ellenes attitűdöt (3), míg 54% hártotta a problémákat (4), azt állítva, hogy „nincs munkahelyi diszkrimináció” és „nincs roma-kérdés”.

49 Uo.

50 MARIÁN Béla: *Milyenek a cigányok? – közvélemény-kutatás a „cigánykérdésről.”* Marketing Centrum, Budapest, 2009.

Állítás	„Teljesen egyetért” (százalék)	A válaszok mediánértéke
Az etnikumok közti konfliktusok kialakulásáért elsősorban maguk a romák felelősek.	41	+52
A romák nem tisztelik a magántulajdont, és nem tudnak beilleszkedni a társadalomba.	39	+49
Nem lenne semmi baj a romákkal, ha megtanulnának végre dolgozni.	35	+47
A romák gyakran megfélemlítik a békés embereket.	37	+44
A romák ugyanolyanok, mint bárki más, vannak köztük jó és rossz emberek is.	34	+40
A romáknak a vérükben van a lopás.	32	+40
A roma népművészet ugyanolyan értékes, mint a magyar.	35	+37
A romákat gyakran éri hátrányos megkülönböztetés a munkahelyeken.	21	+23
Mindenkinek fel kell emelnie a szavát az etnikai kisebbségek megkülönböztetése ellen.	21	+16
Mindenki jobban járna, ha a roma és nem roma gyerekek külön tanulnának.	23	+12
A romák és nem romák közötti házasságok általában rosszul sikerülnek.	13	+7
Felháborító, ha az iskolákban elkülönítik egymástól a roma és nem roma tanulókat.	19	+6
Ösztöndíjakkal kellene támogatni a roma fiatalok tovább tanulását.	13	-9
Magyarországon nincs roma-kérdés, csak szegénykérdés van.	15	-11
Pozitív diszkriminációt kellene alkalmazni a roma fiatalok egyetemi, főiskolai felvételénél.	10	-27

5. táblázat: A romákkal kapcsolatos attitűdök és nézetek feltérképezéséhez használt állítások és válaszok.⁵¹

A 2009-ből származó eredmények arra is rámutatnak, hogy az emberek mit tekintenek a romák legégetőbb problémájának: munkanélküliség és az elhelyezkedés nehézsége (21% említette az első helyen, 46% említette összesen); bűnözés (17% és 41%); tudatlanság, kulturálatlanság (9% és 32%); szegénység (8% és 30%); megfelelő iskola hiánya vagy elérhetetlensége (9% és 26%); alkoholizmus (7% és 19%).⁵² Ezek igen erős, többnyire negatív reprezentatív elemek, amelyek gyakran párosulnak általánosabb értelemben vett negatív előítéletekkel (csakúgy, mint a szegénység esetén).

Az ezen nézetek mögött meghúzódó meghatározó tényezőket vizsgálva Bernát és szerzőtársai – a 3. táblázatban használt adatsorok segítségével – arra a következtetésre

51 MARIÁN B. i.m. 9.

52 Uő. 15.

jutottak, hogy „a legerősebb kapcsolat nem a romaellenesség és egyes szocio-demográfiai jellemzők között figyelhető meg, hanem a romaellenesség és a politikai preferenciák között: a romákkal kapcsolatos negatív állításokkal egyetértők között aránytalanul magas a Jobbik támogatóinak száma (ami aligha meglepetés). Ami viszont meglepőbb, hogy a Jobbik-szavazóknak csak kevesebb, mint fele (46 százalék) értett egyet mindhárom állítással, annak ellenére, hogy a pártpolitika egyik fő pillére a cigányellenesség. Szintén említésre méltó, hogy a két nagyobb párt támogatóinak kétharmada osztja ezt a roma-ellenes attitűdöt (Magyar Szocialista Párt – 33 százalék; FIDESZ-KDNP – 31 százalék), csakúgy, mint a kis baloldali párt szavazóinak egyötöde (LMP – 21 százalék).”⁵³

A Political Capital 2010-ben kiadott Politikai Kockázat Indexének adatai szintén alátámasztják ezt, kiemelve, hogy a negatívabb attitűdökkel rendelkező emberek jelentősebb mértékben hajlanak a Jobbik felé. Ahogy az a 6. táblázatban szerepel, a Jobbik-szavazók 68%-a, a Fidesz-szavazók 55%-a és az MSZP-szavazók 54%-a nyíltan deklarálta roma-ellenességét egy 2009-es közvélemény-kutatásban.⁵⁴ Ki kell emelnünk, hogy ezen eredmények alapján a magyar társadalom többsége szerint a roma kisebbség veszélyezteti a társadalom biztonságát (38% teljesen egyetért, 25% inkább egyetért – összesen 63%). Mindez megfigyelhető a vizsgált pártpreferenciák mentén is (Jobbik: 85%, FIDESZ: 64%, MSZP: 56% teljesen vagy inkább egyetért). Hasonló a helyzet a bűnözéssel kapcsolatban is: a válaszadók majdnem fele szerint a „bűnözési hajlam a cigányok vérében van”, könnyen utat engedve a „roma bűnözésről” folytatott diskurzusoknak (a teljes népesség 47%-a, a Jobbik szavazók 66%-a, a FIDESZ és az MSZP szavazóinak 48-48 %-a).

Állítás		Teljes népesség	Jobbik	FIDESZ	MSZP
A roma lakosság számának növekedése veszélyezteti a társadalom biztonságát.	5: teljesen egyetért	38	62	37	36
	4	25	23	27	20
	3	21	11	19	21
	2	8	3	7	11
	1: abszolút nem ért egyet	9	1	10	11
A bűnözési hajlam a cigányok vérében van.	5: teljesen egyetért	26	37	27	27
	4	21	29	21	21
	3	29	24	29	25
	2	11	6	11	11
	1: abszolút nem ért egyet	13	4	12	17

6. táblázat: A romákkal kapcsolatos attitűdök a pártpreferenciák mentén 2009-ben.⁵⁵

53 BERNÁT [et al.] (2013) 2.

54 Political Capital: *Magyarország politikai kockázati indexe. 2010.* Political Capital, Budapest, 2010. 60.

55 Uo. 61.

Összegezve, a fejezet áttekintést adott a romákkal kapcsolatos társadalmi percepcióról és azokról a negatív attitűdökről, sztereotípiákról és nézetekről, amelyek a magyar társadalomban uralkodtak az 1990-es években, illetve erősek maradtak vagy erősödtek az elmúlt évtizedben. Empirikus kutatások azt mutatják, hogy a romák reprezentációja és a társadalom „romaképe” többnyire negatív jellemzőkkel és tartalommal bír (függetlenül attól, hogy ez reális alapokon nyugszik-e avagy sem), és rávilágítottak arra, hogy a magyar társadalmat erőteljesen jellemezte az etnocentrizmus, az idegengyűlölet és a jóléti sovinizmus, amelyek együttesen erősítették a romákkal szembeni ellenszenvet és előítéleteket. Így igazoltak látom az a feltételezésemet, mely szerint a „bűnözéssel, konfliktusos attitűddel, munkanélküliséggel, társadalmi differenciálódással és szegregációval” kapcsolatos romaellenes attitűdök és sztereotípiák egy, a radikális jobboldal romaellenes diskurzusa iránt nyitott befogadó közeget hoztak létre, amelyet 2006 után a Jobbik sikeresen használt fel politikai tőkájének megerősítéséhez, a „cigánykérdés” kialakítása és biztonságiasítása révén. A következő alfejezet a romák társadalmi reprezentációjának másik oldalát, a médiában megjelenő cigányképet mutatja be.

5. A cigánykép megjelenése a médiadiskurzusban

A társadalom cigányképének vizsgálatát érdemes kiegészítenünk a médiában megjelenő cigánykép vizsgálatával, mivel a média romaképe maga is szemlélteti a negatív reprezentációkat, ugyanakkor kölcsönösen befolyásolja a közvéleményt, kozgondolkodást és társadalmi diskurzust. Ezáltal javíthat – vagy akár ronthat is – a társadalom cigányokkal kapcsolatos véleményén.

Munk Veronika áttekintő tanulmányában úgy összegez, hogy a kvalitatív média-elemzéseknél jóval ritkábban végzett kvantitatív elemzések a média romaképéről az 1960-as évekig nyúlnak vissza. Akkoriban ez a kép a munkavállalás, lakhatás, oktatás témájához kapcsolódott, általában pozitív jelleggel. Tematikusan kisebb mértékben jelent meg a cigány kultúra, a devianciák és a bűnözés a cigánysággal kapcsolatban.⁵⁶ Az 1980-as évekre a média romaképe változni kezdett és kettőssé vált: egyrészt a cigányság úgy jelent meg, mint egy súlyosan hátrányos helyzetű társadalmi csoport, amelyet gyakran a bűnözéshez kapcsoltak, és amelyet általánosító, személytelen módon jelenítettek meg. Másrészt a spektrum másik végén felbukkantak olyan kiemelt sikeres roma személyek (többségében zenészek), akikről egyenként megjelenítve barátságos, pozitív képet festettek.⁵⁷

A romakép átalakulása tovább folyt a rendszerváltozás időszakában, amikor a politikai instabilitás és gazdasági hanyatlás nagymértékben határozta meg mind magát a romák helyzetét, mind a társadalom romákkal kapcsolatos véleményalkotását. „A hang-

---

56 MUNK Veronika: *A romák reprezentációja a többségi média híreiben az 1960-as évektől napjainkig*, Médiakutató, 2013. 14. évf. 2. 90. o.

57 Uo. 91.

vétel megváltozott: a válságot átélő többségi társadalom olyan ellenfélként, veszélyként kezdett tekinteni a roma kisebbségre, amelyet le kell győzni” – jellemezte a helyzetet Hegedűs András.⁵⁸ Néhány éven belül azoknak a témáknak, amelyekkel kapcsolatban megjelent a cigányság a médiában, egyre gyakoribb megjelenést biztosítottak, azonban általában a negatív diskurzus részeként: 1995-ben a cigányság 35%-ban előítéletekkel, diszkriminációval és etnikai konfliktusokkal, további 25%-ban bűnözéssel és devianciákkal kapcsolatban jelent meg.⁵⁹

Az első átfogó kutatást a médiában megjelenő romaképpel kapcsolatban Bernáth és Messing végezte 1998-ban, amelyben ők is megerősítették, hogy a cigánysággal kapcsolatos témák egyre nagyobb gyakorisággal jelentek meg, és ezek a témák átszivárogtak a társadalmi diskurzusba, a közbeszédbe is. Kutatásuk azt is megerősítette, hogy a romák médiaképe nagymértékben megegyezett azzal, ahogy a társadalom szemében megjelentek a romák – azaz helyi konfliktusokról (a cigánysággal foglalkozó cikkek 25%-a), bűnözésről (a cikkek további 25%), szegénységről és szociális problémákról (újabb 20%) szóltak a tudósítások.⁶⁰ Ezek a jellemzők fennmaradtak az ezredforduló követően is, viszont a nyíltan rasszista üzenetet közvetítő tudósítások 2006-ig csökkentek a média erősödő felügyeletének köszönhetően.⁶¹

A kutatók között konszenzus alakult ki a tekintetben, hogy 2006 fordulópontot jelentett a politikai, társadalmi és médiadiskurzus vonatkozásában, mivel az olaszliszakai gyilkosság nyilvánosságának növelésére építve a háttérben meghúzódó „cigánybűnözést” a figyelem középpontjába tolták. Az 1970-es és 1980-as évek rendőrségi és kriminológiai zsargonjában és diskurzusában jelen lévő kifejezést 2005-ben egy szélsőjobboldali blogger, Polgár Tamás vette át és vezette be a társadalmi diskurzusba.⁶² Mindazonáltal a valódi áttörést az olaszliszakai gyilkosság jelentette, amely után a politikai és médiadiskurzus átvette a „cigánybűnözés” kifejezés használatát. „A kapcsolódó érzelmek és jelentések esetében egy hangsúlyeltolódás volt megfigyelhető: a korábbi „ártatlan, ártalmatlan” sztereotípiákról egy „agresszív, veszélyes, gyilkos” ábrázolás felé.”⁶³ 2006 után a nyíltan rasszista, romaellenes diskurzus széles körben elterjedt és elfogadottá vált, még a médiában is. Juhász értékelése szerint „sok ember számára a cigánybűnözés kifejezés az igazság kimondásának szimbólumává vált, és visszatérő eleme lett minden olyan híradásnak, amely cigányok és nem cigányok konfliktusáról szólt”.⁶⁴

58 HEGEDŰS: *A cigányság a sajtóban*. Kultúra és Közösség, 1989, 16. évf. 1. 75.

59 MUNK V., i.m. 92.

60 Bernáth and Messing: *Vágóképként, csak némában – Romák a magyarországi médiában*. Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal, Budapest, 1998. 9-10.

61 MUNK V. i.m. 94.

62 Polgár (akit bloggerként Tomcat becenéven is ismernek) abban az évben tűnt fel a közszolgálati televízióban, ahol az M1 *A szólás szabadsága* c. interjúműsorában egy általa fejlesztett „Olah Action” nevű online játékról beszélt, amelyben a játékosoknak „cigánybűnözőket” kellett megölniük. Az azt követő hónapokban gyakorta feltűnt az országos médiában a romákhoz kapcsolódó számos kérdésben nyilatkozva, gyakorta hangoztatva szélsőséges nézeteit a „cigánybűnözéssel” kapcsolatban.

63 JUHÁSZ: *A „cigánybűnözés”, mint „az igazság” szimbóluma*, anBlok, 2010, 2. évf. 4. 12.

64 Uo. 13. Szintén idézi: MUNK V. i.m. 96.

Mindezekon felül a romákat ábrázoló hírek tematikus tartalma is egyre szűkült és egyre inkább a szegénységre és bűnözésre fókuszált, míg a romaellenes előítéletekről folytatott viták elhaltak és az egy évtizeddel korábban aktívan jelen lévő diszkriminációellenesség és a kisebbségi jogok védelmének szempontjai teljesen eltűntek.⁶⁵

Bernáth és Messing 2012-es elemzése komparatív értékelést nyújt korábbi tanulmányaikról, amelyből következtethetünk arra, hogyan változott 1988 óta a romákkal kapcsolatos kérdések média-megjelenése. A 7. táblázat illusztrálja, hogy a kisebbségi jogok védelme és a diszkriminációról folytatott viták hogyan vesztek teret a média-diskurzusban, utat engedve a bűnözés, szegénység, előítélet és a rasszizmus kérdésének.

	2010-11	2000	1997	1993	1988
Politika, közpolitika (kormányzati és önkormányzati)	33%	18%	27%	31%	6%
Jogvédelem, kisebbségi jogok	6%	16%	17%	12%	
Szegénység, szociális helyzet	21%	20%	24%	15%	14%
Oktatás	15%	14%	18%	18%	21%
Foglalkoztatás, munkapiac	12%	4%	8%	10%	14%
Kultúra, művészet	22%	24%	15%	15%	35%
...ebből celeb	13%				
Diszkrimináció, előítéletek, roma – többségi konfliktus	23%	37%	38%	12%	6%
...ebből diszkrimináció	3%	22%			
...előítéletek, rasszizmus	15%	11%			
Bűnözés	37%	25%	16%	15%	37%
... ebből olyan, ahol nem roma az elkövető	8%				
N	423	202	304	186	51

7. táblázat: A romák médiareprezentációjának változó tematikája, 1988-2011⁶⁶

Az adatok elemzése azt mutatja, hogy a bűnözés a korábnál sokkal jelentősebb reprezentációra tett szert, miközben a romákról folytatott diskurzuson belül megjelenített információ kétértelmű sugalmazásoktól terhes. A romaellenes előítélet és diszkrimináció úgy jelennek meg, mintha azok csupán a szélsőjobboldal jellemvonásai lennének azon diskurzív minták között, ahol a „szalonképesebb megbélyegzések már fel sem tűnnek”, míg a „köznapi mainstream diskurzus” átvette azokat az előítéletes, általánosító és megbélyegző jegyeket, amelyek korábban csak a szélsőjobboldalra voltak jellemzőek.⁶⁷ Ezt tovább erősítette az a káros magyar médiagyakorlat, hogy a gyanú-

65 MUNK V. i.m. 99.

66 BERNÁTH G. - MESSING V.: *Változó médiareprezentáció. Roma mediakép 1997-2011.* 6.

67 Uo. 30.

sítottak és elkövetők (feltételezett) etnikai háttere számít értéknek azokban a hírekben, amelyekben roma (vagy annak gondolt) személyek szerepelnek – egyáltalán nem említve más kisebbségi vagy többségi azonosításokat. Ez a sugalmazás nagymértékben szolgálta a roma identitás és a bűnözés fogalmának összekapcsolását a társadalom percepciójában.⁶⁸ Továbbá, Bernáth és Messing arra figyelmeztet, hogy a médiafogyasztási minták változásával és azzal, hogy a közösségi média egyre inkább átveszi az információ forrásának szerepét, a rasszista megnyilvánulások terjedésének megelőzésére képes mainstream média „szűrő szerepe” is csökken.⁶⁹ Ennek a jelenségnek szintén előremutató következményei vannak a Jobbik alternatív médiájának fejlődésével kapcsolatban, amely nagymértékben épít a közösségi médiaplatformokra.

Ha a jelentős eseményekről szóló médiaközvetítés vizsgálatát kvalitatív elemzési eszközökkel végezzük, hasonlóan nyugtalanító jellemzőket találunk. Bár az elmúlt években csak igen kevés elemzést végeztek, az Országos Rádió és Televízió Testület (ORTT) által elkészített értékelés jól szemlélteti ezeket a mintákat, mivel az elemzők kifejezetten a hírműsorok romákról folytatott diskurzusának elemeire fókuszáltak. Így három, rövid időszakon belül kiemelt médiafigyelmet és láthatóságot kapó esemény közvetítését vizsgálták: Pásztor Albert miskolci rendőrkapitány „cigánybűnözésről” tett nyilatkozatát (2009. január 30.); Marian Cozma meggyilkolását (2009. február 7.) és a tatárszentgyörgyi kettős gyilkosságot (2009. február 23.).⁷⁰ Az elemzés, amely magában foglalta a nagyobb magyarországi televíziós csatornák (MTV, Duna TV, RTL Klub, TV2, ATV, Hír TV, Echo TV) esti hírműsorait az adott esetektől számított egy hét időtartamban, a következő következtetésekre jutott:⁷¹

- minden hírcsatorna erős dramatizálást és érzelmi keretezést használt beszámolóik során, kivéve a közmédia csatornáit, az MTV-t és kisebb mértékben a Duna TV-t;
- a legtöbb hírcsatorna (általában az állami média kivételével) közvetlenül utalt az érintettek etnikai hovatartozására és bizonyos értelemben megjelentek az etnikai azonosítás jellemzői is;
- egyes hírcsatornák túlméntek a pártatlan, tényszerű riportokon és egy általános negatív képet mutattak be, amelyben a „romákat” általánosító, személytelen módon ábrázolták az etnikai háttér mentén, figyelmen kívül hagyva az egyéni jellemzőket és szerepeket;
- a „cigányság” reprezentációja szinte csak és kizárólag a bűncselekménnyel és bűnözéssel kapcsolatban jelent meg, ritkán helyezve ezeket szélesebb kontextusba;

---

68 BERNÁTH G. – MESSING V.: *Szélre tolva. Kutatási zárójelentés a roma közösségek többségi médiaképéről, 2011.* 8.

69 BERNÁTH G. – MESSING V.: *Változó médiareprezentáció.* 31.

70 Országos Rádió és Televízió Testület: *A magyarországi televíziós hírműsorok romaképe a konfliktusok tükrében.*

71 Uo. 84-93.

- ezek a gyakorlatok, automatikusan kapcsolva az egyes hírelemeket a negatív attitűdökhöz és előítéletekhez, mindenféle értelmező – vagy kritikai – interpretáció nélkül, a hallgatóságot ún. „mindless reading”, a hallottak automatikus elfogadása felé vezették.

Habár ezek a gyakorlatok csak kiragadott példák, jól mutatják a romák ábrázolásának eltorzulását még a mainstream médiában is, megerősített médiahátteret nyújtva ezzel a radikális és szélsőjobboldali romaellenes diskurzusnak.⁷²

6. Egy helyi fókuszpont: Miskolc

Az elemzésben – illetve az ezt kiegészítő, a radikális és szélsőjobboldal cigányellenes politikáját és biztonságiasító gyakorlatát bemutató elemzésben⁷³ – vázolt összefüggések, illetve ezek gyakorlatban megjelenő jellemzőinek személyes tapasztalatszerzés útján történő, pontosabb megismerése érdekében Miskolcon készítettem személyes interjúkat. Ennek során a helyi közösségekben megjelenő cigányképpel és a roma – nem roma együttéléssel kapcsolatos problémák mozgatórugóira, okaira igyekeztem fényt deríteni a helyi szereplők interpretálásában. Azokra a kulcskérdésekre kérdeztem rá, amelyeket a bemutatott diskurzus-elemzés és biztonságiasítási folyamatok során azonosítottam. A következő rész röviden, kivonatosan összefoglalja ezeket az elemeket annak érdekében, hogy egy helyi példán keresztül teljesebb képet alkothassunk a cigánysággal, „cigánybűnözéssel” kapcsolatos percepciókról, valamint ezek háttéréről.

A helyszín és az interjúalanyok kiválasztásának logikája az volt, hogy egy olyan térséget vizsgáljak, ahol a cigányok lakosságon belüli számaránya relatíve magas (5-10% közötti becslést) és a vizsgált időszakban történtek olyan események, amelyeket a biztonságiasítás folyamatában kulcsfontosságúnak ítéltam (így a sajbábonyi incidens vagy a miskolci rendőrkapitány nyilatkozata a helyi bűnözéssel kapcsolatban). Miskolc e tekintetben kiemelkedő példa volt, az interjúk szervezése során pedig arra is tekintettel voltam, hogy a helyi problémákról lehetőleg különböző, akár egymással ellentétes politikai nézeteket képviselő felek nyilatkozzanak. Így az interjúalanyok a következők voltak:

- Káli Sándor, Miskolc polgármestere a vizsgált időszakban;
- Pásztor Albert, Miskolc rendőrkapitánya a vizsgált időszakban;
- Mile Lajos, az LMP parlamenti frakcióvezető-helyettese;
- Gulyás Pál, roma aktivista, az LMP önkormányzati képviselője, Ináncs;
- Miklós Árpád, a Jobbik Borsod-Abaúj-Zemplén megyei frakcióvezetője.

---

72 A kvalitatív médiaelemzés további tanulságait lásd: BERNÁTH G. – MESSING V.: *Változó médiareprezentáció*. 23-31.

73 CSIKI Tamás: *A magyarországi szélsőjobboldali csoportok, politikai szereplők romákkal kapcsolatos politikájának, diskurzusának értékelő elemzése*. NKE, Budapest, 2014. Kézirat.

Az elemzés mellékletében szereplő interjúrészeket legfontosabb következtetéseit az alanyok válaszainak összehasonlítása alapján az alábbiakban összegezhettük:

- Minden válaszadó egyetértett abban, hogy a térség problémáinak legfőbb oka a munkanélküliség, a munkahelyek hiánya, a megélhetési problémák, a szegénység – amit gyakran „cigánykérdésként” értelmeznek, közvetlen kapcsolatot teremtve és egyenlőségjelet téve „szegénység” és „cigányság” közé – annak ellenére, hogy a növekvő mértékű szegénység az egész magyar társadalmat terhelő probléma.
- A térségben kialakult az a percepció, amely a „cigányságot” és a „bűnözést” is összekapcsolja abban az értelemben, hogy a bűnelkövetők körében magasabb lehet a cigány származásúak aránya. Minden válaszadó egyetértett abban, hogy a „cigánybűnözés” fogalma nem azt jelenti, hogy „minden cigány bűnöző” vagy, hogy „a bűnözés a cigányok vérében van” – és ötből három interjúalany értett egyet abban, hogy nem lenne szabad nyilvántartani az elkövetők etnikai háttérét. Pásztor Albert azzal indokolta ennek szükségességét, hogy korábbi rendőrségi munkatapasztalata szerint a nyomozati munka eredményesebb lehetne ezáltal; míg Miklós Árpád azzal érvelt, hogy az etnikai háttér rögzítése minden etnikai csoportot egyformán érintene a társadalomban, így nem diszkriminálná a romákat sem.
- Minden interjúalany egyetértett abban, hogy a Jobbik Magyarországért Mozgalom az a politikai szereplő, amelyik a cigányságról a biztonsággal, közbiztonsággal összefüggésben beszél és a párt politikai diskurzusát a „cigánybűnözés” köré építi. Minden válaszadó megerősítette, hogy érzékeli a társadalmi feszültséget, ami kialakult a térségben romák és nem romák között, és ez a feszültség egyértelműen az etnikai háttér mentén tapasztalható. Két konkrét feszültségforrást azonosítottak: egyrészt az idősek, elszigetelten egyedül élők fenyegetettség-érzetét vidéken, akik a közbiztonság, vagyonbiztonság hiányosságai miatt éreznek így; másrészt a romák és nem romák kölcsönös fenyegetettség-érzetét azokban az esetekben, amikor önjelölt „civil szervezetek” próbálják kezükbe venni a közbiztonság fenntartását helyi szinten.
- A lehetséges konfliktus-potenciálra vonatkozó vélemények megoszlottak a személyes tapasztalatok tükrében. Általánosságban elutasították azt a forgatókönyvet, amely a feszültség eszkalálódásával és kiterjedt nyílt konfliktussal számolt romák és nem romák között, de a helyi konfliktusok lehetőségét fenntartották abban az esetben, ha a közbiztonság továbbra is elégtelen marad és a felvonuló, járőröző „civil szervezetek”, gárdák továbbra is megjelennek a településeken.
- Minden válaszadó egyetértett abban, hogy a felmerülő problémáknak elsősorban gazdasági gyökere és jellege van, így a kormánytól azt várnák, hogy a megélhetési lehetőségeket, a munkavállalást és az oktatást-képzést fejlessze, mert a biztos megélhetés tudná visszaszorítani a másodlagos problémákat, így a bűnözést, különösen a kis értékű vagyron elleni bűncselekményeket, lopásokat.

I. Melléklet – Egy helyi fókuszpont vizsgálata: Személyes interjúk Miskolcon

(2012. augusztus 6. és augusztus 14.)

A következő szemléltető idézetek, vélemény-elemet azt a célt szolgálják, hogy a cigány és nem-cigány kapcsolatok jellemzőit, percepcióját mutassa be a Miskolcon és környékén tapasztalható társadalmi-gazdasági-(köz)biztonsági problémákon keresztül. A 2012 augusztusában készített személyes interjúkon az alanyokat arra kértem, hogy nyíltan beszéljenek és korlátozás nélkül engedtem is őket beszélni, így az egyes interjúk hossza 40-60 perc között volt. Ebből következően a teljes terjedelmű interjúkat nem lehet és nem is célszerű közölni. Mind az öt interjúalanyunk ugyanazokat a kérdéseket, ugyanabban a sorrendben tettem fel. Ezek a bal szélső oszlopban, míg a kapott válaszokat a táblázat többi részében láthatjuk. (Az itt szereplő vélemény-elemek a válaszadók véleményei, nem feltétlenül tükrözik a szerző véleményét.)

Miklós Árpád (A Jobbik Borsod-Aba- új-Zemplén megyei frakcióvezetője)	Gulyás Pál (Roma aktivista, az LMP önkormányzati képviselője, Ináncs)	Mile Lajos (Az LMP parlamenti frakcióvezető- helyettese)	Pásztor Albert (Miskolc korábbi rendőrkapitánya)	Káli Sándor (Miskolc korábbi polgármestere)	
<p>„A lakosság körében nő a cigányellenesség, amiatt hogy egyre nagyobb a számuk, nem lehet munkára fogni őket, mert most már felnőtt egy generáció, aki sosem látta, hogy anyja, apja dolgozik.”</p>	<p>„Véleményem szerint létezik: oktatás és foglalkoztatás. Igen, ez jobban, hátrányosabban érinti a cigány lakosságot, ennek kapcsán lehet azt mondani, hogy ez egy – nevezni, így – cigánykérdés, vagy szegénységi kérdés, oktatáspolitikai kérdés, foglalkoztatáspolitikai kérdés.”</p>	<p>„A politika próbált elkerülni választ adni erre. A cigány-magyar együttélésnek vannak igenis problémái és mi is – ez nem egyetlen etnikumból lehet kötni, hanem összetársadalmi problémáról van szó. Nem etnikai konfliktus, hanem sajátos társadalmi csoport megjelöléssel kapcsolatos problémái.”</p>	<p>„Ha két kultúra egymás mellé kerül, akkor azok egymás mellett élése nem gondtalan. Az alapokhoz kell visszamenni; ez nem rasszizmus meg nem genetikai kérdés, hanem kulturális kérdés; azaz hogy más kultúra.”</p>	<p>„Összemosódik a magyar közvélemény fejében a nyomor és a cigányság, és [a társadalom – Cs. T.] úgy fogalmazza meg, hogy ez egy cigánykérdés.”</p>	<p>Létezik-e „cigánykérdés” Magyarországon? Ha igen, mit takar?</p>
<p>„A falvakba ott vannak a sokszor egyedül élő öregek, és ott vannak a fiatal munkanélküli cigányok. És akkor honnan szerzik be azt, amire nekik szükségük van? Nyilvánvaló kirobolják az öregeket és ez egyre nagyobb létszámban megfigyelhető, ez látszik. Statisztikát lehetne vezetni róla, ha engedné a törvény, hogy mennyire nő ezeknek a számuk. Tehát egyre nagyobb biztonsági kockázatot jelent.”</p>	<p>„A Kanadából viszáterő cigány családok lakhatása, megélhetése, önfenntartása nem biztosított, többségük mintestelként tér haza, mert korábban mindenét eladta, szociális ellátást pedig nem fog kapni. A vagyon elleni bűncselekmények, egyebek nagyon megnövekedtek, mert éhen nem halhatnak.”</p>	<p>Közbiztonság. „A cigányság körében az elkövetők aránya magas – nem etnikai meghatározottság miatt, hanem ez az élet-helyezethez köthető.”</p>	<p>„A cigányság hagyományosan a tulajdont másként értékeli, mint a többségi társadalom.” „Az élvitelülkhöz, létfenn-tartásukhoz minden további nélkül elveszik azt, amire szükségük van, még ha az a másé is.” „Ha úgy vesszük, tárgyi súlyukat tekintve nem nagy dolgokról van szó, ám hogyha ez rendszeres, mondhatni mindennapos, akkor súlyos konfliktusforrás a többségi társadalom tagjai között.”</p>	<p>„A nyomorban lévő cigányok száma és a bűnözésben lévő cigányok száma a megélhetési bűnözés kapcsán csúszik úgy össze, hogy a cigányok bűnözők.”</p>	<p>Megjelenik a cigány lakosság, mint biztonsági probléma? Milyen tekintetben?</p>

<p>Van olyan szereplő, amely biztonság (politikai) kérdésként beszél a cigány lakosságról?</p>	<p>Káli Sándor (Miskolc korábbi polgármestere)</p> <p>„A Jobbik.” „Az északkelet-magyarországi helyzetre építhet, mert azt mondta: nagy baj van, sok ember él rosszul, és ezért a cigányok a felelősek.”</p>	<p>Pásztor Albert (Miskolc korábbi rendőrkapitánya)</p> <p>„Nyilvánvalóan a szélsőjobbon állók, a Jobbik.” „Nagyon sok jobboldalon lévő tömörülés van... azok mindegyike ezt használják fel a saját tevékenységük során, saját bázisuk megerősítése céljából.”</p>	<p>Mile Lajos (Az LMP parlamenti frakcióvezető-helyettese)</p> <p>„A radikális jobboldal, nevezetesen a Jobbik kihasználta a politikai tehetetlenségét és a közbeszéd középpontjába emelte a cigánykérdést.”</p>	<p>Gulyás Pál (Roma aktivista, az LMP önkormányzati képviselője, Ináncs)</p> <p>„A Jobbiknak egyértelműen ez a kisebbség-komplett társadalmi csoportot és itt értem a cigányt, mindenkit azzal azonosítani, hogy a bünyőzés a génjeiben benne van.”</p>	<p>Miklós Árpád (A Jobbik Borsod-Abaúj-Zemplén megyei frakcióvezetője)</p> <p>„Egyedül a Jobbik mondta ki, és meg is vagyok győződve, hogy a hirtelen megugrott népszerűségének egyik alapja az, hogy úgy látták van egy párt, ami a tabu témákat is véleménynyé emeli. Mert mindenki látta, hogy van cigánybűnyőzés, de kimondani nem merre senki. És akkor jött egy párt és azt mondta: igen van cigánybűnyőzés, és tud rá megoldást is.”</p>
<p>Mi lenne az állam feladata a problémák kezelésében?</p>	<p>„A mindenkori kormányoknak érdeke lenne az, hogy ne a gyűlöletet szítsa.”</p>	<p>„Minél közelebb vagyunk, a problémához, annál inkább látjuk, ismerjük, és talán tudunk megoldásokat találni. Az önkormányzat lenne az, aki előnyösebb helyzetben lenne, ha amúgy lenne ehhez eszköze, kellően felkészült lenne.”</p>	<p>„A problémák egy részéről a magyar lakosság esetében is beszélni kell. Foglalkoztatás, megélhetés, életminőség, munkanélküliség – melyek fokozottan érintik a cigányságot.”</p>	<p>„Ezeket az embereket magukra hagyták, a mindenkori kormány magára hagyta.”</p>	<p>A társadalmi munkamegosztás megváltoztatása, a cigányok munkába állítása.</p>

	<p>Mit takar(hat) a „cigánybűnözés” kifejezés?</p>	<p>»Egy társadalom egy részére rárakni egy jelzőt, ez nyilvánvalóan nem csak tévedés, hanem egy fasiszta ideológiának a gyakorlati megvalósítása.»</p>	<p>»Bár soha nem mondtam ki és nem is értek vele egyet egyébként, de idónként még mindig felmerül a nevem a cigánybűnözéssel kapcsolatban.» »Vannak olyan bűncselekményfajták, amiket tipikusan a cigányok követnek el, vannak olyan bűnelkövetési módszerek, jellegzetességek, amik csak rájuk jellemzőek. Én nem azt mondom, hogy van cigánybűnözés, de vannak olyan bűncselekmények, olyan módszerek, amik szinte ugyanazt az elkövetési módot követik.» »A magányos vagy egyedülálló idősök sérelmére történő, éjszakai rablások: rátörni, kínózni, bántalmazni az értékeik átadására kényszeríteni. Ez tipikusan cigánymódszer.»</p>	<p>»Ha megnézzük, hogy egyes területeken belül milyen az elkövetők aránya, ott nem tagadhatjuk, hogy kiemelkedően magas a cigány elkövetők száma.» »Vannak bizonyos ágazatok, amelyekre specializálódtak: pl. színesfém-kereskedelem, erőszakos bűncselekmények, vagyon elleni bűncselekmények, lopás.» »Bizonyos területeken az elkövetők köre jelentős arányban a cigány-ság köréből kerül ki. Ez társadalmi tapasztalat az élethelyzetek alapján – de nem arról van szó, hogy ez genetikussá válna.»</p>	<p>»Vannak olyan bűncselekmények, amiket nagyobb részben cigány származású követ el.» »Vannak specifikus dolgok, mi ezt úgy hívjuk egymás közt, hogy ez a tyúktolvajlás: akár krumpli, zöldség, jószág, tűzifa, vagy akár egy boltba való betörés – valóban a nagyobb részét, pláne a mi környekünkön cigány-származásúak követik el. Ez tény.»</p>	<p>Miklós Árpád (A Jobbik Borsod-Abaúj-Zemplén megyei frakcióvezetője)</p> <p>»A cigánybűnözés egy kategória, semmikeppem sem jelenti azt, hogy minden cigány bűnöző. Ez csak azt jelenti, hogy vannak olyan bűncselekmények, hogyha én nyomozó vagyok, akkor ott kezdek keresni.»</p>

	<p>Káli Sándor (Miskolc korábbi polgármestere)</p>	<p>Pásztor Albert (Miskolc korábbi rendőrkapitánya)</p>	<p>Mile Lajos (Az LMP parlamenti frakcióvezető-helyettese)</p>	<p>Gulyás Pál (Roma aktivista, az LMP önkormányzati képviselője, Ináncs)</p>	<p>Miklós Árpád (A Jobbik Borsod-Abaúj-Zemplén megyei frakcióvezetője)</p>
<p>Szabad / szükséges lenne-e rögzíteni a bűnelkövetők ernikai profilját?</p>	<p>„Azt látom, hogy kinézet alapján megkülönböztethetők ernikek, ez általános.”</p>	<p>„Hát azért az nem normális dolog, és nekem sok időmbe tellett itt a kapitányságon is, hogy ha egyszer maga a sértett is azt mondja, hogy az elkövetők cigányok voltak, akkor hadd mondhassa már a rendőr is, hogy a sértett szerint őt cigányok rabolták ki.” „Ezzel [az ernikai profil rögzítésének tilalmával – Cs. T.] pont elkenődözük. Hátráltatjuk a munkát, hátráltatunk mindent.”</p>	<p>„Azt, hogy ki cigány és ki nem a cigány, azt fel lehet ismerni. De azt, ha ilyen alapon nyilvánartást készítenének a bűnelkövetőkről, az nem segítene.”</p>	<p>„Ezek a listák mindig megbélyegzést jelentenek. Soha nem jóra használtak.” „Lehet, hogy jó lenne. De tartok és félek is, mert ezt is ki lehetne forgatni. Lehet, hogy helyes lenne, mert akkor talán bebizonyosodna, hogy sokkal kevesebb kárt okozunk a nemzetgazdaságnak, mint mondjuk a többségi társadalomhoz tartozó emberek.”</p>	<p>„Nem azt mondom, hogy mindenkiről meg lehet állapítani, hogy cigány, de nagyjából meg lehet állapítani. Szerintem rögzíteni kéne, mert az én meggyőződésem az, hogy aki a cigánybűnözés ellen harcol, az a cigányok felemelkedésért harcol, mert a cigányokat legjobban a cigánybűnözők járatták le.”</p>
<p>Mi lenne az állam szerepe, mik lennének az eszközei?</p>	<p>„Integráció, lakóhely-rehabilitáció, oktatás, gazdálkodási projektek támogatása.”</p>	<p>„A kormányzatok mindig elkötelezettek... de sok eredményt még ideig nem látunk.” „Az állam az nem fog mindent megoldani a biztonságot illetően. Szükség van az ilyen társadalmi szerveződések... a polgártársaságok szervezésére, önszerveződések azok abszolút életképesek lennének. Egyedül ők vannak, akik törvényes keretek között és normálisan tudják a tevékenységet folytatni, a politika iránti, meg indulatból, gyűlölködésből történő feladatellátás [mint a gárdaszervezetek – Cs. T.] az veszélyes.”</p>	<p>Oktatás, a beilleszkedés segítése. Foglalkoztatás-politika. Közbiztonság. A helyi életkörülmények javítása. „A közmunka-program nem lehet hosszú távú megoldás.” „Összetételek alapján együttműködés az érintettek bevonásával.”</p>	<p>Munkahelyteremtés Északkelet-Magyarországon. A munkába járás közlekedési lehetőségének biztosítása. Legalább a közfoglalkoztatás fenntartása. Hosszú távú oktatáspolitikák. „Ha van rendszeres munka és ók [a romák – Cs. T.] jövedelméhez tudnak jutni, és ha pláne ez még úgy van kitalálva, hogy ebből ő maga is termel, magának orthon is részesedik, akkor ezeket a dolgokat szinte nullára le lehet vinni.”</p>	<p>„A családtámogatási, szociális ellátórendszer átalakítása. Munkára ösztönzés, munkahelyteremtés. Mezőgazdasági termelés és szakmunkaképzés előléptetése. „A rendőrség nem hatékony, mert olyan törvények vannak, hogy őket büntetik meg.” „Ha az állam által működtetett rendőrség el tudja látni a feladatát, semmi szükség nem lenne a magyar gárdára.”</p>

	Káli Sándor (Miskolc korábbi polgármestere)	Pásztor Albert (Miskolc korábbi rendőrkapitánya)	Mile Lajos (Az LMP parlamenti frakcióvezető-helyettese)	Gulyás Pál (Roma aktivista, az LMP önkormányzati képviselője, Ináncs)	Milkósz Árpád (A Jobbik Borsod-Abaúj-Zemplén megyei frakcióvezetője)
<p>Hogyan látja az emberek biztonságpercepcióját?</p>	<p>„Idegesen pesszimistán [tekint a lakosság a problémákra – Cs. T.]” „Van itt egy szikrázó cigányellenesség. Ez tapintható, és megoldási kísérletet sem látok.” „Van egyfajta fenyegettség-érzet az emberekből.”</p>	<p>„A helyzet nagyon súlyos és nagyon nehéz ebből kiutat találni.” „Kölsönösen tartanak egymástól. A többségi társadalom félti a vagyonát és személyét, a cigányság ugyanúgy.”</p>	<p>„Vannak, akik már polgárháborút vizionálizálnak – én ezt túlzottnak, hisztérikusnak tartom. Ez durva leegyszerűsítés, az egész túlhajtása.” „Vannak Borsodban olyan kistelepülések, ahol az idősök félnek. A cigányság körében is, amikor gárdák vonulnak, az féltelmet szül.”</p>	<p>„A fenyegetettség-tudat az akkor nagyon-nagyon mélyen beleivódott a cigány emberekkébe, legfőképpen vidéken.” „2009 után ez nagyon felerősödött, ez a gyűlölet a cigányok felé.” „Azt érezzük mi, ki-sebbségi cigányok, hogy a többségi társadalom, a politikai társadalom játszik velünk.” „A többségi társadalomnál szintén érzem én ezt, hogy félnek.” „Ebben a média is nagy szerepet játszik. (...) Amikor folytonolyvaszt csak bűncselekményekről beszélnek.”</p>	<p>„Az idősök, kis falvakban élők fenyegetve érzik magukat.”</p>

<p>Káli Sándor (Miskolc korábbi polgármestere)</p>	<p>„Ha ezek a fasiszta ideológiák tovább teret kapnak, akkor az történik, hogy a romaság is, hasonlóan a különböző gárdákhoz, szintén gárdát fog kialakítani.”</p>	<p>Pásztor Albert (Miskolc korábbi rendőrkapitánya)</p> <p>„Hogy mondjam... a tömeges erőszak is el fog jönni, etnikai alapon. Ennek már komolyabb jelei vannak, megjelentek a gárdisták is.” Sokkal több a fizikai fenyegetettség, az összecsapás, konfliktus egymás között. Annyi olyan esemény történik, ami nagyon komoly rendőri erőket vesz igénybe, hogy megmentsük őket egymástól.” „Polgárháború nem lehet. De olyat, hogy letámadnak cigánytelepeket és felgyújtják meg hasonló – csodálkozom, hogy tulajdonképpen miért úsztuk meg idáig.”</p>	<p>Mile Lajos (Az LMP parlamenti frakcióvezető-helyettese)</p> <p>„Itt a hatóságnak kell fellépni, az atrocitásokat meg kell előzni.” „A szélsőjobboldal megjelenése nem jelent általános fegyverkezést és azt sem, hogy a cigányok ellenük fegyverkeznének. Ilyen fenyegetést nem érzékelek, ez hisztérikus hangulat-keltés.” „Erőszak nem várható.”</p>	<p>Gulyás Pál (Roma aktivista, az LMP önkormányzati képviselője, Ináncs)</p> <p>„Miféleképpen jó ideje nem volt probléma.” „Most Devecsernél újra elővették az elcsépelet kártyát és sajnos mindig be is jön, de ezt a többségi társadalomban már olyan nagyon közönyösen veszik. Kezdik belátni azt, hogy valóban, felszítják azt a dolgot, jobban megnagyobbítják, mint ami valós esemény történt.”</p>	<p>Miklós Árpád (A Jobbik Borsod-Abaúj-Zemplén megyei frakcióvezetője)</p> <p>„Ha így marad, ha nem lesz változtatás, amilyen állapotok vannak, akkor egyre jobban elszaporodnak az idősök elleni bűncselekmények.”</p>
<p>Elképzelhető-e, hogy a feszültség erőszakba csap át?</p>					

Bibliográfia

- Chris ALLEN: *Islamophobia*. Ashgate e-book, 2010.
- Amnesty International. *Violent Attacks against Roma in Hungary. Time to Investigate Racial Motivation*. London: Amnesty International, 2010.
- Athena Institute. *Early Warning Dispatch 6. – Miskolc*. Megtekintve: 2014. május 21. <http://athenainstitute.eu/en/context/read/41>
- Thierry BALZACQ: *The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context*. European Journal of International Relations, Vol. 11. No. 2. (2005) 171-201.
- BALZACQ T. (ed.): *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*. Milton Park, Abingdon, Routledge, 2010.
- BALZACQ T.: *Enquiries into Methods: A New Framework for Securitization Analysis*. In: *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*. Routledge, New York, 2011. 31-53.
- Meghan BENTON – Anne NIELSEN: *Integrating Europe's Muslim Minorities: Public Anxieties, Policy Responses*. Migration Policy Institute, <http://www.migrationpolicy.org/article/integrating-europes-muslim-minorities-public-anxieties-policy-responses> Megtekintve: 2014. 03. 12.
- BERNÁT Anikó: *Integráció a fejekben: a romák társadalmi integrációjának érzékelése és megítélése a lakosság körében*. In: *Társadalmi riport 2010*. Szerk. KOLOSI Tamás - TÓTH István György – VUKOVICH György, TÁRKI Social Research Institute, Budapest, 2010. 312-326.
- BERNÁT Anikó – JUHÁSZ Attila – KREKÓ Péter – MOLNÁR Csaba: *The Roots of Radicalism and Anti-Roma Attitudes on the Far Right*. Presentation at the conference: Hungary: Where Do We Stand in 2012? A conference on economic conditions and social cohesion. 2012. november 22-23., Budapest.
- BERNÁTH Gábor – MESSING Vera: *Szélre tolvá. Kutatási zárójelentés a roma közösségek többségi mediaképéről, 2011*. Roma Sajtóközpont Egyesület, Budapest, 2012.
- BERNÁTH Gábor – MESSING Vera: „Vágóképként, csak némban” – *Romák a magyarországi médiában*. Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal, Budapest, 1998.
- Beszámoló az alapvető jogok országgyűlési biztosának és helyetteseinek tevékenységéről 2013*. Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, 2014.
- BINDER Máttyás: *A „cigányok” vagy a „cigánykérdés” története?: áttekintés a magyarországi cigányok történeti kutatásairól*. Regio, 2009. 20. évf. 4. 35-59.
- Rogers BRUBAKER: *Ethnicity without groups*. European Journal of Sociology, Vol. 43. No. 2. (2002) 163-189.
- Catherine CHARRETT: *A critical application of securitization theory: overcoming the normative dilemma of writing security*. International Catalan Institute for Peace, Barcelona: 2009.
- CSEPELI György – FÁBIÁN Zoltán – SÍK Endre: *Xenofóbia és a cigányságról alkotott vélemények*. In: *Társadalmi riport 1998*. Szerk. KOLOSI T. - TÓTH I. - VUKOVICH Gy. TÁRKI Social Research Institute, Budapest, 1998. 458-489.

- CSEPELI György: *“A nagyvilágon e kívül... (Magyar nemzeti tudat- és érzésvilág 1975–2002).”* József Kiadó, Budapest, 2002.
- CSEPELI György: *Cigányok és zsidók: diszkrimináció és intolerancia a mai magyar társadalomban.* Megtekintve: 2014. május 2.
http://konfliktuskutato.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=278
- DUPCSIK Csaba: *A magyarországi cigányság története. Történelem a cigánykutatók tükrében, 1890–2008.* Osiris Kiadó, Budapest, 2009.
- DUPCSIK Csaba: *A magyarországi cigányvizsgálatok cigányképe.* In: *Szöveggyűjtemény a nemzeti kisebbségekről.* Szerk: Kántor Zoltán – Majtényi Balázs, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2005. 479-499.
- ENYEDI Zsolt – FÁBIÁN Zoltán – SÍK Endre: *Nöttek-e az előítéletek Magyarországon? In: Társadalmi riport 2004.* Szerk: KOLOSI T. - TÓTH I. - VUKOVICH Gy. Budapest: TÁRKI Social Research Institute, 2004. 375-399.
- ENYEDI Zsolt – Bojan TODOSIJEVIĆ: *Romaellenes előítéletek Magyarországon: A tekintélyelvűség és kulturális elvárás hipotéziseinek vizsgálata.* Educatio, 2004. 13. évf. 4. 567-582.
- ERŐS Ferenc: *Etnicitás és identitás – a cigányellenesség dimenziói a mai magyar társadalomban.* In: *Megismerés, előítélet, identitás.* Szerk. ERŐS Ferenc. Új Mandátum könyvkiadó, Budapest, 1998. 237-247.
- ERŐS Ferenc – FÁBIÁN Zoltán: *Autoritarizmus és társadalmi tényezők a cigányellenesség magyarázatában.* In: *Azonosság és különbözőség. Tanulmányok az identitásról és az előítéletről,* Szerk. ERŐS Ferenc. Scientia Humana, Budapest, 1996. 182-200.
- ERRC. *Attacks against Roma in Hungary.* European Roma Rights Center, Budapest, 2011.
- ERRC. *Attacks against Roma in Hungary, the Czech Republic and Slovakia.* European Roma Rights Center, Budapest, 2012.
- ERRC. *Factsheet: Roma rights in jeopardy.* European Roma Rights Center, Budapest, 2012.
- Eurobarometer. *Hátrányos megkülönböztetés az EU-ban 2009.* Megtekintve: 2014. 03. 12.
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_317_fact_hu_hu1.pdf
- European Union Agency for Fundamental Rights. *The Situation of Roma in 11 EU Member States.* Vienna: FRA – UNDP, 2012.
- European Union Agency for Fundamental Rights. *Making Hate-crime Visible in the European Union: Acknowledging Victims' Rights.* Vienna: FRA, 2012.
- European Union Agency for Fundamental Rights. *Racism, discrimination, intolerance and extremism: learning from experiences in Greece and Hungary. Thematic Situation Report.* Luxembourg: FRA, 2013.
- FÁBIÁN Zoltán: *Tekintélyelvűség és előítéletek.* Budapest: Új Mandátum, 1999.
- James Fearon: *Iraq's Civil War.* Foreign Affairs, March/April 2007.
<http://www.foreignaffairs.com/articles/62443/james-d-fearon/iraqs-civil-war>

- FEISCHMIDT Margit – GULD Ádám – BOGDÁN Mária. „Csak másban”: Romareprezentáció a magyar médiában. Gondolat Kiadó – PTE Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék, Budapest, Pécs, 2013.
- FEISCHMIDT Margit – SZOMBATI Kristóf – SZUHAY Péter: *Collective Criminalization of Roma in Central and Eastern Europe: Social Causes, Circumstances and Consequences*. In: Sophie BODY-GENDROT - Mike HOUGH - Klara KEREZSI - René LÉVY – Sonja SNACKEN (ed.): *The Routledge Handbook of European Criminology*, Routledge, London, New York, 2014. 168-187.
- LIZ FEKETE: *A Suitable Enemy. Racism, Migration and Islamophobia in Europe*. Pluto Press, 2009.
- Fundamentum Fórum: *A romák integrációja*. Fundamentum, 2009. 2. szám, 39–42. (Szalai Júlia hozzászólása)
http://epa.oszk.hu/02300/02334/00036/pdf/EPA02334_Fundamentum_2009_02_039-068.pdf
- Will GUY – Bedard TARA (eds.) *Improving the Tools for the Social Inclusion and Non-discrimination of Roma in the EU*. Luxembourg: European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, 2010.
- Lene HANSEN: *A Case for Seduction? Evaluating the Poststructuralist Conceptualization of Security*. *Cooperation and Conflict*, Vol. 32. No. 4. (1997): 369-397
- HAVAS Gábor – KEMÉNY István: *A magyarországi romákról*. *Szociológiai Szemle*, 1995, 4. évf. 3. 3-20.
- HAVAS Gábor [et al.]: *A relatív cigány a klasszifikációs küzdőtéren*. *Kritika*, 1998. 26. évf. 3. 31-33.
- HEGEDŰS T. András: *A cigányság a sajtóban*. *Kultúra és Közösség*, 1989, 16. évf. 1. 68–79.
- Eroll HENDERSON – David SINGER: *Civil War in the Post-Colonial World, 1946–92*. *Journal of Peace Research*, Vol. 37, No. 3 (May 2000), 275–299.
http://sitemaker.umich.edu/jdsinger/files/civil_war_in_the_post_colonial_world.pdf
- Jef HUYSMANS: *Migrants As a Security Problem: Dangers of “Securitizing” Societal Issues*. In: Robert MILES – Dietrich THRÄNHARDT: *Migration and European Integration. The Dynamics of Inclusion and Exclusion*. Pinter, London, 1995. 53-72.
- HUYSMANS, Jef: *Revisiting Copenhagen: Or, On the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe*, *European Journal of International Relations*, Vol. 4 No. 4. (1998): 479–505.
- HUYSMANS, Jef: *The Question of the Limit: Desecuritization and the Aesthetics of Horror in Political Realism*, *Millennium*, Vol 27. no 3 (1998): 569-589.
- HUYSMANS, Jef: *Defining Social Constructivism in Security Studies: The Normative Dilemma of Writing Security*, *Alternatives*, Vol. 27. (2002): 41–62.
- Hvg.hu *Maradhat a miskolci rendőrkapitány*. Megtekintve: 2014. május 5. http://m.hvg.hu/app/itthon/20090201_miskolc_cigany_fokapitany/2,
- Hvg.hu *Egyre nagyobb a szegénység Magyarországon*. Megtekintve: 2014. május 5.

- http://hvg.hu/gazdasag/20131206_Egyre_nagyobb_a_szegenyseg_Magyarorszagon
Hvg.hu. *Negatív rekordot mutat a bűnügyi statisztika*. Megtekintve: 2014. május 5.
http://hvg.hu/itthon/20130917_bunugyi_statisztika_romlik
- Index.hu. *A miskolci utcai rablásokat kizárólag cigányok követik el*. Megtekintve: 2014. május 5.
<http://index.hu/belfold/cigbun090130/>
- Index.hu. *Veszprémi gyilkosság: két férfit köröz a rendőrség*. Megtekintve: 2014. május 5.
http://index.hu/bulvar/2009/02/08/kamerak_rogzitettek_a_veszpremi_gyilkossagot/
- Index.hu. *Hogyan lett majdnem háború Sajóbáonyban?* Megtekintve: 2014. május 5.
http://index.hu/belfold/2009/11/16/hogyan_lett_majdnem_haboru_sajobabonyban/
- JUHÁSZ Attila: *A „cigánybűnözés”, mint „az igazság” szimbóluma*. anBlok, 2010, 2. évf. 4. 12–18.
- KEMÉNY István: *A magyarországi roma (cigány) népességről*. Magyar Tudomány, 1997. 30. évf. 6. 644-655.
- KEMÉNY István: *Roma of Hungary*. East European Monographs, No. DCCII. Columbia University Press, New York, 2005.
- KEMÉNY István – JANKY Béla – LENGYEL Gabriella. *A magyarországi cigányság 1971-2003*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2004.
- KERTESI Gábor: *Két cigányvizsgálat* (Kritikai elemzés). Szociológiai Szemle, 1996. 5. évf. 1. 75-112.
- KERTESI Gábor: *Az empirikus cigánykutatások lehetőségéről*. Replika, 1998. 8. évf. 3. 201-222.
- Humera KHAN – Mohamed MAGID: *The Roles of Muslim-Majority and Muslim-Minority Communities in a Global Context*. Brookings, 2011. augusztus. Megtekintve: 2014. 03. 13.
<http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2011/8/muslim%20communities%20magid%20khan/2011%20iwr%20paper%202%20religion%20web.pdf>
- Kuruc.info. *Cigány csűrhe lincselte halálra egy pedagógust*. Megtekintve: 2014. május 5.
<https://kuruc.info/r/2/6487/>
- Kuruc.info. *Támadnak a cigányok!* Megtekintve: 2014. május 5.
<https://kuruc.info/r/26/6616/>
- Kuruc.info. *Jobbik: Olaszliszka után új romapolitika kell!* Megtekintve: 2014. május 5.
<https://kuruc.info/r/2/6497/>
- Kuruc.info. *A cigánybűnözés ellen demonstráltak Olaszliszkán*. Megtekintve: 2014. május 5. <https://kuruc.info/r/1/6817/>
- LADÁNYI János – SZELÉNYI Iván: *Van-e értelme az underclass kategória használatának?* Beszélő, VI. évfolyam, 11. szám.
- LADÁNYI János – SZELÉNYI Iván: *Ki a cigány?* Kritika, 1997. 25. évf. 12. 3-6.

- LADÁNYI János – SZELÉNYI Iván: *Az etnikai besorolás objektivitásáról*. Kritika, 1998, 26. évf. 3. 33-35.
- LADÁNYI János – SZELÉNYI Iván: *Még egyszer az etnikai besorolás objektivitásáról*. Replika, 1998, 8. évf. 6. 179-181.
- LÁZÁR Guy: *A felnőtt lakosság nemzeti identitása a kisebbségekhez való viszony tükrében*. In: *Többség – kisebbség. Tanulmányok a nemzeti tudat témaköréből* Osiris Kiadó – MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport, Budapest, 1996. 9-115.
- Magyar Nemzet Online. *Romagyilkosságok: megvan az ítélet*. Megtekintve: 2014. május 5. <http://mno.hu/belfold/romagyilkosságok-megvan-az-itelet-1176777>
- Magyar Nemzet Online. *Kimondta a bíróság a rasszista indítékot*. Megtekintve: 2014. május 5. <http://mno.hu/belfold/kimondta-a-birosag-a-rasszista-inditekot-1176938>
- Magyar Progresszív Intézet. *A cigány kisebbség és a többségi társadalom békés együttélésének kérdései*. MPI, Budapest, 2012.
- MARIÁN Béla. *Milyenek a cigányok? – közvélemény-kutatás a „cigánykérdésről*. Marketing Centrum, Budapest, 2009.
- Matt McDONALD: *Securitization and the Construction of Security*. European Journal of International Relations, Vol. 14. No. 4. (2008): 563-587.
- Bill MCSWEENEY: *Identity and Security: Buzan and the Copenhagen School*. In: Barry BUZAN – Lene HANSEN: *International Security. Vol. III*. SAGE Publications, 2007. 121-126.
- Manuel MIREANU: *Domestic extremism – A political analysis of security and violence*. Athena Institute, Budapest, 2012.
- MUNK Veronika. *A román reprezentációja a többségi média híreiben az 1960-as évektől napjainkig*. Médiakutató, 2013, 14. évf. 2. 89-100.
- NEMÉNYI Mária – SZALAI Júlia (szerk.). *Kisebbségek kisebbsége. A magyarországi cigányok emberi és politikai jogai*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2005.
- Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia – Mélyszegénység, gyermekszegénység, romák*. KIM Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság, Budapest, 2011.
- Népszabadság online. *Sajóbabony után: 'polgárháborús állapotra készülünk'*. Megtekintve: 2014. május 21. http://nol.hu/archivum/sajobabony_utan_polgarhaborus_allapotra_keszulunk
- Népszabadság online. *Cigányellenes felvonulás Konyáron: „Kökeményen móresre kell tanítani őket*. Megtekintve: 2014. május 21. <http://nol.hu/belfold/konyar-1370793>
- JÖRGEN S. NIELSEN [et al.] *Yearbook of Muslims*, Volume 1. BRILL, Leiden-Boston
- Origo.hu *A lakosságtól vár pénzt a matrászölösi iskola*. Megtekintve: 2014. május 5. <http://www.origo.hu/itthon/20070912-a-lakossagtol-var-penzt-a-matraszolosi-iskola.html>
- Origo.hu *Tömegverekedés miatt zárták le Sajóbabonyt*. Megtekintve: 2014. május 5. <http://www.origo.hu/itthon/20091115-sajobabony-tomegverekedes-miatt-lezarta-a-rendorseg-a-varost.html>

- Origo.hu *2011-ben is nőtt a bűncselekmények száma*. Megtekintve: 2014. május 1. <http://www.origo.hu/itthon/20120517-bunugyi-statisztika-2011ben-is-nott-a-buncselekmények-szama.html>
- Országos Rádió és Televízió Testület. *A magyarországi televíziós hírműsorok romaképe a konfliktusok tükrében*. ORTT, Budapest, 2009.
- OSCE – ODIHR. *Addressing Violence, Promoting Integration. Field Assessment of Violent Incidents against Roma in Hungary: Key Developments, Findings and Recommendations*. OSCE – ODIHR, Warsaw, 2010. <http://www.osce.org/odihr/68545?-download=true>
- Policy Solutions. *Szegénység és szociális feszültségek*. Policy Solutions – Friedrich Ebert Stiftung Budapest Büro, Budapest, 2013.
- Political Capital. *Látlelet 2008. Kutatási összefoglaló az előítéletek és az intolerancia hazai helyzetéről*. Political Capital, Budapest, 2008.
- Political Capital. *Látlelet 2009. Kutatási összefoglaló a hazai szélsőjobb megerősödésének okairól*. Political Capital, Budapest, 2009.
- Political Capital. *Magyarország politikai kockázati indexe, 2010*. Political Capital, Budapest, 2010.
- Publicus Research. *Cigányellenesség a norma*. Megtekintve: 2014. április 20. http://www.publicus.hu/blog/ciganyellenesseg_norma/
- Melanie H. RAM: *Anti-discrimination Policy and the Roma: Assessing the Impact of EU Enlargement*. Croatian Yearbook of European Law and Policy, Vol. 3. (2007): 491-513.
- Kent ROACH: *National Security, Multiculturalism and Muslim Minorities*. Singapore Journal of Legal Studies, 2006. Megtekintve: 2014. 03. 12. <http://law.nus.edu.sg/sjls/articles/SJLS-Dec-2006-405.pdf>
- Anne SOFIE ROALD: *New Muslims in European Context: The Experience of Scandinavian Converts*. BRILL, Leiden-Boston, 2004.
- RÓNA Dániel. *Jobbik-jelenség. A Jobbik Magyarorszáért Mozgalom Népszerűségének okai*. PhD diss., Budapesti Corvinus Egyetem, 2014.
- RÓNA Dániel – SÖRÉS Anett: *A kuruc.info nemzedék. Miért népszerű a Jobbik a fiatalok között?* In: *Racionálisan lázadó hallgatók, 2012. Apátia – radikalizmus – posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében I*. Szerk. SZABÓ Andrea, Belvedere Meridionale, Szeged, 2013. 113-156.
- SÍK Endre – SIMONOVITS Bori: *Egyenlő bánásmód és diszkrimináció*. In: *Társadalmi R riport 2008*. Szerk. KOLOSI Tamás – TÓTH István György, TÁRKI, Budapest, 2008. 363-386.
- SZALAI Júlia: *A társadalmi kirekesztődés egyes kérdései az ezredforduló Magyarországnán*. Szociológiai Szemle, 2002/4. 34-50. <http://www.szociologia.hu/dynamic/0204szalaij.htm>
- SZÉKELYI Mária – ÖRKÉNY Antal – CSEPELI György: *Romakép a mai magyar társadalomban*. Szociológiai Szemle, 2001. 11. évf. 3. 19-49.
- „Szisztematikus önsorsrontás.” *Interjú Ladányi Jánossal*. Nemzet és Biztonság, 2009/6. 48-49.

- TÁLAS Péter: *Tatárszentgyörgy után. Szélgjegyzet a biztonság szubjektív percepciójának veszélyeiről*. Nemzet és Biztonság, 2009. 2. évf. 2. 3-8.
- TÁRKI. *Hányan voltak szegények Magyarországon 2012-ben?* Megtekintve: 2014. május 1.
http://www.tarki.hu/hu/news/2013/kitekint/20131028_szegeny.html
- TASZ: *Van diszkrimináció*. Megtekintve: 2014. 03. 10.
http://tasz.hu/node/2728#_edn2
- Új Szó Online. *„Éhséglázadás” Kelet-Szlovákiában – hét évvel ezelőtt történt*. Megtekintve: 2014. február 21.
<http://ujsozso.com/napilap/regio/2011/02/23/ehseglazadas-kelet-szlovakiaban-het-evvel-ezelott-tortent>
- United States Department of State. *Country Reports on Human Rights Practices 2013 – Hungary*. Megtekintve: 2014. május 18.
<http://www.refworld.org/docid/53284aced.html>
- VAJDA Róza – DUPCSIK Csaba: *Country Report on Ethnic Relations: Hungary*. Center for European and Enlargement Studies, CEU, Budapest, 2008.
- VG. *Számok bizonyítják: Óriási a szegénység Magyarországon*. Megtekintve: 2014. május 25.
<http://www.vg.hu/kozelet/tarsadalom/szamok-bizonyitjak-oriasi-a-szegenyseg-magyarorszagon-402946>
- Ole WÆVER: *Securitization and Desecuritization*. In: Ronnie D. LIPSCHUTZ (ed.): *On Security*. Columbia University Press, New York, 1995. 46-86.
- WÆVER, Ole: *Security the Speech Act: Analyzing the Politics of a Word*. Centre for Peace and Conflict Research, Copenhagen, 1989.
- WÆVER, Ole: *Societal Security: The Concept*. In: Ole WÆVER - Barry BUZAN - Morten KELSTRUP - Pierre LEMAITRE (ed.): *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*. Pinter, London, 1993. 17-40.
- Arnold WOLFERS: *National Security as an Ambiguous Symbol*. In: *Discord and Collaboration. Essays on International Politics*. Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1962. 147-165.

II. fejezet

A magyarországi szélsőjobboldali csoportok, politikai szereplők romákkal kapcsolatos politikájának, diskurzusának értékelő elemzése

Bevezetés

2008-2010 között olyan erőszakos cselekményeknek lehettünk tanúi Magyarországon, amelyek felhívták a figyelmet az akkor már évek óta erősödő etnicizáló, cigányellenes politikai és médiadiskurzusra, amelyet a radikális és szélsőjobboldal képviselt, és amely fokozatosan átszivárgott és szinte elfogadottá, hétköznapivá vált a társadalmi közbeszédben is. Tanulmányomban arra az összefüggésre kívánok rávilágítani, miszerint 2006 óta a radikális és szélsőjobboldal politikai diskurzusában kialakított egy olyan „cigánykérdést”, amely a társadalmi biztonságra veszélyes tényezőként szerepeltette a romákat és erősen konfliktusos jellegű volt. A következőkben azt a kérdést járom körbe, hogy „Miért és hogyan volt képes a radikális és szélsőséges jobboldal létrehozni, majd társadalmi biztonsági problémaként tálalni – biztonságiasítani – a „cigánykérdést” 2006-2010 között?” Tanulmányom támaszkodik egy párhuzamosan készített elemzés eredményeire is, amely a magyar társadalomban élő romaképet és a cigánysággal kapcsolatos társadalmi attitűdöket vizsgálja.⁷⁴

E két elemzésben azt a feltételezést vizsgálom meg, mely szerint a társadalomban élő, erőteljesen negatív romakép és előítéletek, a cigányellenesség és a jóléti sovinizmus megfelelő alapot, befogadó közeget teremtettek a radikális, illetve szélsőjobboldali politikai szereplőknek ahhoz, hogy a *szegénység – cigányság – bűnözés* problematikát összemossa, az ún. „*cigánybűnözés*” kifejezéssel fémjelzett kommunikációval biztonsági problémaként, fenyegetésként jelenítsék meg a Magyarországon élő cigányokat a többségi társadalom számára.

A jelen tanulmány e folyamatnak azt az elemét vizsgálja, hogy a „cigánykérdésből” a Jobbik Magyarországért Mozgalom hogyan volt képes politikai tőkét kovácsolni: a biztonsági tanulmányok biztonságiasítási elmélete alapján értelmezve, hogyan használta fel a társadalomban erősen élő negatív „roma másság” képét arra, hogy elhatárolódva a cigányságtól, ellenségképet alakítson ki és fenyegetésként jelenítse azt meg. Ennek részeként bemutatom a radikális és szélsőjobboldalon a Jobbik megjelenésével lezajlott átalakulást, a párt újszerű eszközeit politikai üzeneteinek kommunikálására, kiemelten a „cigánykérdés” biztonságiasításának folyamatát és annak felhasználását a párt társadalmi, politikai támogatásának megerősítésében.

74 CSIKI Tamás: *A magyarországi romákkal kapcsolatos társadalmi attitűdök és a többségi társadalom szerepe a biztonságiasítás folyamatában*. NKE, Budapest, 2014. Kézirat.

1. A radikális jobboldal szereplői

2009-ben tagadhatatlanul nyilvánvalóvá vált a radikális jobboldal jelentős megerősödése, amikor a Jobbik Magyarországért Mozgalom – önmagát „nemzeti radikális” pártként⁷⁵ meghatározva – közel 430 ezer szavazatot szerzett (az összes leadott szavazat 14,77%-át)⁷⁶ az Európai Parlamenti választásokon. A következő évi országgyűlési választásokon több mint 850 ezer szavazó (az összes leadott szavazat 16,67%-a)⁷⁷ támogatta a pártot, majd 2014-ben már több mint egymillió szavazatot (20,22%).⁷⁸ A radikális jobboldal ezen átalakulása mögött meghúzódo okokat azóta alapos vizsgálatoknak vetették alá – különböző szempontok alapján. Több más kutató mellett Grajczár és Tóth a gazdasági válságnak a radikalizmus erősödésére gyakorolt hatását vizsgálták,⁷⁹ Krekó, Juhász és Molnár a növekvő társadalmi támogatás mögött álló értékekre és attitűdökre fókuszált,⁸⁰ Rudas a Jobbik szavazóbázisát,⁸¹ míg Bíró Nagy és Róna a Jobbik intézményi fejlődését vizsgálta.⁸² Karácsony és Róna a médiadiskur-

75 A széles körben elfogadott álláspont szerint a radikális és a szélsőjobboldal közötti különbség azon a feltételezésen alapul, hogy míg a radikális jobboldal elfogadja a parlamentáris demokrácia kereteit és csak a retorika szintjén kérdőjelezi meg a demokratikus intézményrendszert, addig a szélsőjobboldal cselekedetei közvetlenül irányulnak e keretek áttörésére és antidemokratikus intézkedések bevezetésére. Róna és Sörös szintén felveti a problémát, jelezve, hogy sem a nemzetközi tudományos szakirodalom, sem pedig a hazai kutatások nem tisztázták, mely fogalom lenne képes a lehető legjobban jellemezni a Jobbik Magyarországért Mozgalmat. Kutatásukban el is utasítják a „radikális nacionalista” címke használatát. (lásd: Róna és Sörös, 1. o.) Ezáltal, anélkül hogy a tudományos vitában állást foglalnék, elemzésemben a párt önmeghatározása nyomán a „nemzeti radikális” fogalmat használom, míg a „radikális jobboldali szereplők” kifejezést Krekó és szerzőtársaival összhangban azon formális és informális szervezetek azonosítására használom, amelyek jellemzők széles skálájá mentén lazán (időnként szorosabban) kapcsolódnak egymáshoz, és amelyek közös összekötő eleme a romákat célzó antidemokratikus (egyes esetekben erőszakos) eszközökhöz való folyamodás. E definíció szerint a „radikális jobboldal” a politikai palettán jobbra helyezkedik el a „konzervatív jobboldalhoz” (Fidesz) képest, míg a „szélsőjobboldal” (például neo-náci szervezetek) tőlük is jobbra, a politikai paletta legszélén található. További fogalmi tisztázást lásd az 1. Mellékletben.

76 Adatforrás: Országos Választási Iroda. Megtekintve: 2014. 01. 20.

http://www.valasztas.hu/hu/ep2009/7/7_0_index.html

77 Adatforrás: Országos Választási Iroda. Megtekintve: 2014. április 20.

<http://www.valasztas.hu/dyn/pv10/outroot/vdin1/hu/l403.htm>

78 Adatforrás: Országos Választási Iroda. Megtekintve: 2014. április 20.

<http://valasztas.hu/dyn/pv14/szavossz/hu/orszlist.html>

79 GRAJCSÁR István – TÓTH András: *Válság, radikalizálódás és az újjászületés ígérete: a Jobbik útja a parlamentbe*. In: Új képlet. Választások Magyarországon, 2010. Szerk. ENYEDI Zsolt – SZABÓ Andrea – TARDOS Róbert. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest, 2011. 57-92.

80 KREKÓ Péter – JUHÁSZ Attila – MOLNÁR Csaba: *A szélsőjobboldal iránti társadalmi kereslet növekedése Magyarországon*. Politikatudományi Szemle, 20. évf. 2. 53-79.

81 RUDAS Tamás: *A Jobbik törzsszavazóiról*. In: *Társadalmi Riport 2012*. Szerk. KOLOSI Tamás – TÓTH György István. TÁRKI Társadalomkutatási Intézet, Budapest, 2012. 512-526.

82 BÍRÓ NAGY Tamás – RÓNA Dániel: *Tudatos radikalizmus. A Jobbik útja a Parlamentbe, 2003-2010*. In: *Nemzet és radikalizmus*. Szerk. LÁNCZI András. Századvég Kiadó, Budapest, 2011. 242-283.

zust,⁸³ Jeskó, Bakó és Tóth pedig az internethasználat jellemzőit kutatta.⁸⁴ Nemrégiben Róna Dániel készített kiváló összefoglalást és értékelést az elmúlt évek kutatási adataiból doktori értekezésében.⁸⁵

A fent hivatkozott kutatások egyetértettek abban, hogy a jobboldali radikalizmus erősödését általában, a Jobbik Magyarországért Mozgalom szervezetfejlődését pedig különösképpen a mainstream irodalomban is elfogadott *keresleti-kínálati modell* alapján kell megvizsgálni.⁸⁶ E megközelítés szerint a „kereslet” azokat a társadalmi és gazdasági makrofolyamatokat jelenti, amelyek befogadó közeget teremtettek a radikális gondolatoknak (gazdasági válság, recesszió, a hatalmon lévő politikai elitel kapcsolatos bizalomvesztés, kiábrándultság). A „kínálat” egyrészt a radikális szereplők – akik közül a Jobbik kiemelkedett 2002-ben – által kínált politikai üzeneteket, másrészt azokat a körülményeket jelenti, amelyek a párt választási sikerét idézték elő. Emellett nem feledkezhetünk meg azokról a romaellenes attitűdökről sem, amelyek a bűnbakkeresésre és vádaskodásra épülve egy olyan, a radikális jobboldali diskurzusra nyitott befogadó közeget teremtettek, ahol a kereslet és kínálat találkozott.

A következőkben azt mutatom be, hogy 2006-2010 között a radikális és szélsőjobboldal politikai szereplői milyen módon voltak érdekeltek abban, hogy a háttérben meghúzódó társadalmi ellenérzésekre, valamint a roma és nem roma lakosság közt jelen lévő megnövekedett feszültségre építve a „magyarság” és a többségi társadalom értékeinek védelmezőiként tűnjenek fel a „negatív ellenpólussal”, a cigánysággal szemben, így nyerve politikai támogatást. Az erre épülő politikai gyakorlat és biztonságiasítási kísérlet sikerét a 2009-es EP és a 2010-es országgyűlési választásokon elért jelentős politikai eredmények demonstrálták. (Mindazonáltal nem állítom, hogy a romaellenes kampány volt a megnövekedett politikai támogatás egyetlen forrása).

2. A Jobbik Magyarországért Mozgalom parlamenti párttá fejlődése

A „hagyományos” szélsőjobboldali politikai párt, a Magyar Igazság és Élet Pártja (MIÉP) által a 2002-es országgyűlési választásokon elszenvedett kudarc után 2003-ban alakult meg politikai pártként a Jobbik Magyarországért Mozgalom, egy „tradicionalista, radikális nacionalista politikai napirend” modern, fiatalos köntösben megvalósuló

83 KARÁCSONY Gergely – RÓNA Dániel: *A Jobbik titka. A szélsőjobb magyarországi megerősödésének lehetőségei okairól*. Politikatudományi Szemle, 19. évf. 1. 31-66.

84 JESKÓ József – BAKÓ Judit – TÓTH Zoltán: *Jobbik: Egy net-network párt természetrajza. A radikális jobboldal webes hálózatai*. Politikatudományi Szemle, 20. évf. 1. 81-104.

85 RÓNA Dániel: *Jobbik-jelenség. A Jobbik Magyarországért Mozgalom Népszerűségének okai*. Budapest, BCE, Politikatudományi Doktori Iskola, PhD értekezés, 2014.

86 ELISABETH L. CARTER: *The Extreme Right in Western Europe*. Manchester University Press, Manchester, 2005; CAS MUDDÉ: *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge University Press, Cambridge, 2007; PIPPA NORRIS: *Radical Right: Voters és Parties in Electoral Market*. Cambridge University Press, Cambridge, 2005.

propagálására.⁸⁷ Miután a 2006-os választásokon a MIÉP-pel kialakított együttműködésük nem hozta meg a várt eredményt,⁸⁸ a párt megújította vezetőségét és jelentősen átalakította a politikai diskurzusát, annak érdekében, hogy a következő választásokon esélyük legyen a parlamentbe való bejutásra.⁸⁹

A MIÉP bukása lehetőséget teremtett egy új radikális/szélsőjobboldali szereplő fel-tűnésére a politikai palettán. Az olyan, korábban elhanyagolt kérdések beemelésével, mint a társadalmi és gazdasági problémák, a közbiztonsággal és bűnözéssel kapcsolatos aggodalmak, stb., amelyek a magyar társadalom széles rétegeit érintették, valamint a kormány- és elitellenes nézetek erősítésével, az uralkodó autoriter, rendpárti értékekre való rájátszással a Jobbik képes volt egy „addig hiányzó szerepet betölteni.”

A Jobbik Parlamentbe vezető útját Bíró Nagy és társai vizsgálták részletesen, akik 2006 őszét határozták meg a párt első nagyobb áttörésének időpontjaként.⁹⁰ Két esemény – a Gyurcsány Ferenc miniszterelnök kiszivárgott balatonöszödi beszédét követő politikai botrány és az olaszliszka gyilkosságok – nyújtott kiváló lehetőséget a radikális és szélsőséges szereplőknek a nagyobb nyilvánosság elérésére a nemzeti médiában, illetve olyan politikai üzenetek kiemelésére, amelyek nagy visszhangot váltottak ki a társadalomban. Ettől kezdve a romaellenes diskurzus fokozatosan a párt politikájának egyik alapvető jellemzőjévé vált (további részletekért lásd a következő alfejezeteket).

2007-től a Jobbik folytatni tudta a pártszervezetek helyi hálózatának kialakítását és bővítését.⁹¹ Ezáltal két éven belül képessé vált több, mint 700 helyi szervezet alapítására, több ezer új párttag toborzására és jelöltek indítására, szinte minden választókerületben. A politikai napirendjük szintén gyorsan – és igen hatékonyan – fejlődött, a 2007-es évben jelen lévő inkább ideológiai céloktól („Bethlen Gábor Program”) 2010-re a részletes közpolitikai célkitűzések felé mozdultak el („Radikális változás”). 2007-et megelőzően az antikommunizmus és antikapitalizmus, 2007-től a „cigánybűnözést”, a közbiztonságot és a közrendet középpontba állító cigányellenes diskurzus, míg a 2009-2010-es kampányidőszakban EU- és elitellenes elemek voltak jelen politikai programjukban.⁹² Az elemzés számára rendkívüli fontossággal bírnak a bűnözésről és a közrendről folytatott politikai diskurzus azon új elemei, amelyek erősítették a roma és nem roma kapcsolatok társadalmilag konstruált konfrontatív dimenziót.⁹³

---

87 KÖRÖSÉNYI András [et al.] *A magyar politikai rendszer*. Osiris Kiadó, Budapest, 2007. 284.

88 Míg a MIÉP 2002-ben a szavazatok 4,37%-t szerezte meg, addig a MIÉP-Jobbik közös listája mindössze 2,20%-t ért el 2006-ban.

89 Jobbik Magyarországért Mozgalom. *Bethlen Gábor program*. Budapest, 2007. Megtekintve: 2014. 01. 20. http://www.jobbik.hu/sites/jobbik.hu/down/File/Bethlen_Gabor_program.pdf

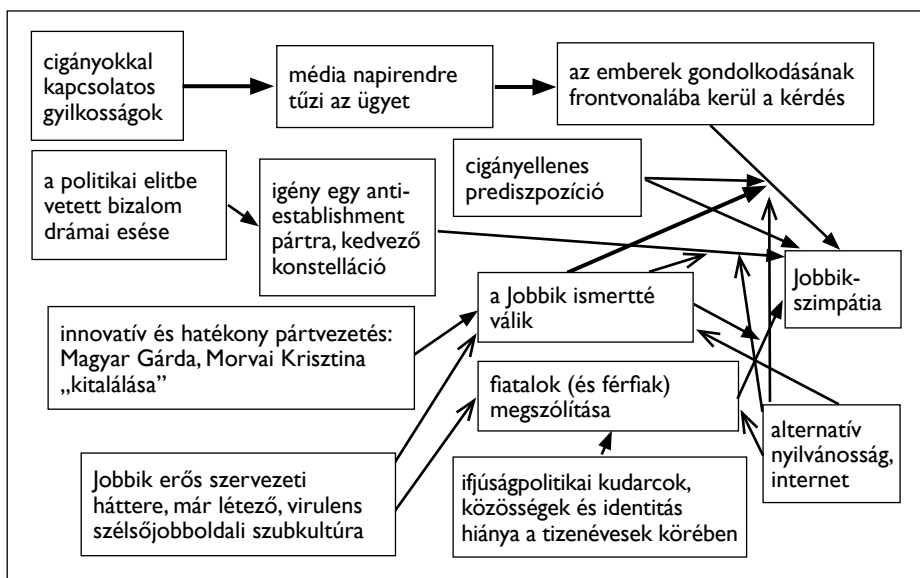
90 Bíró Nagy [et al.] 3–4.

91 Uo. 6.

92 Bíró Nagy [et al.] 36.

93 Political Capital. *Látólat 2008. Kutatási összefoglaló az előítéletesség és az intolerancia hazai helyzetéről*. Political Capital, Budapest, 2008. 67-71.

A Jobbik növekvő politikai támogatásának sokrétű okait Róna Dániel egymással összefüggő komplex tényezők halmazaként foglalta össze, ahogy azt az 1. ábra szemlélteti.

1. ábra: A Jobbik sikerét eredményező egymással összefüggő tényezők halmaza.⁹⁴

Ezen tényezők közül nemcsak a Jobbik politikai programjának elemei figyelemre méltóak, hanem a párt azon eszközei is, amelyekkel növelte láthatóságát és javította a társadalom felé folytatott kommunikációt, az üzenetek átvitelének hatékonyságát: egy belpolitikai válság által teremtett lehetőség, jól kialakított intézményi rendszer és hiteles képviselők, a média újszerű felhasználása, a fiatalabb generációkra történő fókuszálás – és mindenekelőtt minden romákkal kapcsolatos kérdés *negatív célú felhasználása*.

⁹⁴ RÓNA, i.m. 172.

3. Miért áll a roma kisebbség a radikális és szélsőjobboldali szereplők⁹⁵ célkeresztjében?

Ahogy fent említettük, 2006-tól kezdve a Jobbik politikai és médiadiskurzusa a közrendre és a „cigánybűnözésre” kezdett fókuszálni, a társadalomnak a rend és stabilitás iránti egyre erősebb igényére építve – különösen a 2006. októberi kormányválság és a széleskörű tüntetések után. Ennek köszönhetően a Jobbik és a hozzá kapcsolódó szélsőséges szervezetek sikerrel hozták létre saját alternatív médiájukat (részletesen lásd a következő alfejezetben). A magyar parlamenti pártok azon attitűdje, amely tartózkodott a társadalmi és gazdasági aggodalmakra okot adó kérdések kezelésétől, lehetőséget teremtett a Jobbik számára egy olyan téma azonosítására és nyílt kimondására, amely válaszra találva „jól rezonált” a társadalom széles rétegeiben. Fontos látni, hogy ez a mesterségesen kialakított diskurzus a közrenddel kapcsolatos (elsősorban vidéken tapasztalt) aggodalmakat a romákat és a bűnelkövetést összemósó „cigánybűnözés” fogalmára egyszerűsítette le. Ez egy olyan torz, feltételezésekkel teletűzdelt, leegyszerűsített diskurzust eredményezett, amely a politikai és társadalmi diskurzusban egyenlőségelet tett „cigányok” és „bűnözők” közé, valamint elvezetett egy „cigánykérdés” kialakításához, ahogy azt a Jobbik politikai és médiadiskurzusáról szóló következő részekben kifejtjük.⁹⁶

Mindazonáltal egy komoly társadalmi aggodalomra okot adó probléma – a bűnözés – kiemelése nem járhatott volna ekkora sikerrel, ha a kérdés nem maradt volna a társadalom tudatának és a média figyelmének homlokterében. A Magyar Gárda és más hasonló/kapcsolódó félkatonai szervezetek megalapítása, valamint a 2007 óta a bűnözés által különösen veszélyeztetett, vidéki településeken végrehajtott demonstratív (megfélemlítő) felvonulások jelentették azokat az eszközöket, amelyekkel biztosították az intenzív figyelem fennmaradását. Ezek az akciók egyrészt demonstráltak egy kézzelfogható alternatív megoldást, amelyet a Jobbik ajánlott fel a bűnözéssel, a közbiztonsággal és közrenddel kapcsolatban érzékelt problémákra,⁹⁷ másrészt a gyakorta ismételt felvonulások, demonstrációk látványos témát szolgáltattak a média számára.

Ez a Jobbik diskurzusának egy jelentős eleme, ugyanis a roma – nem roma kapcsolatokat egy offenzív-defenzív dimenzió mentén alakította ki és értelmezte, amelyben a Jobbikot és a Magyar Gárdát a népesség védelmezőiként festették le az agresszív, veszélyes és fenyegető „mással” szemben (amit a szakterminológiában „radikális elhatárolódás”, ún. radical othering néven írhatunk le), köszönhetően az állami hatóságok elégtelen jelenlétének. Néhány elemző a Magyar Gárdát egyenesen a „cigányellenesség szimbólumának” nevezte.⁹⁸

95 Az Athena Intézet a magyarországi extrémizmus, szélsőséges szervezetek és gyűlöletcsoportok kapcsán folytat kutatásokat, adatgyűjtést, független tényekre támaszkodó vizsgálatokat és készít elemzéseket. Bővebb információért lásd: <http://www.athenaintezet.hu/index/>

96 Lásd: Political Capital (2008) 67-71. ; Political Capital (2009) 67-69. ; BÍRÓ NAGY (2012) 10-12.

97 Az Eurobarometer 2009 megjegyzi, a magyar lakosság 70%-a „érezkelt etnikai konfliktust magyarok és romák között.” In: BERNÁT, i.m. 320.

98 *Láttelel* (2008) 60. o.

Míg jelen elemzésben a Jobbikot egy biztonságiasítást megkísérlő politikai szereplőnek tekintjük, a radikális-szélsőséges politikai palettán számos formális és informális szervezet és olyan egyének is megtalálhatóak, amely a radikális nacionalista/szélsőséges napirend végrehajtóiként funkcionáltak és funkcionálnak ma is. Az olyan szervezetek, mint a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom, a Magyar Gárda, a Magyar Gárda Hagyományörző és Kulturális Egyesület, az Új Magyar Gárda, a Magyar Nemzeti Gárda, a Betyársereg, a Véderő, a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület/Szebb Jövőért Magyar Önvédelem stb., a demokratikus intézményi berendezkedés határmezsgyéjén tevékenykednek, visszaélnak a demokratikus szabadságjogok által biztosított lehetőségekkel (szólásszabadság, gyülekezési szabadság), és olyan rasszista / szélsőséges / cigányellenes / antiszemita retorikát alkalmaznak, ami gyakran egyértelműen átlépi a demokratikusság határát. (A meghatározó magyar szervezetekről és jellemzőikről lásd az 1. táblázatot).

Radikális/ szélső- jobboldali szereplők	Demokratikus intézmény- rendszerhez v aló viszony	Ideológia	Társadalmi kockázat	Tevékenység átláthatósága (Kapcsolódó kockázat: 1-6)	Becsült létszám/ támo- gatás
Magyar Igazság és Élet Pártja (MIÉP)	Elfogadó (a parlamentben 1998 és 2002 között)	Nacionalista- tradicionalista párt	Retorikai- ideológiai konfrontáció	Transzparens (nem alkalmazható)	0,04%*
Jobbik Magyarországért Mozgalom	Elfogadó (a parlament- ben 2010-től)	Radikális- nacionalista politikai párt	Retorikai- ideológiai konfrontáció	Transzparens (nem alkalmazható)	20,3%**
Új Magyar Gárda	Elfogadó- áthágó	Nacionalista-tra- dicionalista moz- galom / félkatonai szervezet	Retorikai-ideoló- giai konfrontáció, etnikai konfliktus	Transzparens (4)	200
Magyar Nemzeti Gárda	Elfogadó- áthágó	Nacionalista-tra- dicionalista moz- galom / félkatonai szervezet	Retorikai-ideoló- giai konfrontáció, etnikai konfliktus	Transzparens (4)	100
Hatvannégy Vármegye Ifjú- sági Mozgalom	Elfogadó- áthágó	Nacionalista-irre- denta mozgalom	Retorikai-ideoló- giai konfrontáció	Transzparens (5)	60
Betyársereg	Áthágó	Szélsőséges moz- galom- félkatonai szervezet	Agresszív tömeg- demonstrációk, etnikai konfliktus	Részben transzparens (5)	60
Szebb Jövőért Magyar Önvédelem	Áthágó	Romaellenes szélsőséges moz- galom- félkatonai szervezet	Agresszív tömeg- demonstrációk, etnikai konfliktus	Transzparens (4)	100-150

1. táblázat: A jelentős radikális és szélsőjobboldali szereplők⁹⁹

99 Az Athena Intézet Gyűlöletcsoport Térképe (<http://athenaintezet.hu/gyuloletcsoportok/>) és a Political Capital elemzése alapján. Political Capital (2008) 66.

Ezek a szélsőséges csoportok túlmennek hagyományőrzésen, tradicionalista / nacionalista ideológián vagy értékrenden, és adott esetben félkatonai szervezetekbe szerveződve gyűlöletcsoportokként viselkednek, fenyegető hatású felvonulásokat szervezve olyan vidéki településekre, ahol meglátásuk szerint – az állam elégtelen rendfenntartó tevékenysége következtében – a közbiztonság helyreállítása, fenntartása érdekében erre szükség van. Ezek a szervezetek nemcsak a radikális nacionalista politikai program végrehajtói, de teljes (demokratikus és antidemokratikus) tevékenységük a biztonságiasítás folyamatának katalizátoraként szolgál, fizikai fenyegetéssel és félelemmel teli légkör megteremtése és a feszültség fokozása céljából. A Jobbikhoz való kapcsolatukat egyértelműen bizonyította az, amikor 2009 júniusában a legbefolyásosabb szervezetek Szegeden találkoztak és megegyeztek tevékenységük összehangolásáról.¹⁰⁰ A biztonságiasítás folyamatában résztvevő szereplők közös jellemzője – az itt vizsgált esetben – az általuk osztott cigányellenesség és a szélsőjobboldali politikai diskurzus.

A magyar társadalomban megnyilvánuló erős cigányellenesség és a növekvő társadalmi támogatás közti kapcsolat megértésének kulcsa a biztonságiasítás folyamatában folytatott cigányellenes, a „cigánybűnözést” középpontba állító diskurzus volt, amit a következőkben részletesen bemutatunk, megvizsgálunk és értelmezünk.

4. A roma kisebbséget célzó biztonságiasítási kísérlet Magyarországon, 2006-2010

A romákkal kapcsolatos erőszakos cselekmények 2008 és 2010 között a közvélemény figyelmét a magyarországi radikális jobboldali politikusok és a szélsőjobboldali szereplők etnicizáló/rasszista politikai diskurzusára irányították, amelynek célja egy „cigánykérdés” konstruálása volt. Ennek eszköze az a politikai diskurzus volt, amely a „cigánykérdést” a társadalmi biztonságot veszélyeztető tényezőként mutatta be. Ahogyan fentebb röviden bemutatuk, ez a radikális és szélsőjobboldal átrendeződésének 2002-vel kezdődő időszakában történt. 2006-ban vált nyilvánvalóvá, hogy a radikális nacionalista Jobbik Magyarországiért Mozgalom fokozatosan konszolidálta pozícióját a belpolitikában. A 2006. októberi kormányellenes tüntetésekhez kapcsolódó erőszakos eseményekből lendületet nyerve, a radikális és szélsőjobboldali szereplők a széleskörű társadalmi elégedetlenség és feszültség által nyújtott lehetőséget használták fel, politikai tőkájük erősítésére a 2009-es Európa Parlamenti és a 2010-es országgyűlési választások előtt. A következőkben a radikális és szélsőjobboldali szereplők biztonságiasító kísérletét elemzem diskurzuselemzésen és a 2006-2010 között folyamatelemzésen keresztül.

E folyamatelemzés során amellek érvelek, hogy a radikális és szélsőjobboldali szereplők sikeresen használták ki politikai tőkájük kovácsolására a magyar társadalomban uralkodó erős cigányellenes attitűdöket és a roma kisebbség negatív társadalmi

---

100 Alfahir.hu. *Együttműködnek a radikális szervezetek!* Megtekintve: 2014. április 2. <http://alfahir.hu/node/30942>

percepcióját a bűnözéssel, közbiztonsággal és gazdasági regresszióval kapcsolatos aggodalmakra építve.¹⁰¹ Ezek a radikális jobboldali diskurzus kulcsmotívumának számító – elemzés-módszertani megnevezésként használva – az úgynevezett „roma másságot” középpontba állító, megnövekedett mértékű *bűnbakkeresésen és radikális elhatárolódáson* („radical othering”) keresztül nyilvánultak meg. E politikai- és médiadiskurzus során párhuzamot vontak a magas bűnözési ráták, a társadalomnak a közbiztonság erősítése iránti erős igénye és a roma lakosság között, felszólítva a kormányt a „magyar nép megvédéséhez szükséges intézkedések” megtételére, elsősorban az elmaradott vidéki régiókban. Az olyan kifejezések, mint a „cigánybűnözés”, amelyek már korábban is felbukkantak, újból felmerültek a „cigánykérdés” kulcselemeként.¹⁰² A társadalmi diskurzus még ezen is túlment, mivel a magyar társadalom egy jelentős hányadában élő absztrakt kép szerint a „cigányok” „szegények, iskolázatlanok, munkanélküliek, aránytalanul részesülnek a szociális támogatásokból és nagyobb valószínűséggel követnek el bűncselekményeket”,¹⁰³ valamint fenyegetést és terhet jelentenek a társadalomra. Székelyi és szerzőtársai egy korábbi kutatásukban a „jóléti sovinizmust” a szociális támogatásokból részesülő szegény roma háztartások percepciója és a pénzügyi erőforrásokért versengő más társadalmi csoportok irántuk mutatott diszkriminációs hajlandósága közötti kapcsolatként határozták meg.¹⁰⁴ A gazdasági feltételek romlásával ez a versengés egyre élesebbé válik, éppúgy, mint a 2008-as gazdasági és pénzügyi válság óta, mely lesújtott Magyarországra is.

Manuel Mireanu tanulmányában úgy érvelt, hogy a szélsőséges csoportok egy biztonságosítási mechanizmust használnak az akcióikhoz szükséges legitimáció megszerzésére. A „társadalom nevében” megszólalva igyekeznek megosztani a társadalmat valamilyen törésvonal mentén, ott konfliktust generálni és védelmezőként fellépni a társadalom eme csoportjai között, azon az oldalon, amely véleményük szerint sebezhető és más csoportok által fenyegetett. Így önként ajánlják fel segítségüket az így kialakított és érzékelt fenyegetésekkel szembeni fellépésre. Ez nem csak azt jelenti, hogy – a radikális elhatárolódáson keresztül, a szélsőséges ideológiák mentén – a társadalom megosztottá válik, amelyben „Mi” és „Ők” állnak szemben, hanem azt is, hogy ezek

101 Az antiszemitizmussal ellentétben a romaellenes attitűdök a magyar társadalom olyan, nyíltan deklarált jellemvonásai, amelyek nem korlátozódnak a radikális és szélsőjobboldalra. *Political Capital* (2008) 22. o.

102 Annak ellenére, hogy a „cigánybűnözéshez” hasonló kifejezéseket a diszkriminatív etnikai ábrázolás szándéka miatt az tudományos életben helyesen hiteltelenítették, továbbra is a társadalmi és politikai diskurzus része maradt.

103 BERNÁT Anikó: *Integráció a fejekben: a romák társadalmi integrációjának érzékelése és megítélése a lakosság körében*. In: *Társadalmi Riport 2010*. Szerk. KOLOSI Tamás – TÓTH István György. TÁRKI, Budapest, 312-326.; *Cigányok és zsidók: Diszkrimináció és intolerancia a mai magyar társadalomban*. Társadalmi Konfliktusok Kutatóközpont, Budapest, 2011.

104 SZÉKELYI Mária [et al.]: *Romakép a mai magyar társadalomban*. Szociológiai Szemle, 11. évf. 3. 19-46.

a csoportok megkérdőjelezzik az állami erőszak-monopóliumot.¹⁰⁵ Eszerint a politikai szélsőségesekre elvben tekinthetnénk úgy is, mint akik biztonságot nyújtanak annak a közösségnek, amely fenyegetve érzi magát és biztonságot igényel. A szélsőséges akciók kivételes részét képezik a társadalmi félelmeken alapuló egzisztenciális diskurzusnak: ezek a csoportok azért léteznek, hogy „megmentsék” a társadalmat a közös ellenségtől, amellyel szemben az állam tehetetlen vagy összejátszik vele.¹⁰⁶ Ezt a logikai sémát követte a Jobbik és a hozzá kapcsolódó szélsőséges csoportosulások is 2006-2010 között, azért, hogy a „magyar társadalom védelme érdekében” az elégtelen állami feladatellátás következtében „a cigányokkal szemben” cselekedjenek.

A Jobbik által felhasznált, objektíven létező, szubjektíven érzékelt, valamint mesterségesen kreált problémák célja az volt, hogy megfelelő környezetet teremtsenek a magyarországi roma társadalom biztonságiasításának, „amelytől a társadalom többségét meg kell védeni”. Ennek eredményeképpen 2007 és 2010 között – 2009 előtt eszkalálódva, majd a 2010-es országgyűlési választások után valamelyest csökkenő tendenciát mutatva – a szélsőjobboldal szereplőinek fenyegető felvonulásai és megfélemlítései a vidéki településeket célozta. Ezek a településeken túlnyomó többségben szegény, szegregált emberek éltek, akikre jelentős részben a helyi lakosság – és különösen a felvonulók – cigányként tekintettek.

Az így létrehozott „cigánykérdés” szélesebb kontextusa túlmutatott a bűnözésen és közbiztonságon – még ha ezek is voltak a fő szimbólumai a cigányellenes diskurzusnak –, és olyan területeken is megjelent, mint az oktatás (szegregáció) és a szociális juttatások (támogatás- és segélyezési politika). A 2007-2009-es időszakban egy lassú, de folyamatos eszkaláció ment végbe e mesterségesen kialakított diskurzus mentén, időről időre etnicizált kontextusba helyezett, élesen vitatott problémákat felvillantva a nyilvánosság számára, amelyben a roma lakosság többnyire negatív szerepben – „bűnöző, munkakerülő, iskolakerülő” –, a társadalom negatív sztereotípiáit – „erőszakos, lusta, műveletlen, élősködő” – jelent meg. Ilyen esetek voltak a következők:

Közoktatási problémák: 2007. augusztus 30-án a mátraszőlősi általános iskolát – amelybe többnyire roma gyermekek jártak – néhány nappal az iskolaév kezdete előtt fizetésképtelenség miatt bezárták, arra kényszerítve minden gyermeket, hogy a szomszédos Pásztó iskolába járjanak. Az esetet a média a cigány kisebbséggel kapcsolatos relevanciája miatt kapta fel.¹⁰⁷

Közbiztonsági problémák: A Magyar Gárda és társszervezetei sorozatos demonstratív felvonulásokat (megfélemlítő meneteket) szerveztek, néha függetlenül, néha pedig a Jobbik politikai demonstrációihoz kapcsolódóan. Nagyobb gyűléseik a vizsgált időszakban: Szentes (2007. november 8.), Tatárszentgyörgy (2007. december 9.), Nyírkáta (2008. április 12.), Vásárosnamény (2008. április 27.), Pátka (2008. június

---

105 Manuel MIREANU: *Domestic extremism – A political analysis of security and violence*. Athena Institute, Budapest, 2012. 43-44.

106 Uo. 45.

107 Origo.hu. *A lakosságtól vár pénzt a mátraszőlősi iskola*. Megtekintve: 2014. 01. 20. <http://www.origo.hu/itthon/20070912-a-lakossagtol-var-penz-t-a-matraszolosi-iskola.html>

13.), Sarkad (2009. március 1.) stb. Ezek bizonyított célja az volt, hogy demonstrálják azt az alternatívát, amit a Jobbik kínált az elégtelen rendőri jelenlétre a vidéki területeken, szerepet vállalva a bűncselekmények megelőzésében. A felvonulások bűnözésellenes és rendpárti köntösbe bújtatva cigányellenes üzeneteket kommunikáltak, mivel közvetlenül olyan településekre irányultak, ahol nagyszámú roma élt.

Bűnözéssel kapcsolatos problémák: Pásztor Albert miskolci rendőrkapitány 2009. január 30-án a helyi bűnözésről úgy nyilatkozott, hogy abban az elkövetők (feltételezett) etnikai hátterére utalt, a cigány etnikum tagjaira jellemző bűncselekmény-típusokat azonosítva. Ezzel élénk és hullámozó vitát generált a helyi és központi hatóságok, a rendőrség, NGO-k, roma szervezetek és a lakosság körében, amelynek kapcsán lemondása is felmerült, de ez végül nem következett be.¹⁰⁸ Csupán néhány nappal később, Marian Cozma veszprémi kézilabdázó meggyilkolásának a nemzeti média (a kezdetektől fogva) etnikai színezetet adott, gyakran „cigányként” és „cigány bűnözőként” hivatkozva a gyanúsítottakra. (Ezen esetek alapos vizsgálatára a következő alfejezetekben kerül sor.)

A szociális támogatásokat érintő viták: Szepessy Zsolt monoki polgármester 2009. július 20-án egy olyan szociális kártya bevezetését javasolta, amely szigorította volna a megélhetési kiadásokat fedező szociális támogatások használatát. A médiában az egész ötletet a szociális támogatásban részesülő cigányokkal kapcsolták össze.¹⁰⁹

Ez alatt az időszak alatt a radikális és szélsőjobboldali szervezetek – beleértve a félkatonai csoportokat is – tevékenysége koordináltabbá és együttműködőbbé vált. Mindközben 2008-tól kezdve roma személyek az ún. „Négyek Bandája” által elkövetett támadássorozat célkeresztjébe kerültek, és az egész társadalom fenyegetettség-percepciója egyre érzékenyebbé és aggodalommal telibbé vált.

A következő alfejezetek a 2006 és 2010 közötti időszak eseményeit fogják vizsgálni a bűnözés és a közbiztonság diszkurzív jellegével kapcsolatos biztonságiasítás szűk kontextusában. Az elvégzett folyamat elemzés és a diskurzuselemzés által révén azt kívánom szemléltetni és igazolni, hogy ebben az időszakban a feszültségek fokozatos eskalációja valósult meg, amely végül egy sikeres biztonságiasító kísérletté vált. A diskurzuselemzés annak bemutatására szolgál, hogy a biztonságiasítás folyamata és a radikális elhatárolódás kulcselemei hogyan kapcsolódtak össze a gyakorlatban, fenyegetésként azonosítva és kezelve a roma lakosságot a többségi társadalom biztonságára.

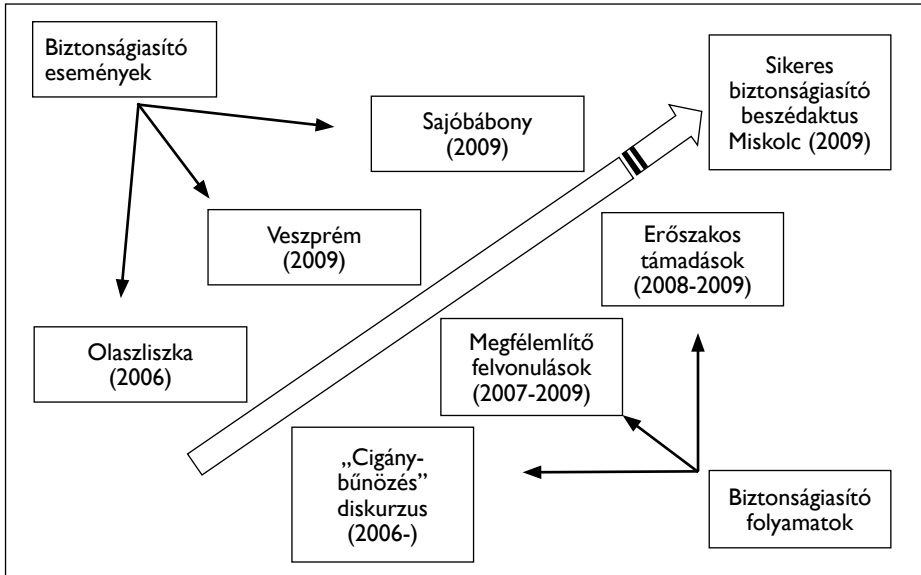
---

108 Index.hu, *A miskolci utcai rablásokat kizárólag cigányok követik el*. Megtekintve: 2014. 01. 20. <http://index.hu/belfold/cigbun090130/>

109 Origo.hu, *Szociális kártyát vezetne be a monoki polgármester*. Megtekintve: 2014. 01. 20. <http://www.origo.hu/itthon/20090720-a-monoki-polgarmester-szocialis-kartya-bevezeteset-javasolja.html>

5. A biztonságiasítás folyamatának leírása

A biztonságiasítás folyamatának elemzési keretrendszere¹¹⁰ alapján három biztonságiasító eseményt (Olaszliszka, Veszprémben és Sajóbáonyban) és három biztonságiasító folyamatot (a „cigánybűnözésről” szóló diskurzus, a Magyar Gárda megfélemlítő felvonulásai, és a romák elleni támadások sorozata) azonosíthatunk. A biztonságiasító események magasabb szintre eskalálták a biztonságiasítás folyamatát, míg az ezekkel egyidejűleg zajló biztonságiasító folyamatok előbbre lendítették azt. (2. ábra)

2. ábra: A magyarországi „cigánykérdés” biztonságiasításának folyamata, 2006-2009

A 2006. október 15-én bekövetkezett olaszliszakai események fordulópontot jelentettek a cigányellenes diskurzus konszolidálásában. Egy helyi tanár, Szögi Lajos autójával egy közúti balesetben könnyebb sérülést okozva elsodort egy fiatal lányt, és mikor autójából kiszállva meg akart bizonyosodni állapota felől, a lány rokonai a helyszínen halálra verték a férfit, így állva bosszút rajta. Mivel az erőszakos incidensben résztvevő család roma volt, a radikális jobboldali szereplők az esetet „a romák és magyarok közötti inherens, etnicizált konfliktusként” mutatták be, amely „jól példázza azt a fenyegetést, amellyel az embereknek várhatóan bárhol és bármikor szembe kell nézniük”.¹¹¹

110 CSIKI Tamás: *Strengthening Extremism in Central Europe and Securitization Practices Targeting Roma*. National University of Public Service, Budapest, 2014. Manuscript.

111 Kuruc.info. *Cigány csürhe lincsel halálra egy pedagógust*. Megtekintve: 2014. 01. 20. <https://kuruc.info/r/2/6487/>, Kuruc.info 2006b. *Támadnak a cigányok!* <https://kuruc.info/r/26/6616/> Megtekintve: 2014. 01. 20.

Az incidens brutális természetét és annak a nemzeti tömegmédiá általi bemutatásának módját a Jobbik és kapcsolódó szervezetei a rá következő hónapokban tudatosan használták fel arra, hogy a társadalom azon igényének támogatóiként lépjenek fel, amely szerint további határozott intézkedések végrehajtását követelték a biztonság szavatolása, valamint a közrend és közbiztonság fenntartása érdekében – jóval túlmutatva az állami hatóságok és a rendőrség által akkoriban foganatosított intézkedésein.¹¹²

Az esetnek köszönhetően a „roma bűnözés” a radikális és szélsőjobboldali médiadiszkurzus mindennapi motívumává vált.¹¹³ Bár a kifejezés maga már korábban is felbukkant a magyar médiában, azt előítéletességet erősítő jellege miatt elutasították, tükrözve azt a kialakult demokratikus gyakorlatot, hogy a rendőri hatóságok nem rögzíthetnek az elkövetők fizikai, etnikai stb. jellemzőivel kapcsolatos információt. Ugyanakkor, ha egy – kiemelkedő – példát veszünk, a gyakorlatban ez már korántsem egyszerű. Pásztor Albert miskolci rendőrkapitány 2009. január 30-án adott interjújában a helyi bűnözés jellemzőiről beszélt, és mikor a rablásos esetek kerültek szóba, elmondta, hogy „a közterületi rablások elkövetői cigány emberek. Igazából Miskolcon legfeljebb pénzintézetet vagy benzinkutat rabol ki magyar, minden más rablás viszont az ő részük.”¹¹⁴ Ezáltal etnicizált kontextusba helyezte a helyi bűnözést, hozzátéve, hogy „Miskolcon az etnikai szembenállást nem azzal oldjuk meg, ha elhallgatjuk a mindenki által tudottan létező problémát. Ha meg sem fogalmazzuk, hogyan akarunk valamiféle kiútban gondolkodni? Mindenki hülyének nézne, ha azt állítanám, hogy nincs helyzet.” Mind 2009. februári hivatalos nyilatkozatában, mind pedig a 2012 augusztusában vele készült személyes interjúban Pásztor azt hangsúlyozta, hogy nem voltak rasszista indíttatása, és ő csak megoldásokat keresett, nem új problémákat szeretett volna generálni.¹¹⁵ A mögötte álló elsöprő erjű támogatás (ebben a tekintetben egyesítve a politikai bal- és jobboldalt, valamint roma és nem roma képviselőket) demonstrálta, hogy a média (a mainstream és a szélsőjobboldali egyaránt) valójában arra használta az alkalmat, hogy fokozza a „cigánybűnözéssel” kapcsolatos diszkurzust, a folyamatelmzés második biztonságiasító lépésévé téve azt.

Csupán néhány nappal később (2009. február 8.), az MKB Veszprém kézilabdázójának, Marian Cozmának a meggyilkolása – akivel együtt két másik játékos súlyos sérüléseket szerzett – a következő olyan biztonságiasító eseménnyé vált, amely nagyban befolyásolta a romaellenes társadalmi diszkurzust. A három játékos egy veszprémi éjszakai klubban keveredett összetűzésbe, amelynek során az elkövetők késsel súlyos, Cozma esetében halálos sérüléseket okoztak és más módon is bántalmazták a játékosokat.¹¹⁶

112 Kuruc.info. *Jobbik: Olaszliszka után új romapolitika kell!* Megtekintve: 2014. 01. 20. <https://kuruc.info/r/216497/>

113 Kuruc.info. *A cigánybűnözés ellen demonstráltak Olaszliszkán* Megtekintve: 2014. 01. 20. <https://kuruc.info/r/1/6817/>

114 Index.hu *A miskolci utcai rablásokat kizárólag cigányok követik el.* Megtekintve: 2014. 01. 20. <http://index.hu/belfold/cigbun090130/>

115 Hvg.hu *Maradhat a miskolci rendőrkapitány.* Megtekintve: 2014. 01. 20. http://m.hvg.hu/app/litthon/20090201_miskolc_cigany_fokapitany/2

116 Index.hu *Veszprémi gyilkosság: két férfit köröz a rendőrség.* Megtekintve: 2014. 01. 20. http://index.hu/bulvar/2009/02/08/kamerak_rogzitettek_a_veszpremi_gyilkossagot/

Az erőszakos támadás számos nemzeti hírcsatornán etnikai színezetet kapott, gyakran „cigánybűnözőkként” azonosítva a gyanúsítottakat. Az elkövetők valóban roma háttérrel rendelkeztek, és mikor a biztonsági kamera felvétele nyilvánosságra került, a romaellenesség lángra lobbant.

A közbiztonság évek óta a lakosság egyik legfőbb aggodalma vidéken, elsősorban a kistelepüléseken, és a szélsőjobboldali szereplők készek voltak ezt felhasználni. Ahogy azt korábban jeleztük, a helyi Jobbik és Magyar Gárda szervezetek megalapítása, valamint a túlnyomóan romák lakta településeken indított megfélemlítő demonstrációk, felvonulások sorozata jól koordinált volt, amely a közvélemény figyelmének felkeltését és a politikai támogatás növelését szolgálta, különösen a vidéki területeken. A Jobbik és kapcsolódó szervezetei diskurzusának antidemokratikus, cigányellenes elemei egy „alternatív megoldásért” kiáltottak, szemben az akkori kormányzó pártok tehetetlenségével, amely tovább nőtt a félkatonai Magyar Gárda megalapításával. (Felidézve Mireanu fejtegetését: ezek a csoportok az állami erőszakmonopóliumot megkérdőjelezve „védelmet” ajánlanak azoknak a közösségeknek, amelyek fenyegetve érzik magukat és biztonságra vágyanak.¹¹⁷) A Magyar Gárda megalapítása kifejezte a radikális és szélsőjobboldali szereplők azon akaratát és készségét, hogy beavatkozzanak ott, ahol úgy érzékelik, hogy az állam nem nyújt elegendő mértékű közbiztonságot. Azzal, hogy 2007-től kezdve demonstratív felvonulásokat szerveztek a bűnözés sújtotta vidéki területekre – amelyeket romák lakta települések is voltak –, ezek a szélsőséges csoportok olyan kézzelfogható alternatív megoldást nyújtottak, amelyet a Jobbik ajánlott fel a problémára. A Jobbik diskurzusának ezen eleme a roma-nem roma kapcsolatokat egy offenzív-defenzív dimenzió mentén alakította, amelyben a Jobbikot és a Magyar Gárdát a lakosság, a többségi magyar társadalom védelmezőiként festették le az agresszív, veszélyes és fenyegető „mással” („a cigánysággal”) szemben, köszönhetően az állami hatóságok elégtelen jelenlétének. Ahogy korábban említettük, néhány elemző a Magyar Gárdát egyenesen „a romaellenesség szimbólumának nevezte”.¹¹⁸

A Magyar Gárda és társszervezetei által szervezett sorozatos demonstratív (fenyegető, félelemkeltő hatású, figyelmeztető szándékú) felvonulások célja az volt, hogy „alternatívát nyújtsanak a rendőrség elégtelen jelenlétével szemben a vidéki területeken”, és hogy „megelőzzék a bűncselekményeket”. Ezek a felvonulások vagy közvetlenül irányultak olyan településekre, ahol roma családok éltek, vagy olyan cigányellenes üzeneteket kommunikáltak, amelyben a „cigánybűnözést” nevezték meg a menetek megszüntetésének okaként. A demonstratív felvonulásoknak igen jelentős következménye

---

117 MIREANU, i.m. 44-45.

118 Political Capital (2008) 60.

volt: fizikai síkra terelték a feszültségeket, valamint számos vidéki településen az utcára vitték és tovább eszkalálták azokat a roma-nem roma dimenzió mentén.¹¹⁹

2008 és 2009 között a radikális és szélsőjobboldali szervezetek – beleértve a félkatonai csoportokat is – tevékenysége is koordináltabbá vált. Mindeközben, 2008-tól kezdődően, fizikai támadások sora irányult roma személyekre, amely által a lakosság – roma és nem roma részének – fenyegetettség-percepciója érzékenyebbé és aggodalommal telibbé vált. 2008 júniusa és 2010 júliusa között 21 fegyveres támadás irányult közvetlenül roma személyekre, családokra vagy tulajdonra.

Helyszín	Dátum	Fizikai támadás
Pátka	2008. június 03.	Három roma házban gyújtóbombák okoztak kárt (nincs sérült).
Galgagyörk*	2008. július 21.	Egy roma házat lövések értek (nincs sérült).
Piricse*	2008. augusztus 08.	Két roma házat gyújtóbombákkal támadtak meg, egy nőt menekülés közben lábon lőttek.
Nagycsécs*	2008. november 03.	Két roma házat gyújtóbombákkal támadtak meg, amelynek során menekülés közben két férfit lelőttek.
Nyíradony-Tamásipusztá*	2008. szeptember 05.	Egy roma házat lövések értek (nincs sérült).
Siófok	2008. szeptember 17.	Egy roma ház kertjébe kézigránát dobtak (nincs sérült).
Tarnabod*	2008. szeptember 29.	Négy roma házat lövések értek, valamint gyújtóbombákkal támadtak meg őket (nincs sérült).
Debrecen	2008. november 04.	Egy roma házat gyújtóbombával támadtak meg (nincs sérült).
Pusztadobos	2008. november 20.	Egy roma házat gyújtóbombával támadtak meg (nincs sérült).
Alsószolca*	2008. december 15.	Egy roma férfit meglőttek, súlyos sérüléseket szenvedett, egy másik könnyebben sérült.
Tatárszentgyörgy*	2009. február 23.	Egy roma házat gyújtóbombával támadtak, egy férfit és fiát menekülés közben lelőtték, két másik gyermek megsebesült.
Tatárszentgyörgy	2009. április 07.	Egy roma házat gyújtóbombával támadtak (nincs sérült).
Old	2009. április 15.	Egy roma család házat lövések értek.
Fadd	2009. április 13.	Két roma házat gyújtóbombával támadtak meg (nincs sérült).
Tiszalök*	2009. április 22.	Egy roma férfit lelőttek.

119 Itt érdemes felidézni a Bernát Anikó 2010-es tanulmányában írtakat: A radikális/szélsőjobboldal tevékenységében végbemenő változások akkor következtek be, mikor a magyar társadalom kiemelkedően magas társadalmi feszültségeket érzékelt. Az Eurobarometer 2009-es adatai azt mutatják, hogy a magyar társadalom a 27 EU-tagállam közül a legmagasabb társadalmi feszültségeket szenvedte a négy vizsgált dimenzióban: a többség és az etnikai kisebbség között (a válaszadók közel 70%-a), idősebb és fiatalabb generációk között, gazdagok és szegények között, valamint munkaadók és munkavállalók között. In: BERNÁT, i.m. 319-321.

Helyszín	Dátum	Fizikai támadás
Táska	2009. május 5.	Egy roma család házat lövések érték (nincs sérült).
Kisléta*	2009. augusztus 03.	Egy roma nőt lelőttek, lányát súlyosan megsebesítettek.
Sajóbábony	2009. november 14-15.	Fizikai erőszak helyi roma egyének kis csoportja és a városban „demonstratív őrzőjáratot” tartó Magyar Gárda tagjai között.
Siófok	2010. március 18.	Három roma házban gyújtóbombák okoztak kárt (nincs sérült).
Hatvan	2010. május 22.	Egy roma házban gyújtóbombák okoztak kárt (nincs sérült).
Olaszliszka	2010. július 04.	Egy roma házat lövések érték (nincs sérült).
* A „Négyek Bandája” – Kiss István, Kiss Árpád, Csontos István, Pető Zsolt – által elkövetett támadások		

2. táblázat: A roma egyéneket célzó, tűzfegyverekkel és gyújtóbombákkal végrehajtott fizikai támadások Magyarországon, 2008. január – 2011. július¹²⁰

Ezen támadások közül kilenc alkotott egy támadás- és emberölés-sorozatot, amelyek során összesen hat embert gyilkoltak meg és további hetet sebesítettek meg lőfegyverekkel, akiknek mindegyike roma volt. A bírósági tárgyalás ítélete alapján a „Négyek Bandája” által elkövetett támadásokat cigányellenesség és rasszista gyűlölet motiválta.¹²¹ Ezeket a gyűlölet-bűncselekményeket (még ha ezt a jogi minősítést nem is alkalmazzák a magyar törvények) élénk médiafigyelem kísérte, és a támadások egyértelmű romaellenes jellege egy kölcsönös bizalmatlansággal, félelemmel és konfliktussal teli atmoszférát teremtett az olyan vidéki településeken, ahol roma és nem roma emberek éltek együtt. A maguknak a támadásoknak, majd a nyomozásnak és a bírósági eljárásnak szentelt nagyfokú és visszatérő médiafigyelem hozzájárult a bizalmatlansággal, félelemmel és feszültséggel teli atmoszféra fenntartásához. Ennél fogva az eszkalálódó fizikai erőszak a vizsgált folyamat harmadik biztonságiasító lépését jelenti.

A feszültség eszkalációja 2009 végére csúcsonodott ki a radikális és szélsőjobboldali csoportok gyakori demonstrációi révén a kis és közepes méretű vidéki településeken. Ezek dühös reakciókat váltottak ki a helyi roma lakosság köréből. Bár a „polgárháború” vízióját előtte csak a szélsőjobboldali diskurzus adoptálta, a helyi roma lakosok és a Magyar Gárda tagjainak a sajóbábonyi Gárda-felvonulás alkalmával történt erőszakos összecsapása 2009. november 15-én egy új szintre emelte a konfliktust, az elemzés harmadik biztonságiasító eseményévé téve azt.¹²²

120 A támadások részletesebb leírást tartalmazó listája elérhető: ERRC. *Attacks against Roma in Hungary*. Budapest: European Roma Rights Center, 2012.

121 Magyar Nemzet Online.: *Romagyilkosságok: megvan az ítélet*. Megtekintve: 2014. 01. 20. <http://mno.hu/belfold/romagyilkosságok-megvan-az-itelet-1176777>

122 Index.hu. *Hogyan lett majdnem háború Sajóbábonyban?* Megtekintve: 2014. 01. 20. http://index.hu/belfold/2009/11/16/hogyan_lett_majdnem_haboru_sajobabonyban/

A sajobábonyi incidens önmagában egy korábban példa nélküli, helyi szintű, nyílt fizikai erőszakos konfliktust jelentett. Az eset kiemelkedő fontosságának oka az volt, hogy az incidenst Káli Sándor akkori miskolci polgármester úgy kommentálta, hogy „polgárháborús állapotokra kell felkészülnünk.”¹²³ A polgármesterrel 2012 augusztusában készített személyes interjú során hangsúlyozta, hogy a szándéka az volt, hogy rámutasson a feszült helyzet feletti ellenőrzés pillanatnyi elvesztésére, amely lehetővé tette, hogy a helyi szereplők erőszakos eszközökhöz folyamodhassanak. Mind a hatóságok, mind pedig a helyi lakosság figyelmét fel szeretne volna hívni az ilyen incidensek újbóli megtörténte elkerülésének szükségességére, hogy a kölcsönös konfrontáció és eskaláció megelőzhető legyen.

Erre a specifikus esetre „sikeres biztonságiasító beszédaktusként” tekinthetünk a biztonságiasítás folyamatának szélesebb keretrendszerében. Úgy vélem, az, hogy egy olyan személy mint Miskolc polgármestere – amely az ország negyedik legnagyobb városaként az országnak abban az északkeleti régiójában található, ahol a roma és nem roma feszültségek állandóan magasak –, aki az „államhatalmat” és az akkor „kormányon lévő baloldalt” képviseli, valamint a magyar Parlament tagja, hozzájárul a biztonságiasító diskurzushoz, világosan kifejezi, hogy az nem csak a radikális jobboldal politikájában vert gyökeret abban az időben, hanem az akkor kormányzó politikai elit részéről is válaszra talált.¹²⁴ Káli szándékai ellenére a nemzeti média átvette a biztonságiasító diskurzus ezen új elemét.¹²⁵ Ugyanakkor voltak, akik készek voltak hangot adni annak, hogy sem a terminológia, sem pedig – ami még fontosabb – a szituáció nem tükrözött a kiterjedt társadalmi konfliktus közelgő fenyegetését.¹²⁶ Ezek a szakértői figyelmeztetések úgy is tekinthetők, mint a deszekurizációs folyamat felé megtett első lépések, amelyből mind a központi, mind pedig a helyi hatóságoknak ki kell venniük a részüket.

A feszültség csak a közeledő parlamenti választások és egyes – a közrendet erősítő, a szélsőjobboldali „gárdaszervezetek” tevékenységét korlátozó – kormányzati intézkedések után látszott csillapodni. Ezek közé tartozott az utcákon való rendőri jelenlét erősítése, különös hangsúllyal a vidéki településeken, csakúgy, mint a bűnözés (bele-

123 Origo.hu. *Tömegverekedés miatt zárták le Sajóabonyt*. Megtekintve: 2014. 01. 20.

<http://www.origo.hu/itthon/20091115-sajobabony-tomegverekedes-miatt-lezarta-a-rendorseg-a-varost.html>

124 Bár ez az állítás vitatható, diskurzuselemzési szempontból nézve Káli mindkettőt képviselte, és kommentárját nem értékelhetjük a kontextustól függetlenül, mintha az a magánvéleménye lett volna. Azáltal, hogy polgárháborúról beszélve nagy szimbolikus jelentőséget és súlyt adott nyilatkozatának, polarizálta a kontextusából kiragadott esetet, mindezte pedig átvette az országos média és így beemelte a biztonságiasító diskurzust a közbeszédbe. Ezáltal az esetet alkalmasnak ítélem arra, hogy a biztonságiasítás elméletével összhangban „sikeres biztonságiasító beszédaktusként” azonosítsuk.

125 Lásd például: Népszabadság online. *Sajóabony után: 'polgárháborús állapotra készülünk'*. Megtekintve: 2014. 01. 20. http://nol.hu/archivum/sajobabony_utan___polgarhaborus_allapotra_keszulunk_

TÁLAS Péter: *Tatárszentgyörgy után. Szélgjegyzet a biztonság szubjektív percepciójának veszélyeiről*. Nemzet és Biztonság, 2. évf. 2. 3-8.

126 Uo.

értve a kisebb bűncselekményeket) visszaszorítására tett további erőfeszítések a „Rend és Biztonság Program” elindításával 2009–2010-ben.¹²⁷ Az utolsó nagyobb, tűzfegyverek használatával járó incidensre a vizsgált időszakban 2010. július 4-én, Olaszliszkán került sor. Ekkor lövéseket adtak le egy roma házra (személyi sérülés nem történt), amelyet a következő hónapokban egy ideiglenes „de-eszkaláció” – deszekurizáció – követett.

6. A biztonságiasítás kulcsa: radikális elhatárolódás (radical othering)

Thierry Balzacq munkája nyomán úgy tekintjük, hogy a hatékony biztonságiasítás hallgatóság-központú,¹²⁸ és a gyakorlat azt mutatja, hogy a fent leírt biztonságiasító folyamatban a biztonságiasító szereplő és a hallgatóság közötti kapcsolatot ún. „radikális elhatárolódáson” (radical othering) keresztül konstruálták. Így az egyes társadalmi jelenségek (negatív társadalmi percepciók, attitűdök és előítéletek) közvetlenül összekapcsolódtak a roma kisebbséggel és a bűnbakkeresés, vádaskodás és a másik féltől való elhatárolódás (othering) politikai tettekké (közbiztonsággal kapcsolatos biztonságiasító diskurzus, gazdasági aggodalmak) transzformálódtak. A következő alfejezet arra ad magyarázatot, hogy a magyar társadalom miért bizonyult igen befogadónak a radikális és szélsőjobboldal politikai és médiadiskurzusán keresztül megvalósított biztonságiasító lépésekre.

Lene Hansen a „radikális elhatárolódás” (radical othering) fogalmával, folyamatával írta le „az identifikációnak azt a diszkurzív folyamatát, melynek során saját pozitív önképünkkel („Mi”) ellentétesen, negatív pólsként azonosítjuk a másikat („Ők”). Ezáltal egy olyan „ellenségképet” konstruál, amely negatív jellemzőkkel bír, és világosan meghatározható fenyegetést jelent „ránk” nézve.¹²⁹ A magyar esettel kapcsolatban a „romákról” konstruált negatív kép az, amely kiemelkedő fontossággal bír. Ez a kép vádaskodás és gyűlöletbeszéd révén „parazitáknak, társadalmi tehernek, bűnözőknek” stb. ábrázolja a romákat egy etnicizáló diskurzus részeként. A „fenyegetés” ekként történő meghatározása a „roma másság” társadalmi percepciójára és az elmúlt évek empirikus kutatásai által dokumentált, a „romák” ellen irányuló uralkodó negatív attitűdökre épül.¹³⁰

---

127 Jogi Fórum. *Rend és Biztonság*. (2009) Elérhető: <http://www.jogiforum.hu/hirek/21574>. Megtekintve: 2014. 01. 20.

128 Thierry BALZACQ: *The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context*. European Journal of International Relations, Vol. 11. no. 2. 171.

129 Lene HANSEN: *A Case for Seduction? Evaluating the Poststructuralist Conceptualization of Security*. Cooperation and Conflict. Vol. 32. no. 4. 370.

130 Lásd: CSIKI Tamás: *A magyarországi romákkal kapcsolatos társadalmi attitűdök és a többségi társadalom szerepe a biztonságiasítás folyamatában*. NKE, Budapest, 2014. Kézirat.

Ennél fogva az elmúlt évek romákat célzó radikális/szélsőjobboldali biztonságiasító kísérletei megértésének kulcsa annak magyarázata, hogy mi szolgált azoknak a romaellenes érzelmeknek közegéül, amelyet a radikális elhatárolódáson keresztül tudtak magasabb szintre transzformálni, kiragadni a normál átpolitizált szférából és biztonságiasítani? Ez a közeg az a Magyarországon régóta jelen lévő, a cigányságról kialakított negatív társadalmi percepció, amely a magyar társadalomban etnikai-történelmi sztereotípiákon keresztül kialakult uralkodó kép. Ez olyan közeget teremtett, amelyben a radikális nézetekkel rendelkező emberek vagy azok csoportjai támogatták a szélsőséges eszmét.¹³¹ Ez a minta egybeesett a magyar társadalom jelentős hányada által érzékelt, azon társadalmi és gazdasági biztonsági problémák megoldásának igényével, amelyet a közbeszéd erőteljesen a romákhoz kapcsolt. Amikor a radikális Jobbik 2003-ban feltűnt a politikai palettán, az új párt a témát egyik legfontosabb programelemként adoptálta, ahogy arra korábban rámutattunk. Hamarosan, különösképpen pedig 2006 után a Jobbik képessé vált domináns szerepet játszani a magyarországi cigánysággal kapcsolatos kérdések tematizálásában, mivel a többi politikai párt igyekezett elkerülni a kérdést, illetve érintettségük esetén lépéseik csak korlátozott eredményeket hoztak. A következő alfejezetek mutatják be és elemzik azt, hogy a radikális jobboldal miként volt képes a radikális elhatárolódást és cigányellenességet középpontba állító „saját diskurzust” kialakítani, ezt követően pedig politikai céljaira felhasználni.

7. A jobbik médiadiskurzusa

Az általam vizsgált négyéves periódus átfogó és mély médiadiskurzus-elemzésére annak terjedelmi okai – számos vizsgálatra érdemes esemény, minden egyes esetben több tucat, összeségében több száz, akár ezer hírelem és cikk – miatt nem lehetséges, nemcsak kvalitatív, de kvantitatív módszerekkel sem. Ugyanakkor a szakirodalomban találhatunk néhány olyan adatbázis-alapú kvantitatív elemzést, amelyek a Jobbik médiahasználatára, médiadiskurzusára, illetve a cigányság médiában megjelenő képére vonatkoznak a 2006-2010 közötti időszakban.

A Jobbik média-megjelenésének és diskurzusának fejlődését, amelyben nagy súllyal jelenik meg a „cigánybűnözés”, általában olyan kutatások során vizsgálták, amelyek átfogóan a radikális, illetve szélsőjobboldal megerősödésének okait és jellemzőit kívánták feltárni, beleértve a háttérben meghúzódó szocio-demográfiai és politikai folyamatokat is. Ezek a kutatások két fő kérdés köré szerveződnek: Hogyan tudta a Jobbik olyan hatékonyan használni a médiát, és melyek voltak azok a főbb üzenetek, melyeket médiadiskurzusa során a hallgatóság (a társadalom) felé közvetített, és amelyek nem csupán nagy figyelmet irányítottak a pártra, hanem növelték annak támogatottságát is?

Bíró Nagy, Boros és Varga tanulmányukban rámutattak arra, hogy bár a Jobbik feltörekvő politikai pártként kevés megjelenési lehetőséghez jutott az országos mainst-

131 Athena Institute: *Early warning dispatch 6. – Miskolc*. Athena Institute, Budapest, 2013.

ream médiában (mind a közszolgálati televízióban, mind a rádióban), a párt képest volt kialakítani saját „alternatív média-jelenlétét”.¹³² Ezt a következőképpen írták körül: „A Jobbiknak a mainstream médiába való bekerülés nehézségei miatt kellett létrehoznia saját alternatív médiáját, amelyhez az internet nyújtott megfelelő felületet. 2006-tól 2010-ig a Jobbik olyan „online hálózatot” hozott létre, amelyben az összekapcsolódó hírportálok mellett a technika fejlődésével egyre komolyabb szerepet játszott a közösségi média is – ennek a gyors felismerésnek köszönhető, hogy a Jobbik a különböző social media felületeken a nála nagyobb szervezettel és támogatottsággal rendelkező pártoknál is hatékonyabban, több embert megszólítva kommunikál.”¹³³ Ez az alternatív médiajelenlét olyan internetes oldalakon alapul, mint a kuruc.info, barikad.hu (amely 2007-ben alfahir.hu-ra változtatta nevét), hunhir.hu, nemzetihirhalo.hu, nemzetiegyuletek.hu, szebbjovo.hu, mariaorszaga.hu, szentkoronaradio.hu, atillakiraly.hu, vastagbor.blog.hu, polgarinfo.hu, ellenkultura.info, radicalpuzzle.blogspot.hu, stb.¹³⁴

Róna Dániel és Sörös Anett ifjúságkutatásukban azokat a csoportokat vizsgálták, amelyek tagjai nyitottabbnak mutatkoznak a radikális és szélsőséges attitűdök, értékek – így üzenetek iránt. A szerzőpáros a Jobbik alternatív médiahasználatát „markánsan különböző, offenzív kommunikációs stratégiának nevezik”, mely hatékonyan épít a Web2 interaktív alkalmazásokra és közösségi oldalakra, mint a Facebook, Youtube és számos más blog.¹³⁵ Ezeket a népszerű, költséghatékony tömegkommunikációs eszközöket kulcsfontosságúként azonosították az elemzők a Jobbik gyorsan növekvő ismertsége és népszerűsége tekintetében egyaránt. Egyúttal ezek az online felületek alkalmasak arra is, hogy rajtuk keresztül gyorsan osszanak meg információkat, véleményt fejezzenek ki (gyakran névtelenül), és akár demonstrációkat szervezzenek. Karácsony és Róna azt is kiemelik, hogy azok, akik kutatásuk során nyitottabbnak mutatkoztak a Jobbik politikai üzeneteire, egyúttal médiahasználati szokásaikban is rendhagyóak és kevésbé követik a mainstream médiát, így a radikális és szélsőjobboldal által kínált alternatív médiában könnyebben is találnak megerősítést saját nézeteik számára.¹³⁶

Karácsony és Róna a Jobbik médiadiskurzusának tartalmát is elemezték, hogy fel tudják térképezni azoknak a témaköröknek a változását, amelyeket a párt 2006 és 2009 között zászlajára tűzött, és amelyek a párt sikerét eredményezték (először) a 2009-es EP választásokon. Legfontosabb következtetésük szerint, ebben az időszakban a mainstream média elsősorban azoknak a témáknak biztosított nagy láthatóságot kommunikációjában, amelyek erőszakos eseményekről szóltak – ezek pedig sok esetben legalább

---

132 BÍRÓ NAGY [et al.], 27-31.

133 Uo. 30.

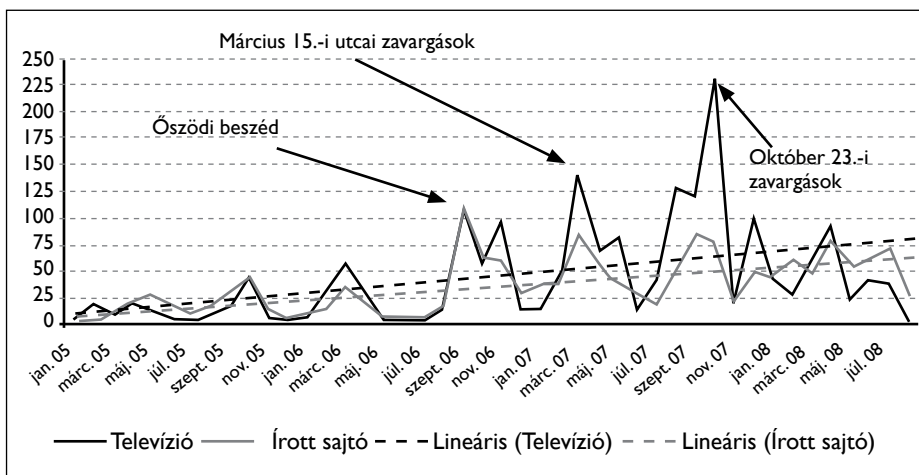
134 BÍRÓ NAGY – RÓNA: *Tudatos radikalizmus. A Jobbik útja a Parlamentbe, 2003-2010*, In: *Nemzet és radikalizmus*. Szerk. LÁNCZI András. Századvég Kiadó, Budapest, 2011. 242-283.

135 RÓNA – SÖRÉS: *A kuruc.info nemzedék. Miért népszerű a Jobbik a fiatalok között?* In: *Racionálisan lázadó hallgatók, 2012. Apátia – radikalizmus – posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében I*. Szerk. SZABÓ Andrea. Belvedere Meridionale, Szeged, 2013. 15.

136 KARÁCSONY – RÓNA: *A Jobbik titka. A szélsőjobb magyarországi megerősödésének lehetséges okairól*, Politikatudományi Szemle, 2010/1. 53-54.

említés szintjén érintették a romákat, akár gyanúsítottként vagy elkövetőként, akár áldozatként.¹³⁷ Kutatásuk során ilyen kiemelt figyelmet kapott események médiareprezentációját vizsgálták és vetették össze egy 3000 fős közvélemény-kutatási minta válaszadóinak véleményével, arra kérdezve rá, hogy mely eseményeknek milyen jelentőséget tulajdonítottak. A kapott eredmények alapján arra a következtetésre jutottak, hogy erős korreláció tapasztalható az egyes esetek médianyilvánossága és az emberek által azoknak tulajdonított jelentőség között. Azaz, ami több figyelmet kap a médiában, azt az emberek fontosabb problémának tekintik. Mivel a mainstream média hírei közepette sok erőszakos hír volt, amelyekkel kapcsolatban sok esetben romákról is hallottak, könnyen megteremtődött a kapcsolat „cigány” és „bűnözés” között.

Ezen kívül azt a szélesebb kontextust is érdemes figyelembe vennünk, amelyben a Jobbik fokozatosan egyre nagyobb láthatóságot kapott. A Political Capital elemzése áttekintette azt a folyamatot, amelynek során a párt fokozatosan a második legbefolyásosabb jobboldali szereplővé vált, amihez az kellett, hogy visszatérő médiafigyelmet kapjon a lakosság szélesebb rétegeinek körében is.¹³⁸ E tekintetben a már említett 2006 őszi események jelentették az áttörést: az őszi beszéd, az olaszlisztkai lincselés, majd a 2007 tavaszi és őszi zavargások jelentették az egyre intenzívebb médiajelenlét állomásait. Ezekhez az eseményekhez köthetően jelentek meg a Jobbikhoz és a kapcsolódó szélsőjobboldali szervezetekhez kötődő személyek (Polgár Tamás, Toroczkai László, Budaházy György, Gonda László) a mainstream médiában is. (3. ábra)

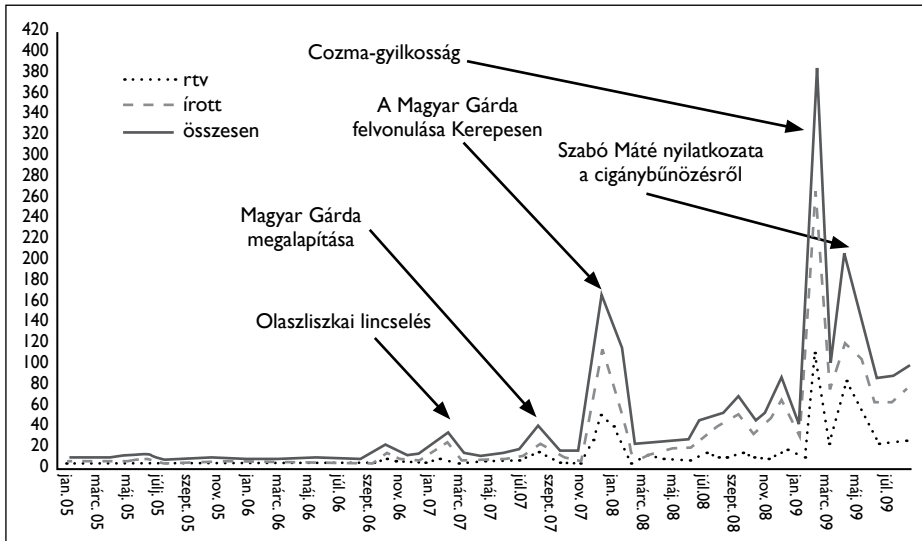
3. ábra: A Jobbik megjelenése a mainstream médiában 2005-2008 között¹³⁹

137 Uo. 50-51.

138 Political Capital (2008) 74-79.

139 Uo. 78.

Azonban a belpolitikai válság csak a lehetőséget teremtette meg a párt számára, hogy megjelenjen az országos médiumokban, a valódi sikert azzal tudták elérni, hogy politikai diskurzusukat egyre inkább a „cigánybűnözés” fogalma köré építették. (4. ábra) Az elemzők között egyetértés mutatkozik arra vonatkozóan, hogy a párt népszerűségének kulcsa az volt, hogy olyan problémák kompetens képviselőjeként tudott megjelenni a társadalom számára, amelyekre más politikai szereplők nem fordítottak kellő figyelmet: a bűnözés/közbiztonság és a roma – nem roma együttélés konfliktusai. A Political Capital idézett elemzése egészen odáig megy, hogy a Jobbik „kisajátította a cigánykérdést”.¹⁴⁰

4. ábra: A „cigánybűnözés” megjelenése a mainstream mediában (megjelenések száma), 2005-2009¹⁴¹

Ezáltal nem csupán arról kell beszélünk, hogy a szegénység – cigányság – bűnözés összekapcsolásával, majd összemosásával létrehozták a „cigánykérdést”, hanem arról is, hogy e kérdés megoldásában saját magukat tudták úgy bemutatni, mint kompetens, a problémával nyíltan szembenéző, a szükséges konfliktusokat felvállaló szereplőt. A párt politikai sikerét a 2010-es választásokon jelentős mértékben ez a folyamat eredményezte.

140 Political Capital (2009) 68.

141 Uo. 51.

1. Melléklet: Fogalmi magyarázatok

Biztonságiasítás. A nemzetközi biztonsági tanulmányok koppenhágai iskolája (főleg Buzan, Wæver és de Wilde) által kidolgozott elmélet, amely azt a politikai folyamatot vizsgálja, hogyan lesz egy kérdésből biztonsági kérdés. A koncepció olyan fogalmi elemeket tartalmaz, mint a „referencia objektum”, „biztonságiasító szereplő”, „egzisztenciális fenyegetés”, „rendkívüli jellegű intézkedések”.

Referencia objektumként azt az entitást jelöli meg az elmélet, amelynek a biztonsága biztosítandó, ezek lehetnek városok, régiók, nemzetek, államok, de lehet a nemzetközi rendszer vagy éppen az egész bolygó is. A *biztonságiasító szereplő* az, aki biztonsági kérdéssé teszi az adott ügyet – ez többnyire az állam, de lehetnek társadalmi csoportok is. Biztonsági ügyé pedig az válhat, amit *egzisztenciális fenyegetésnek* kiált ki a biztonságiasító, s ezzel igazolja, hogy megoldására *rendkívüli politikai intézkedések* szükségesek. A *biztonságiasítás tehát az a folyamat, amikor egy kérdést a politika normál menetéből a rendkívüli megoldásokat igénylő kérdések közé emel, szélsőségesen átpolitizál, létfenyegetésként* jelenít meg az állam vagy a társadalom bizonyos csoportja. Fontos, hogy egy kérdés nem feltétlenül azért válik biztonsági kérdéssé, mert tényleges létfenyegetés áll fenn, hanem mert a biztonságiasítók ilyen fenyegetésként találják, mert ez felel meg leginkább a biztonságiasító szereplő érdekeinek. Az elmélet tartalmazza azt is, hogy a biztonság – mivel a biztonságiasított kérdés kikerül a normál politika menetéből – korántsem sem olyan jó dolog, mint azt sokan gondolják, s jobb irány a biztonságiasítás csökkentése: a kérdések áthelyezése a rendkívüli üzemmódból a politikai szféra rendes alkumechanizmusába.

Multiszektorális biztonság. A nemzetközi biztonsági tanulmányok koppenhágai iskolája által kidolgozott elméleti keret a biztonságpolitika elemzésére. Buzan, Wæver és de Wilde amellet érveltek, hogy a biztonságot a részletes elemzést megkönnyítendő fel kell osztani, melyhez öt biztonsági szektort javasoltak: *politikai, gazdasági, katonai, társadalmi és környezeti* biztonsági szektorokat. A politikai biztonságot érintő fenyegetések az állami szuverenitást vagy az államhoz kapcsolódó uralkodó ideológiát veszélyeztetik. A gazdasági szektort érintő fenyegetések sokkal szerteágazóbbak és esetükben a referens objektum meghatározása is sokkal bonyolultabb. Bár a szerzők amellet érveltek, hogy államok és egész társadalmak általában nem tekintik a gazdasági fenyegetéseket egzisztenciális fenyegetéseknek, de 2008-as világgazdasági válság látványosan megcáfolta ezt (állami szintű rendkívüli intézkedésekre került sor, a társadalmak számára a gazdasági biztonság vált prioritássá). A biztonság katonai szektorához értelemszerűen az államot érintő katonai fenyegetések tartoznak. A társadalmi dimenzió a társadalmon belül bizonyos csoportok, kisebbségek kollektív identitásának biztonságával foglalkozik. A környezeti szektor biztonságához az embert körülvevő környezetet legkülönbözőbb szinteken fenyegető veszélyek tartoznak.

Szélsőjobboldal. Azokat a politikai spektrum jobboldali pólusán elhelyezkedő pártokat, szervezeteket nevezzük szélsőjobboldalinak, amelyeket tartalmi (politikai és ideológiai) szempontból rendszerint a *nacionalizmus, a sovinizmus, a rasszizmus, az antisze-*

mitizmus, az idegenellenesség – általában bármiféle kisebbséggel szembeni *intolerancia* –, továbbá a konfliktus-megoldás *erőszakos* módszereihez való vonzódás és demokrácia-ellenesség jellemez. Napjaink szélsőjobboldali mozgalmi között megtalálhatók a régi, hagyományos neofasiszta¹⁴² és az úgynevezett poszt-indusztriális¹⁴³ szélsőjobboldali pártok és mozgalmak is.

Jobboldali radikalizmus. A jobboldali radikalizmus ugyan *radikálisan elutasítja a fennálló rendszert, ellenérzése van a szabad piaccal, a külföldi munkaerő beáramlásával szemben, erős államot követel, de nem vonja teljesen kétségbe a demokratikus intézményrendszer legitimitását.* Politikailag radikális ugyan, de harci eszközeiben nem mondható szélsőségesnek. A jobboldali radikalizmus éppen a hagyományos szélsőjobboldal demokrácia-ellenességétől és az erőszaktól való elhatárolódásból igyekszik a társadalmi legitimitást meríteni. Bár a fasiszta eszméket is magába foglaló hagyományos szélsőjobb néhány jellegzetessége megőrződött náluk is (társadalmi egyenlőség, a marginalizált társadalmi csoportok integrációjának elutasítása, rasszista előítéletek, burkolt idegenellenesség, rejtett vagy olykor a nyílt antiszemitizmus), de nem tekinthetők a kifejezés bevett értelmezése szerint neofasisztának.¹⁴⁴

Populizmus. A populizmus nem elsősorban politikai tartalmat, hanem *politikai stílust jelöl.* A populisták a politikát rendkívül *leegyszerűsítve* ábrázolják, és a hatalmi célok elérése érdekében *gátlástalan módon mozgósítják a félelmeket, ellenérzéseket és más negatív érzelmeket.* A mai jobboldali radikálisok a közép-kelet-európai térségben elsősorban populista módszerekkel teremtik meg választói bázisukat. A populista politikusok mindig egy közösség – rendszerint a nemzet, nép vagy etnikum – nevében lépnek fel, szembeállítva egymással a „tisztá, homogén”, a vezérrel közvetlenül kommunikáló népet és a „korrupt, komprádor” elitet. A populizmusnak több megjelenési formája is van:

a) *Az agrárpopulizmus,*¹⁴⁵ amelynek mély hagyományai vannak Kelet-és Közép-Európában. Ennek fő jellegzetessége az, hogy a parasztságot mint a társadalom tradícióinak őrzőjét és „egyedüli egészséges” részét magasztalja.

142 Lásd például: Lengyel Nemzeti Újjászületés, Lengyel Védelmi Liga, Összlengyel Ifjúság, Lengyel Nemzeti Front, Fehér Légión – Kitarás Árja Front (Lengyelország), Nagy-Románia Párt, Vatra Românească (román), Új Jobboldal (román), Német Nemzeti-demokratikus Párt, Slovenská Pospolitosť (betiltva), Szlovák Testvériség Polgári Társulás, Tigrisek (szerb), Szerb Önkéntes Gárda, Vér és Becsület (szerb), Racionalisti (szerb), Obraz (szerb), Világnemzeti Népuralmista Párt (Szabó Albert), Nemzeti Arcvonal (Györkös István), Magyar Népjóléti Szövetség (Szabó Albert), Német Nemzeti-Demokrata Párt, Tigrisek (szerb), Szerb Önkéntes Gárda.

143 A szélsőjobboldal e típusa inkább Nyugat-Európára jellemző.

144 Lásd például: Román Nemzeti Egységpárt, Konzervatív Párt (román), Új Generáció Kereszténydemokrata Párt (román), Szlovák Nemzeti Párt, Néppárt – Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom, Lengyel Családok Ligája, Reálpolitikai Unió (lengyel), Lengyel Monarchisták Szervezete, Radio Maryja (lengyel), MIÉP, Radikális Párt (szerb), Szlovén Nemzeti Párt, Horvát Jogpárt.

145 Lásd például: Samoobrona (lengyel), Lengyel Néppárt (W. Pawlak), FKGP (Torgyán József)

- b) A *gazdasági populizmus*¹⁴⁶ olyan, az állam által irányított nemzetgazdaságot és kiegyenlítő gazdaságpolitikát ígér, mely korrigálja vagy helyettesíti a piaci mechanizmusokat, és mindenképpen megvéd a világgazdasági hatásoktól.
- c) Az *identitás-populizmus* vagy *nemzeti populizmus*,¹⁴⁷ amely a nemzeti identitást, a sajátos nemzeti jelleget hangsúlyozza, s szívesen kapcsolja össze ezt az elitellenességgel. Gondolatvilágában megjelenik az idegen, a betolakodó mint a nemzet identitásának veszélyeztetője. A fennálló renddel szembeni növekvő ellenérzéseket használja ki, s ebben nacionalista, idegenellenes és antiglobalista érzésekre támaszkodik. Ez a típusú populizmus erősen tekintélyelvű, értékeit a konzervativizmus kelléktárából kölcsönzi: természetesség, rend, hierarchia, munka, család, haza, vallásosság.
- d) A *protest-populizmus*,¹⁴⁸ amely kritikai töltetű, bírálja a fennálló politikai struktúrákat, elitekkel szembeni averziója úgy nyilvánul meg, hogy erősen hangsúlyozza a „lent” és „fent”, a „tisztá nép” és a „korrupt elit” közötti különbséget. Elsősorban a globalizált „szép új világgal” kapcsolatos szorongásokat lovagolja meg, és a kelet-európai posztkommunista országokban kialakult szociális helyzetből eredő társadalmi konfliktusokra épít. A képviseleti demokrácia kritikájához a közvetlen demokrácia megvalósításának óhaja társul. Ez tehát a demokratikus-plebejus jellegű radikális populizmus.

---

146 Lásd például: Stanisław Tyminski Partia X-je az 1990-es években (lengyel)

147 Lásd például: Smer (Szlovákia), Lengyel Családok Ligája, Szlovén Nemzeti Párt, Ataka (bolgár), Mozgalom a Jogokért és a Szabadságért (bulgáriai török), Szocialista Párt (szerb), Radikális Párt (szerb), Szerb Megújódási Mozgalom.

148 Lásd például: Stanisław Tyminski Partia X-je az 1990-es években (lengyel), Samoobrona (lengyel)

Bibliográfia

- Merin ABBAS – Katerina TVRDÁ – Václav WALACH – Bartosz RYDLINSKI – Tomás NOCIAR : *Right-wing Extremism in Central Europe. An Overview*. Friedrich Ebert Stiftung, Berlin, 2011.
- Accelerating Patterns of Anti-Roma Violence in Hungary*. In: *FXB Center for Health and Human Rights*, Harvard School of Public Health, Boston, 2014. Megtekintve: 2014. április 6. http://fxb.harvard.edu/wp-content/uploads/sites/5/2014/02/FXB-Hungary-Report_Released-February-4-2014.pdf
- Alfahir.hu. *Együttműködnek a radikális szervezetek!* Megtekintve: 2014. március 20. <http://alfahir.hu/node/30942>
- Amnesty International. *Violent Attacks against Roma in Hungary. Time to Investigate Racial Motivation*. Amnesty International, London, 2010.
- BÍRÓ NAGY Tamás – RÓNA Dániel: *Tudatos radikalizmus. A Jobbik útja a Parlamentbe, 2003-2010.*, In: *Nemzet és radikalizmus*. Szerk. LÁNCZI András. Századvég Kiadó, Budapest, 2011. 242-283.
- BÍRÓ NAGY Tamás – BOROS Tamás – VARGA Áron: *A szélsőjobboldal Magyarországon*. Policy Solutions, Budapest, 2012.
- Barbora BODNÁROVÁ – Radka VICENOVÁ: *Anti-extremist Strategies of Political Parties in Slovakia*. CENAA, Bratislava, 2013.
- Elisabeth L. CARTER: *The Extreme Right in Western Europe*. Manchester University Press, Manchester, 2005.
- Dieter DETTKE: *Hungary's Jobbik Party, the Challenges of European Ethno-Nationalism and the Future of the European Project*. *CSM Reports and Analyses*, 2014/1. Center for International Relations, Warsaw, 2014.
- FILIPPOV GÁBOR: *A név kötelez*. *Politikatudományi Szemle*, 2011. 20. évf. 3. 133–154.
- Early Warning Dispatch 6. – Miskolc*. <http://athenainstitute.eu/en/context/read/41> Megtekintve: 2014. április 10.
- Matthew GOODWIN – Vidhya RAMALINGHAM – Briggs RACHEL: *The new radical right: Violent and non-violent movements in Europe*. Institute for Strategic Dialogue, London, 2012.
- GRAJCZÁR István – TÓTH András: *Válság, radikalizálódás és az újjászületés ígérete: a Jobbik útja a parlamentbe*. In: *Új képlet. Választások Magyarországon, 2010*. Szerk. ENYEDI Zsolt – SZABÓ Andrea – TARDOS Róbert. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, Budapest, 2011. 57-92.
- Lene Hansen: *A Case for Seduction? Evaluating the Poststructuralist Conceptualization of Security*. *Cooperation and Conflict*, Vol. 32. no. 4. (1997): 369-397.
- Jef HUYSMANS: *Migrants As a Security Problem: Dangers of „Securitizing” Societal Issues*. In: Robert MILES – Dietrich THRÄNHARDT (eds.): *Migration and European Integration. The Dynamics of Inclusion and Exclusion*. Pinter, London, 1995. 53-72.
- Jef HUYSMANS: *Revisiting Copenhagen: Or, On the Creative Development of a Security Studies Agenda*. In: *Europe*. *European Journal of International Relations*, Vol. 4. no. 4. (1998): 479–505.

- Jef HUYSMANS: *The Question of the Limit: Desecuritization and the Aesthetics of Horror*. In: Political Realism. Millennium, Vol 27. no. 3. (1998): 569-589.
- JEF. HUYSMANS: *Defining Social Constructivism in Security Studies: The Normative Dilemma of Writing Security*. Alternatives, Vol. 27. (2002): 41-62.
- Hvg.hu. *Maradhat a miskolci rendőrkapitány*. Megtekintve: 2014. április 5. http://m.hvg.hu/app/itthon/20090201_miskolc_cigany_fokapitany/2
- Index.hu. *A miskolci utcai rablásokat kizárólag cigányok követik el*. Megtekintve: 2014. április 5. <http://index.hu/belfold/cigbun090130/>
- Index.hu. *Veszprémi gyilkosság: két férfit köröz a rendőrség*. Megtekintve: 2014. április 5. http://index.hu/bulvar/2009/02/08/kamerak_rogzitettek_a_veszpremi_gyilkossagot/
- Index.hu. *Hogyan lett majdnem háború Sajóbáonyban?* Megtekintve: 2014. április 5. http://index.hu/belfold/2009/11/16/hogyan_lett_majdnem_haboru_sajobabonyban/
- JESKÓ Jozsef – BAKÓ Judit – TÓTH Zoltán: *Jobbik: Egy net-network párt természetrajza. A radikális jobboldal webes hálózatai*. Politikatudományi Szemle, 2012. 20. évf. 1. 81-104.
- Jobbik.hu. *Vona: ez így nem maradhat! – tüntetést szerveznek a cigánybűnözés ellen*. Megtekintve: 2014. április 14. http://jobbik.hu/rovatok/ciganybunozes/vona_ez_igy_nem_maradhat_-_tuntetest_szerveznek_a_ciganybunozes_ellen
- Jobbik.hu. *Bethlen Gábor program* Budapest, 2007. Megtekintve: 2014. április 14. http://www.jobbik.hu/sites/jobbik.hu/down/File/Bethlen_Gabor_program.pdf
- Jobbik.hu. *Radikális Változás*. Jobbik Magyarországért Mozgalom. Budapest, 2007. Megtekintve: 2014. április 5. <http://jobbik.hu/sites/default/files/jobbik-program2010gy.pdf>
- Jobbik Magyarországért Mozgalom. *Független állam, élhető ország, büszke nemzet*. Megtekintve: 2014. április 5. <http://nezopontintezet.hu/files/2012/03/F%C3%BCggetlen-%C3%A1llam-%C3%A9lhet%C5%91-orsz%C3%A1g-b%C3%BCske-nemzet-2006.pdf>
- Jogi Fórum. *Rend és Biztonság*. Jogiforum.hu, Megtekintve: 2014. április 12. <http://www.jogiforum.hu/hirek/21574>
- JUHÁSZ Attila. *A „cigánybűnözés”, mint „az igazság” szimbóluma*. anBlok, 2010. 2.évf. 4. 12-18.
- KARÁCSONY Gergely – RÓNA Dániel. *A Jobbik titka. A szélsőjobb magyarországi megerősödésének lehetséges okairól*. Politikatudományi Szemle, 2010. 19. évf. 1. 31-66.
- KÖRÖSÉNYI András – TÓTH Csaba – TÖRÖK Gábor. *A magyar politikai rendszer*. Osiris Kiadó, Budapest, 2007.
- KREKÓ Péter – JUHÁSZ Attila – MOLNÁR Csaba. *A szélsőjobboldal iránti társadalmi kereslet növekedése Magyarországon*. Politikatudományi Szemle, 2011. 20. évf. 2. 53-79.
- Kuruc.info. *Cigány csűrbe lincselte halálra egy pedagógust*. Megtekintve: 2014. április 15. <https://kuruc.info/r/2/6487/>
- Kuruc.info. *Támadnak a cigányok!* Megtekintve: 2014. április 15. <https://kuruc.info/r/26/6616/>

- Kuruc.info. *Jobbik: Olaszliszka után új romapolitika kell!* Megtekintve: 2014. április 15. <https://kuruc.info/r/2/6497/>
- Kuruc.info. *A cigánybűnözés ellen demonstráltak Olaszliszskán.* Megtekintve: 2014. április 15. <https://kuruc.info/r/1/6817/>
- Nora LANGENBACHER – Britta SCHELLENBERG (eds.). *Is Europe on the „right” path? Right-wing extremism and right-wing populism in Europe.* Friedrich Ebert Stiftung, Berlin, 2011.
- Mno.hu. *Romagyilkosságok: megvan az ítélet.* Megtekintve: 2014. április 16. <http://mno.hu/belfold/romagyilkosságok-megvan-az-itelet-1176777>
- Mno.hu. *Kimondta a bíróság a rasszista indítékot.* Megtekintve: 2014. április 16. <http://mno.hu/belfold/kimondta-a-birosag-a-rasszista-inditekot-1176938>
- Andrea MAMMONE – Emmanuel GODIN – Brian JENKINS (eds.). *Mapping the Extreme Right in Contemporary Europe. From Local to Transnational.* Routledge, London, New York, 2012.
- Miroslav MAREŠ: *Trans-national cooperation of right-wing extremists in East-Central Europe.* Bratislava: CENAA, 2012.
- Matt McDONALD: *Securitization and the Construction of Security.* European Journal of International Relations, Vol. 14. No. 4. (2008): 563-587
- Ralf MELZER – Sebastian SERAFIN: (eds.) *Right-wing extremism in Europe. Country analyses, counter-strategies and labor-market oriented exit strategies.* Friedrich Ebert Stiftung, Berlin, 2013.
- Michael MINKENBERG: *The Radical Right in Europe: Challenges for Comparative Research. Strategies for Combating Right-Wing Extremism in Europe.* Bertelsmann Stiftung, Gütersloh, 2009.
- Manuel MIREANU: *Domestic extremism – A political analysis of security and violence.* Athena Institute, Budapest, 2012.
- Cas MUDDE: *Populist Radical Right Parties in Europe.* Cambridge, 2007.
- Népszabadság online. *Sajóbabony után: „polgárháborús állapotra készülünk”.* Megtekintve: 2014. április 17. http://nol.hu/archivum/sajobabony_utan___polgarhaborus_allapotra_keszulunk_
- Népszabadság online. *Cigányellenes felvonulás Konyáron: „Kökeményen mőresre kell tanítani őket”* Megtekintve: 2014. április 17. <http://nol.hu/belfold/konyar-1370793>
- Pippa NORRIS: *Radical Right: Voters and Parties in Electoral Market.* Cambridge University Press, Cambridge, 2005.
- Origo.hu. *A lakosságtól vár pénzt a matrászölösi iskola.* Megtekintve: 2014. április 15. <http://www.origo.hu/itthon/20070912-a-lakossagtol-var-penzt-a-matraszolosi-iskola.html>
- Origo.hu. *Tömegverekedés miatt zárták le Sajóbabonyt.* Megtekintve: 2014. április 15. <http://www.origo.hu/itthon/20091115-sajobabony-tomegverekedes-miatt-lezar-ta-a-rendorseg-a-varost.html>

- Origo.hu. *2011-ben is nőtt a bűncselekmények száma*. Megtekintve: 2014. április 15. <http://www.origo.hu/itthon/20120517-bunugyi-statisztika-2011ben-is-nott-a-buncselekmenyek-szama.html>
- Political Capital. *Láttelelet 2008. Kutatási összefoglaló az előítéletesség és az intolerancia hazai helyzetéről*. Political Capital, Budapest, 2008.
- Political Capital. *Láttelelet 2009. Kutatási összefoglaló a hazai szélsőjobb megerősödésének okairól*. Political Capital, Budapest, 2009.
- Political Capital. *Backed by popular demand: Demand for right wing extremism (Derex) index*. Political Capital, Budapest, 2010.
- Political Capital. *Magyarország politikai kockázati indexe, 2010*. Political Capital, Budapest, 2010.
- RÓNA Dániel: *Jobbik-jelenség. A Jobbik Magyarorszáért Mozgalom népszerűségének okai*. PhD értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, 2014.
- RÓNA Dániel – SÖRÉS Anett. *A kuruc.info nemzedék. Miért népszerű a Jobbik a fiatalok között?* In: *Racionálisan lázadó hallgatók, 2012. Apátia – radikalizmus – posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében I.* Szerk. SZABÓ Andrea Belvedere Meridionale, Szeged, 2013. 113-156.
- RUDAS Tamás. *A Jobbik törzsszavazóiról*. In: *Társadalmi Riport 2012*. Szerk. KOLOSI Tamás – TÓTH István György. TÁRKI, Budapest, 2012. 512-526.
- Heribert SCHIEDEL: *Extreme Rechte in Europa*. Edition Steinbauer, Wien, 2011
- TÁLAS Péter: *Tatárszentgyörgy után. Szélgjegyzet a biztonság szubjektív percepciójának veszélyeiről*. Nemzet és Biztonság. 2009/2. 3-8.
- United States Department of State. *Country Reports on Human Rights Practices 2013 – Hungary*. Megtekintve: 2014. április 4. <http://www.refworld.org/docid/53284aced.html>
- VAJDA Róza – DUPCSIK Csaba. *Country Report on Ethnic Relations: Hungary*. Center for European and Enlargement Studies, CEU, Budapest, 2008.
- Ole WÆVER: *Securitization and Desecuritization*. In: Ronnie D. LIPSCHUTZ (ed.) *On Security*, Columbia University Press, New York, 1995. 46-86.
- WÆVER. Ole: *Security the Speech Act: Analyzing the Politics of a Word*. Centre for Peace and Conflict Research, Copenhagen, 1989.
- WÆVER. Ole: *Societal Security: The Concept*. In: Ole WÆVER – Barry BUZAN – Morten KELSTRUP – Pierre LEMAITRE (eds.) *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*. Pinter, London, 1993. 17-40.
- Arnold WOLFERS: *National Security as an Ambiguous Symbol*. In: *Discord and Collaboration. Essays on International Politics*. Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1962. 147-165.

III. fejezet

Securitizing the Roma of Hungary

Abstract

Acts of violence targeting Roma individuals in 2008-2010 raised public attention to an ethnicizing/racist political discourse on behalf of radical right-wing politicians and extreme right-wing actors in Hungary who aimed at constructing a 'Roma issue' through political discourse and presenting it as a concern to societal security. The author argues that radical right wing actors successfully used societal resentment and the prevalent strong anti-Roma attitudes of Hungarian society to generate political capital, building on prevalent concerns such as criminality, public safety and economic regression. These concerns were presented in a much distorted way through increased scapegoating and radical othering, centralizing 'Roma otherness' – used here as an analytical term – as a key motif of radical right wing discourse and setting the scene for securitizing the Roma population of Hungary 'from whom majority society should be protected'. The practical result was threat marches of paramilitary organizations such as Magyar Gárda in rural neighborhoods identified as 'Roma neighborhoods', physical violence targeting Roma people and a heightened potential of conflict within society. The author aims at answering the question: 'Why (and how) could right-wing political entrepreneurs create a securitized 'Roma issue' in Hungary in recent years?' The paper also briefly contextualizes this particular securitization attempt in the wider Central European region where extremist tendencies have been on the rise and anti-Roma actions repeatedly have been taking place. Finally, alternative explanations for the desecuritization process initiated by the government in 2009 are given. These seem to have temporarily prevented the spread and escalation of violence and mostly directed back discourse to a desecuritized, politicized arena by 2011. However, these alternative explanations still need to be studied and verified beyond the 2006-2010 timeframe.

Keywords: Roma, Hungary, securitization, right-wing extremism, Magyar Gárda

1. The securitization attempt targeting Roma in Hungary, 2006-2010

Acts of violence targeting Roma individuals in 2008-2010 raised public attention to an ethnicizing/racist political discourse on behalf of radical right-wing politicians and extreme right-wing actors in Hungary who aimed at constructing a 'Roma issue' through political discourse and presenting it as a concern to societal security. It was in a period of transformation of the radical and extremist political right wing that had begun around 2002 and became apparent in 2006, gradually consolidating the

position of radical nationalist political party Jobbik Magyarországért Mozgalom (hereafter 'Jobbik') in national politics. Gaining momentum from the violent events that associated the anti-government demonstrations of October 2006, right wing individuals and groups used the window of opportunity opened up by wide-spread societal resentment to enhance their political capital before 2009 European and 2010 national parliamentary elections.

Radical and extremist right wing actors successfully abused the prevalent strong anti-Roma attitudes of Hungarian society and negative public perceptions of the Roma¹⁴⁹ to generate political capital, building on concerns for criminality, public safety and economic regression. These were presented through increased scapegoating and radical othering, centralizing 'Roma otherness' – used here as an analytical term – as a key motif of radical right wing discourse. In this discourse a parallel was drawn between high criminality rates, the public's strong desire to enhance public safety and the settlement patterns of Roma people, calling for the government to take 'necessary measures to protect the Hungarian people', primarily in underdeveloped rural regions. Terms, such as 'Gypsy crime' and 'Roma criminality' that had already been brought up before, reappeared as a key feature of the 'Roma issue'.¹⁵⁰ Societal discourse went even beyond that, as a significant proportion of Hungarian society has had an abstract image of 'the Roma' in mind that is 'poor, uneducated, unemployed, disproportionately relying on social benefits, more likely to commit criminal offenses'¹⁵¹ and as being both a burden and a threat to society. (Bernát 2010, Társadalmi Konfliktusok Kutatóközpont 2011)

Recalling the argument of Manuel Mireanu, extremists groups use a mechanism of security to gain legitimacy for their actions. Speaking on behalf of the society they articulate a constructed divide between certain groups within society that are vulnerable and threatened by other groups, and volunteer to take actions against these threats. This not only means that through radical othering society becomes divided between 'us' and 'them' along lines of extremist ideologies but also means that these groups challenge the monopoly of violence of the state. (Mireanu 2012: 43-44) 'Political extremism can thus be seen as providing security to a community that feels threatened and that demands security; extremist actions are the exceptional part of an existential discourse based on social fears. These groups are there to 'rescue' society from a common enemy, against which the state is either helpless, or in complicity with.' (Mireanu 2012: 45)

149 Unlike anti-Semitism, anti-Roma attitudes are openly declared, majoritarian characteristics of Hungarian society that are not restricted to the (radical and extreme) right-wing and are primarily strong in rural areas. (Political Capital 2008: 22)

150 Despite the fact that terms like 'Gypsy crime' and 'Roma criminality' have duly been discredited in academia for motives of discriminatory ethnic profiling, these have remained parts of public and political discourse.

151 An earlier study specified 'welfare chauvinism' as the link between the perception of poor Roma households as recipients of social benefit and the inclination to discriminate them by other social groups competing for financial resources. When economic conditions deteriorate, such competition becomes harsher – just like since the 2008 economic and financial crisis has hit Hungary. Székelyi et al. 2001: 19-46.

Existing and perceived problems brought up by Jobbik were to set the scene for securitizing the Roma population of Hungary ‘from whom majority society should be protected’. As a result, between 2007 and 2010 – escalating in 2009 before the 2010 national elections and showing a rapidly declining trend afterwards – threat marches and intimidation from extreme right-wing organizations and individuals targeted rural neighborhoods. In these neighborhoods predominantly poor, segregated people, identified by the local population as Roma, lived.

When analyzing the process of securitization, three trigger events (at Olaszliszka, Veszprém, Sajóbábony locations) and three securitization moves (discourse on ‘Roma criminality’, threat marches by Magyar Gárda and a series of physical attacks against Roma) are identified. Trigger events escalated the process to a higher level, while securitization moves kept pushing the process forward. (Figure 1)

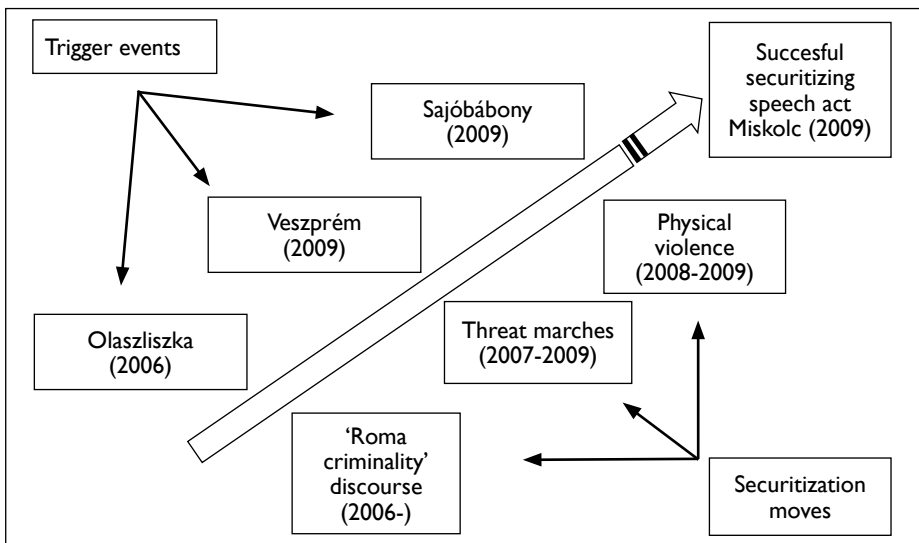

Figure 1: The process of securitizing the Roma of Hungary, 2006-2009

The events of October 15, 2006 in Olaszliszka (Northeastern Hungary) marked a decisive point in consolidating anti-Roma discourse. A local teacher, Lajos Szögi easily hit a young Roma girl by car in a road accident and when he stopped his car and got out to check upon her, he was beaten to death by a group of Roma individuals (relatives and fellow residents) taking revenge on the scene. The violent incident was presented by radical right-wing actors as an evidence of ‘an inherent, ethnicized conflict between Hungarians and Roma’ that exemplifies the threat that people can expect to face anytime, anywhere’. (Kuruc.info 2006a and 2006b) The brutal nature of the incident and the way it was presented in national mass media was consciously used by Jobbik and related organizations in the coming months to step up as supporters of the claim from society that further measures had to be taken to ensure security, to

maintain public safety and order – far beyond the measures taken by public authorities and the police. (Kuruc.info 2006c)

On this occasion ‘Roma criminality’ became an everyday motif of radical and extreme right wing media discourse.¹⁵² (Kuruc.info 2006d) Though the term itself had appeared in Hungarian media before, previously it was rejected as being duly discredited for racial bias, reflecting the established democratic practice that no information on the physical, ethnic etc. characteristics of perpetrators can be recorded on behalf of police authorities. However, practice is not so simple if we take one – outstanding – example. Chief of Police of Miskolc, Albert Pásztor on January 30 2009 in an interview spoke about local criminality patterns and when speaking about robbery cases he included that ‘such petty crime as robbery in the street has recently been carried out here only by Roma; a Hungarian would try to rob a bank or gas station, but street robberies are only committed by Roma’. (Index 2009a) He was talking about local criminality along ethnic terms, adding that ‘it is time to speak out frankly and openly so that we can find a solution to this problem’ – generating fluctuating debate on behalf of local and central authorities, the police, Roma authorities, NGOs and the population. Both in an official statement in February 2009 and in a personal interview in August 2012 Mr. Pásztor emphasized that he had no racist intentions and he was looking for solutions and not generating new problems. (HVG 2009) The overwhelming support behind him (uniting left and right wing, Roma and non-Roma representatives in this respect) demonstrated that it was indeed media (both mainstream and extreme right) that used this occasion to boost discourse on ‘Roma criminality’ making it the second securitization move in the process tracing.

Only a few days later (February 8), the murder of handball player Marian Cozma of the Hungarian club MKB Veszprém with whom two other players had also been seriously injured became the next trigger event that influenced anti-Roma public discourse greatly. The three players got involved in a club fight in Veszprém and had been attacked then stabbed by local perpetrators. (Index 2009b) The violent attack was highlighted in many national media from the beginning in ethnicized terms, often identifying the suspects as ‘Roma criminals’. They were indeed of Roma background and when safety camera footage was released popular anti-Roma resentment flared up.

---

152 Jobbik’s discourse began focusing on public order and ‘Roma criminality’ from 2006 on, building on the public’s ever stronger desire for order and stability – especially after the 2006 October government crisis and widespread protests. In doing so, the party and related associations were rather successful in creating their own alternative media. ((Political Capital 2008: 67-71, Political Capital 2009: 67-69, Bíró Nagy 2012: 10-12) The refraining attitude of Hungarian parliamentary parties from addressing issues of societal and economic concern, created a window of opportunity for Jobbik to identify and openly speak out for an agenda that found response within majority society. It is important to see that this constructed discourse reduced rural public safety concerns to a criminological problem involving Roma, and acts of crime being often referred to as ‘Roma criminality’. This resulted in an oversimplifying discourse full of false assumptions discursively equaling ‘Roma’ and ‘criminal’. (Political Capital 2009: 67.)

Public safety has been people's top concern for years and extreme right wing actors were ready to address this concern. Studies have pointed out that the establishment of local Jobbik party organizations and Magyar Gárda organizations, as well as the launching of a series of threat marches in neighborhoods perceived as predominantly inhabited by Roma were well-coordinated, serving the purpose of raising public awareness and gaining political support especially in rural regions. (Political Capital 2008:79, Political Capital 2009: 69-70) The undemocratic anti-Roma elements of Jobbik's and related associations' discourse calling for an 'alternative solution' facing the inability of then governing parties was reinforced by the establishment of paramilitary Magyar Gárda. (Recalling Mireanu's argument: these groups offer 'protection' to a community that feels threatened and that demands security, by challenging the monopoly of violence of the state. (Mireanu: 2012: 44-45) The foundation of Magyar Gárda expressed radical and extreme right wing actors' willingness and readiness to intervene where they perceived that the state was not adequately providing for public safety. By conducting demonstrative marches in criminality-stricken rural neighborhoods – that also happened to be Roma neighborhoods – since 2007 these groups staged a tangible alternative solution that Jobbik offered for the problems perceived. This element of Jobbik's discourse framed Roma – non-Roma relations along an offensive-defensive dimension in which Jobbik and Magyar Gárda were depicted as protectors of the population from an aggressive, dangerous, threatening 'other' ('the Roma') due to the inadequate presence and inactivity of public authorities. Some analysts even call Magyar Gárda 'the symbol of anti-Roma sentiments'. (Political Capital 2008: 60)

The series of demonstrative (threat) marches that had been organized by Magyar Gárda and associated organizations, sometimes independently some other times related to political demonstrations of Jobbik mean the second broad securitization move in the series of events. Major demonstrations included Szentes (November 8, 2007), Tatárszentgyörgy (December 9, 2007), Nyírkáta (April 12, 2008), Vásárosnamény (April 27, 2008), Pátka (June 13, 2008), Sarkad (March 1, 2009), etc. The demonstrative aim of these was 'to present an alternative for inadequate police presence in rural areas' and 'to prevent criminal offenses'. The marches were either directly targeting neighborhoods where Roma families lived, or communicating anti-Roma messages identifying 'Roma criminality' as the reason for organizing these marches.

Demonstrative (threat, intimidation) marches had a very significant consequence: they gave tensions physical reality, brought them to the streets in several rural settlements and escalated them further along a Roma – non-Roma dimension.¹⁵³ During 2008-

153 These developments in radical / extremist right wing activities came in a period when Hungarian society perceived outstanding levels of societal tension. The data of Eurobarometer 2009 show that Hungarian society suffered from the highest levels of societal tension from among 27 EU member countries along all four dimensions surveyed: between majority and an ethnic minority (close to 70% of respondents), among older and younger generations, among the rich and the poor, as well as among employers and employees. (Bernát 2010: 319-321)

2009 the activities of radical and extreme right-wing organizations, including paramilitary groups, also became more coordinated. Meanwhile, beginning in 2008, a series of physical attacks targeted Roma individuals, thus the threat perception of the population – including both Roma and non-Roma – became more sensitive and alarmed. Between June 2008 and July 2010 twenty-one armed attacks targeted directly Roma individuals, families or property. (Table 1)

Location	Date	Physical attack
Pátka	June 3, 2008	Three Roma houses attacked by firebombs (no injuries)
Galgagyörk*	July 21, 2008	Shots fired at Roma houses (no injuries)
Piricse*	August 8, 2008	Two Roma houses attacked by firebombs, a woman shot in the leg while trying to escape
Nagycsécs*	November 3, 2008	Two Roma houses attacked by firebombs, two men trying to escape shot dead
Nyíradony-Támásipuszta*	September 5, 2008	Shots fired at a Roma house (no injuries)
Siófok	September 17, 2008	A hand grenade thrown into the yard of a Roma house (no injuries)
Tarnabod*	September 29, 2008	Four Roma houses attacked by firebombs and shots (no injuries)
Debrecen	November 4, 2008	A Roma house attacked by a firebomb (no injuries)
Pusztadobos	November 20, 2008	A Roma house attacked by a firebomb (no injuries)
Alsószolca*	December 15, 2008	A Roma man shot, seriously wounded, another lightly injured
Tatárszentgyörgy*	February 23, 2009	A Roma house attacked by a firebomb, a man and his son shot dead while trying to escape; two other children wounded
Tatárszentgyörgy	April 7, 2009	A Roma house attacked by a firebomb (no injuries)
Old	April 15, 2009	Shots fired at the house of a Roma family
Fadd	April 13, 2009	Two Roma houses attacked by firebombs (no injuries)
Tiszalök*	April 22, 2009	A Roma man shot dead
Táska	May 5, 2009	Shots fired at the house of a Roma family (no injuries)
Kisléta*	August 3, 2009	A Roma woman shot dead, her daughter seriously injured
Sajóbábony	November 14-15, 2009	Physical violence between small groups of local Roma individuals and members of Magyar Gárda carrying out 'demonstrative patrols' in town
Siófok	March 18, 2010	Three Roma houses damaged by firebombs (no injuries)
Hatvan	May 22, 2010	A Roma house damaged by firebombs (no injuries)
Olaszliszka	July 4, 2010	Shots fired at a Roma House (no injuries)
* Attacks committed by the 'Gang of Four' – István Kiss, Árpád Kiss, István Csontos, Zsolt Pető		

Table 1: Physical attacks involving the use of fire bombs or firearms targeting Roma individuals in Hungary, January 2008 – July 2011 (ERRC 2011)

Among these attacks 9 proved to be serial attacks and killings, altogether murdering 6 people and injuring further 7 by firearms, all of them Roma. Based on the criminal trial involving the so called ‘Gang of Four’ the attacks were motivated by anti-Roma sentiment, racist hatred. (Magyar Nemzet Online 2013a, 2013b) These hate crimes (even though this legal qualification is not applied by Hungarian law) also received lively media attention and the anti-Roma characteristic of the attacks was obvious, creating an atmosphere of mutual distrust, fear and conflict in rural settlements where Roma and non-Roma people lived together. Therefore the escalating physical violence meant the third securitization move within the process that we are investigating.

The escalation of tensions peaked by the end of 2009 with frequent demonstrations of radical and extremist groups in small and middle-sized rural settlements. Sometimes these also provoked furious reactions from local Roma residents. Even though only extreme right-wing discourse adopted the vision of ‘civil war’ before, the violent clash between local Roma residents and members of Magyar Gárda marching in Sajóbáony on November 15, 2009 signaled a new level, making it the third trigger event identified in my analysis. (Index, 2009c)

The Sajóbáony incident in itself represented the level of apparent, open, physically violent conflict on a local level, unprecedented before. The reason why its importance went beyond that was that the incident was commented by then Major of Miskolc, Sándor Káli as ‘there was a need to prepare for circumstances of civil war’. (Origo 2009) In a personal interview conducted with Mr. Káli in August 2012 he emphasized that his intention was to point out the momentary loss of control over the tense situation that enabled local actors to turn to violent means. He wanted to call the attention of both the authorities and the local population to the necessity of avoiding such incidents from happening again in order to prevent mutual confrontation and escalation.

This specific case is identified as the ‘successful securitizing speech act’ within the wider framework of the securitization process. I argue that the fact, that someone representing both ‘public authority’ and (then governing) ‘left-wing politics’ as the Mayor of Miskolc (in which region Roma – non-Roma tensions are constantly high) and as a member of the Hungarian parliament subscribes to the securitizing discourse, clearly expresses that it had taken roots not only in radical right-wing politics that time but had received a response on behalf of the governing elite as well.¹⁵⁴ Despite Káli’s intention national media took over this new element of the securitization discourse. (See for example: Népszabadság 2009) However, there were some who were eager to voice that neither the terminology, nor – more importantly – the situation reflected the

154 This claim might be disputed, but from the discourse analytical point of view Káli was representing both, and his commentary cannot be assessed independent of the context, like as if it was his private opinion. Carrying heavy symbolic charge by polarizing the context to such extremes as talking about civil war, what was nationally broadcasted and carried on by media, it had the potential to be identified as a ‘successful securitizing speech act’ in accordance with securitization theory.

imminent threat of extensive societal conflict. (Tálas 2009) These expert warnings can also be seen as the first steps towards a desecuritization process in which both central and local authorities had to take their share.

It was only the upcoming national elections and certain government measures after which tensions began to ease. These included strengthening police presence on the streets, with strong emphasis on rural neighborhoods, as well as further efforts to tackle criminality (including petty crimes) through initiating the Public Order and Safety Program (Rend és Biztonság Program) in 2009-2010. (Jogi Fórum 2009) The last major incident involving firearms took place in Olaszliszka on July 4, 2010, when shots were fired at a Roma house (causing no injuries), and in the coming months a gradual ‘de-escalation’ – desecuritization – followed (in more details see later).

2. The key to securitization: successful radical othering

Balzacq argued that an effective securitization is audience-centered (Balzacq 2005:171) and practice has shown that in the securitization process described above the connection between the securitizing actor and the audience was constructed through radical othering. Thus societal phenomena (public resentment, negative public perceptions and attitudes) had been directly linked to Roma and transformed into political action (securitizing discourse on public safety, economic concerns) through scapegoating, blaming and othering. This section will give an explanation why Hungarian society proved to be a very receptive audience to the securitization moves of the radical and extreme right wing through discourse.

As mentioned before, Lene Hansen defines ‘radical othering’ as the discursive process of identification through which the image of a negative pole is constructed against one’s self-identification. Thus, an image of an ‘enemy’ that bears negative characteristics and poses a clearly defined threat to ‘us’ is constructed. (Hansen, 1997:370) In relation to the Hungarian case it is the constructed image of ‘the Roma’ that bear outstanding importance.¹⁵⁵ This image depicts Roma people within an ethnicizing groupist discourse through blaming and hate speech as ‘parasites, burden to society, criminals’ etc. Such construction of the ‘threat’ builds on the public

---

155 As political and social sciences research focusing on Roma is not only academically complex but also politically sensitive, we need to keep that there are a number of debated conceptual, notional issues also playing important roles in the current analysis, like the use of terminology like ‘Roma issue’ and ‘Roma crime’ when recalling political, media or public discourse. Being ware of the fact that the act of naming the elements of discourse itself pre-determines many things, it is important to note here that these expressions are used in a solely analytical manner, referring to elements of discourse, and the author does not subscribe to using these in any other context or wishes to provide legitimacy for these expressions.

perceptions of ‘Roma otherness’ and prevailing negative attitudes towards ‘the Roma’ documented in recent years’ empirical research.¹⁵⁶

Thus the key to understanding radical / extreme right wing securitization attempts targeting ‘the Roma’ in recent years in Hungary is to explain what serves as the medium for anti-Roma sentiment that can be escalated or ‘upgraded’ through radical othering. This medium is the long-existent negative public perception of ‘the Roma’¹⁵⁷ in Hungary that is a prevailing image drawn through ethno-historical stereotypes of Roma in Hungarian society that has repeatedly been studied.¹⁵⁸

It is also important to note that studies as early as in the 1980s (and repeatedly during the 1990s) highlighted that Hungarian society in general is very much characterized by ethnocentrism, xenophobia and welfare chauvinism that all strengthen disinclination towards the Roma population of Hungary. (Fábián 1999, Székelyi et al. 2001, Csepeli 2002)

Despite the fact that systematic, comparable empirical research results have been fragmentary in the past two decades, those which are available, have revealed the presence of strong anti-Roma sentiments, coupled with negative and also discriminative attitudes towards the Roma population of Hungary. (Csepeli et al 1998, Tárki 2006, Publicus Research 2009, Bernát 2010, Bernáth and Messing 2011, Bernát et al 2012) Furthermore, these negative attitudes have remained strong or strengthened further in most aspects if we compare the 1990s and the 2000s. (Table 2)

156 The notion of ‘Roma’ itself provides a heatedly debated issue in academia recalling arguments from analytical fallacies of groupism to the politics of identification. As Rogers Brubaker argued against the use of essentializing conceptions during any analysis that refers to a community of people: ‘we should not uncritically adopt categories of ethno-political practice as our categories of social analysis.’ (Brubaker 2002: 166) This fallacy would lead to what Brubaker framed as ‘groupism: the tendency to take discrete, sharply differentiated, internally homogeneous and externally bounded groups as basic constituents of social life, chief protagonists of social conflicts, and fundamental units of social analysis.’ (Brubaker 2002: 164.) Therefore, we need to keep in mind that the article refers to ‘Roma’ not as to a societal group (who Roma people are, what characterizes them, what are ‘Roma’ cultural traits and social conducts either through self-identification or external identification), but to the Hungarian society’s constructed image of ‘the Roma’. The constructed image has already been extensively studied empirically in Hungary. (Csepeli et al 1998, Tárki 2006, Bernát 2010, Bernáth and Messing 2011, Bernát et al 2012) Thus, it is not ‘the Roma’ that the article is centered around but ‘anti-Roma sentiment’ that is present, identifiable and describable in Hungarian society.

157 An outstanding scholarly debate took place in Hungary during the 1990s following statistical surveys using different methodology along different identification criteria for the Roma had been carried out. About the methodological puzzle and elements of the debate see: Havas and Kemény 1995, Kertesi 1996, Kemény 1997, Ladányi and Szelényi 1997, Havas et al. 1998, Kertesi 1998, Ladányi and Szelényi 1998a, Ladányi and Szelényi 1998b.

158 This abstract image of ‘the Roma’ does not necessarily coincide with the objective self-image, or any set of cultural or other characteristics of any individuals or communities that identify themselves as Roma. The investigation of this issue is a definitely different topic that I am not discussing here.

Positive items	Ratio of respondents agreeing with the sentiment					
	1994	1997	2000	2002	2008	2011
More social benefits should be given to the gypsies than to non-gypsies.	15	10	15	12	8	11
Ally gypsy children have the right to attend the same class as non-gypsies.	-	-	88	89	86	82
Negative items						
The problems of gypsies would be solved if they finally started working.	89	-	85	88	78	82
The inclination to criminality is in the blood of gypsies.	64	-	55	53	60	60
It is right that there are still pubs, clubs and discos where gypsies are not let in.	46	47	38	33	36	42
N	988	3,857	1,521	1,022	4,040	3,040

Table 2: Attitudes towards the Roma in the 1990s and 2000s in Hungary (Bernát et al. 2012: 4)

Research results show that during the past two decades the positive attitudes of Hungarian society towards Roma have somewhat weakened, while negative attitudes remained high. Regarding social benefits provided to Roma people (referring to the traditional name ‘gypsies’ in the quoted research terminology) only 11 per cent of respondents supported extra sums provided to them while still more than 4/5 of respondents agreed that their problems would be solved ‘if they finally started working’. Furthermore, still 60 per cent of respondents agreed in 2011 that ‘the inclination to criminality is in the blood of gypsies’, showing why ‘Roma criminality’ can be used so effectively in discourse. Regarding attitudes to segregation, we can see a slightly deteriorating trend in the past decade both in schools and in public places.

If we also add the results of public opinion polls that focused on public attitudes, we find similar results: people think of ‘the Roma’ as having an inclination to criminality, conflicting attitude, characterized by unemployment, societal differentiation and self-segregation. (Csepeli et al. 1998: 458-489, Székely et al. 2001: 19-46, Enyedi et al. 2004: pp. 383-386, Tárki 2006, Publicus Research 2009) (Table 3)

Statement	Rather disagree	Rather agree
There are certain criminal acts that are more often committed by Roma perpetrators, therefore respective legal measures should be applied for the Roma.	45%	46%
It is better if the Roma do not mix with non-Roma.	40%	50%
The Roma are not more inclined to commit violent crimes than the non-Roma.	52%	37%
The Roma are inherently unable to coexist with non-Roma.	38%	52%
The increasing number of Roma people within society is a threat to societal security.	27%	62%
The Roma should be given more support than non-Roma people.	74%	18%
A certain number of students of Roma origin should be admitted to institutions of higher education irrespective of whether they fulfilled application requirements.	75%	16%

Table 3: Public sentiment expressed towards 'the Roma' along certain dimensions of cooperation and conflict. (Publicus Research 2009)

This assumption is also supported by the empirical data that reflects attitudes towards Roma people along political party preferences (Table 4), highlighting that people encountering more negative attitudes are significantly more inclined towards Jobbik. As the Political Risk index of 2010 summarizes, 68% of Jobbik-voters, 55% of Fidesz-voters and 54 of MSZP-voters openly declared anti-Roma sentiments during a 2009 study. (Magyarország politikai kockázati indexe. 2010: 60) We need to highlight that according to these results the majority of Hungarian people perceive the Roma population as a threat to societal security (38% fully agree, 25% rather agree – altogether 63%). Moreover, this is true along any party preference measured (Jobbik: 85%, FIDESZ: 64%, MSZP: 56% fully of rather agree). The situation is similar with respect to criminality: almost half of the respondents think that 'the inclination to criminality is in the blood of gypsies', giving easy way to discourse on 'Roma criminality'. (47% of the total population, 66% of Jobbik, 48-48 per cent of FIDESZ and MSZP voters)

		Total population	Jobbik	FIDESZ	MSZP
A growing Roma population in Hungary means a threat to societal security.	5: fully agree	38	62	37	36
	4	25	23	27	20
	3	21	11	19	21
	2	8	3	7	11
	1: fully disagree	9	1	10	11
The inclination to criminality is in the blood of gypsies.	5: fully agree	26	37	27	27
	4	21	29	21	21
	3	29	24	29	25
	2	11	6	11	11
	1: fully disagree	13	4	12	17

Table 4: Attitudes towards the Roma in 2009 along party preferences (Magyarország politikai kockázati indexe. 2010: 61)

In sum, the long-standing traditions of negative public perceptions of ‘Roma otherness’ and negative attitudes towards ‘the Roma’ in Hungary have prevailed and in certain aspects have become more confrontational in recent years. This has created an ‘enabling environment’ – as Athena Institute calls it – that describes a social environment, in which people who have radical views or groups of such people subscribe to extremist ideas. (Athena Institute 2013) This pattern coincided with the need perceived by a significant ratio of Hungarian population to deal with problems of societal and economic security, strongly connected in popular discourse to the Roma. When radical right wing Jobbik appeared on the political scene in 2003, the new party adopted the topic as one of its flagship projects.¹⁵⁹ (Political Capital 2008: 29, Krekó et al. 2011, Magyar Progresszív Intézet 2012: 3) Soon, and especially after 2006 Jobbik was able to dominate how issues related to the Roma population of Hungary had been thematized as other political parties tried to avoid these issues or when they got involved, their activities brought only limited results.

159 Since the former major extreme right-wing political party, MIÉP (Magyar Igazság és Élet Pártja – Hungarian Justice and Life Party) could not make into the parliament at the 2002 elections, there was a window of opportunity for a new radical/ extreme right wing actor to appear on the political scene. By addressing previously neglected issues, such as societal and economic problems that were related to wide strata of Hungarian society, including some identified as Roma as well, Jobbik could fill in a ‘missing role’ and become the broker of anti-Roma sentiment, even channeling it to the Parliament after the 2010 national elections. (Bíró Nagy et al. 2012: 3-4)

3. Desecuritization measures undertaken by the central government in 2009-2010

Beyond a theoretical analysis of the securitization move of radical and extreme right wing actors in Hungary the practical conclusions of how such an attempt can be redirected to normal politics – desecuritized – by the state should also be drawn. Experience shows that despite the prevailing discourse on ‘Roma criminality’, in 2014 there are fewer (threat) marches organized, while physical violence declined and mainstream media discourse is less loaded by these issues. As the most capable and legitimate authority, the central government (the state) is entitled to act among such circumstances, but still there might be several alternative explanations why the desecuritization process was seemingly successful in 2010 and afterwards.

At least four such alternative explanations might be framed: 1) The problems highlighted in discourse could have been solved; 2) Radical and extreme right wing actors could have given up with their securitization agenda; 3) Those means could have been removed that enabled radical and extreme right wing actors to carry on with securitization; 4) Public attention could have been diverted, changing perceptions of these problems. Experience has shown that the first and second options have not been realized. Social problems have prevailed (HVG 2013a, Policy Solutions 2013, TÁRKI 2013, VG 2013) and criminality is still an issue (Origo 2012, HVG 2013b); as well as radical and extreme right wing discourse has kept anti-Roma characteristics (Népszabadság 2013, Jobbik 2013). However, the third and fourth explanations – not being mutually exclusive – seem to have played a role in the desecuritization process, beginning as early as 2009. In both respects the central government possessed the means to exert effective action.

Measures undertaken by the government (narrowly focusing on stopping and revising securitization not broadly on comprehensively managing i.e. criminality or unemployment) can range from normal legal action against undemocratic (i.e. paramilitary) organizations through altering public policies to the allocation of extra resources for ensuring public safety (i.e. through increasing police presence in settlements). The general feature of any measure is to guarantee state control over the legitimate use of violence, to prevent the illegitimate use of violence, and to protect all citizens from physical violence irrespective of any social, cultural or other background.

Legal measures are to support the above mentioned aims in order to realize execution in compliance with democratic standards and the rule of law, and to sanction non-conforming actors, whether be individuals or organized associations. In our case such legal action was the dissolution of Magyar Gárda Hagyományőrző és Kulturális Egyesület and Magyar Gárda Mozgalom by the court on July 2, 2009. These measures targeted extremist paramilitary associations first to limit their scope of action as soon as possible. A parallel investigation began focusing on extremists in order to uncover the serial killers (the so called ‘Gang of Four’) who attacked Roma families and property in 2008-2009, murdering 6 Roma people and injuring further 7 by firearms.

Both the Bajnai (2009-2010) and Orbán governments (2010-) could address most appropriately the atmosphere of fear and insecurity through strengthening police action. The aim was to maintain public order and safety by visible police presence on the streets (with strong emphasis on rural neighborhoods), efficient efforts to tackle criminality (including petty crimes), and maintaining adequate criminal procedures that bring results within reasonable timeframes (in order to strengthen the population's trust in public institutions).

One such concrete measure was the Public Order and Safety Program (Rend és Biztonság Program) initiated by the Bajnai government in 2009, then re-launched in March 2010 in the running-up period to national elections. (Jogi Fórum 2009) It meant enhanced police presence in the streets, associated with the establishment or strengthening of civilian guards under the control of local public authorities in order to prevent the 'privatization of violence' by avoiding the establishment of such 'vigilance committees' like Magyar Gárda in which citizens try to take law and order in their own hand.

In order to divert public support from Jobbik, governing parties (MSZP during the running up to national elections, and Fidesz as part of its election program, then government program) also began to prioritize public order, safety and criminality concerns. Both parties reacted to the societal discourse on social benefits in a way that tried to remove the ethnicizing undertone of Jobbik.

To some extent these measures were efficient, because beginning in 2010, public discourse mostly returned to normalized political standards and physical violence disappeared from the streets. Despite this general impression, the changing patterns of media and societal discourse in the 2010-2014 period need to be explored and investigated in detail, which is not the subject of the current study.

Conclusions

Along the chronological line drawn between 2006 and 2010, the article argued that a process of securitization took place targeting Roma in Hungary. When a window of opportunity in the political arena appeared for a new radical right wing party after the 2002 national elections, Jobbik Magyarországért Mozgalom realized that putting sensitive and contradictory societal problems on its agenda might provide the base for its political capital. However, we can not speak of simply adopting previously unaddressed issues such as public safety and criminality to their agenda, but of going far beyond. By constructing a political and media discourse that directly linked these problems to Roma through othering and blaming provided the means of securitization. This could build on an enabling environment, namely the dominantly negative attitudes and sentiments expressed towards a constructed societal image of 'the Roma' throughout the majority of Hungarian society.

Driven by trigger events and supported by securitization moves, the securitization attempt escalated in 2009 and 2010 running up to European and national parliamentary

elections – showing a conscious political agenda behind.¹⁶⁰ This also met response both on behalf of Hungarian society and the political elite on a national level related to a series of violent events in 2009 and 2010 (Olaszliszka, Tatárszentgyörgy, Sajóbáony, serial killing cases in Eastern Hungary targeting Roma families). The heightened tensions among Roma and non-Roma members of local communities brought about a series of threat marches, including cases of physical violence.

Intimidation peaked by the end of 2009 and this negative trend could only be eased during 2010 when focused government action aimed at desecuritizing the heatedly debated issues of societal security. In doing so the most successful measure of the government proved to be the removal of those means that enabled radical and extreme right wing actors to carry on with securitization: restricting paramilitary organizations like Magyar Gárda and diverting public discourse from envisaging conflict between Roma and non-Roma. However, some basic elements of Jobbik's communication ('Roma criminality') and political agenda ('creating order') have not vanished, and practices of intimidation have prevailed beyond 2011 as well.

Along the logic of events between 2006 and 2010 the chance of a renascent securitization attempt was still present running up to the 2014 national elections. By the end of the day the question still remains open: was the government of Hungary successful in removing the 'Roma issue' from the security agenda? The appearance or lack of radical / extremist right wing discourse and actions before national elections in 2014 would possibly provide an answer to this if confrontational practices would be brought back again (or not). Despite, alternative explanations still remain to be studied in both cases.

---

160 At the 2009 European Parliament elections Jobbik successfully contested for votes, gaining 14.77%. At next years' national elections the party got 12.18% of votes (47 seats out of 386 in Parliament). Of course, Jobbik's electoral success is not the consequence of framing anti-Roma discourse only, one should study a wider set of 'enablers', including failures of government policies, the negative effects of economic recession that caused a transformation of social redistribution systems, long term criminality trends, etc. The dynamics of internal politics and national elections however cannot be included in detail in the current article. For more details see Political Capital 2009, Rudas 2010.

Bibliography

- ABBAS, Merin et al. 2011. *Right-wing Extremism in Central Europe. An Overview*. Berlin: Friedrich Ebert Stiftung
- Athena Institute. 2013. *Early warning dispatch 6. – Miskolc*. Budapest: Athena Institute. (<http://www.athenainstitute.eu>)
- BALZACQ, Thierry. 2005. „The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context” *European Journal of International Relations*, Vol. 11. No. 2. pp. 171-201
- BALZACQ, Thierry. 2011. „Enquiries into Methods: A New Framework for Securitization Analysis” In: *Securitization Theory: How security problems emerge and dissolve*. Balzacq, Thierry (ed.) New York: Routledge, pp 31-53.
- BODNÁROVÁ, Barbora and VICENOVÁ, Radka. 2013. *Anti-extremist strategies of political parties in Slovakia*. Bratislava: CENAA.
- BERNÁT, Anikó. 2010. „Integráció a fejekben: a romák társadalmi integrációjának érzékelése és megítélése a lakosság körében.” In: *Társadalmi Riport 2010* Eds. Kolosi Tamás and Tóth György István. Budapest: TÁRKI Social Research Institute, pp 312-326.
- BERNÁT, Anikó et al. 2012. *The roots of radicalism and anti-Roma attitudes on the far right. Hungary: where do we stand in 2012?* Budapest: TÁRKI Social Research Institute and Friedrich Ebert Stiftung
- BÍRÓ NAGY, Tamás et al. 2012. *Right-wing extremism in Hungary*. Berlin: Friedrich Ebert Stiftung
- BRUBAKER, Rogers. Ethnicity without groups. *European Journal of Sociology*, Vol. 43, no 2. pp. 163-189
- CSEPELI, György et al. 1998. „Xenofóbia és a cigányságról alkotott vélemények”. In: *Társadalmi riport 1998*. Eds.: Kolosi, Tamás; Tóth, István György; Vukovich, György. Budapest: TÁRKI Social Research Institute. pp. 458–489.
- CSEPELI, György. 2002. *A nagyvilágon e kívül... (Magyar nemzeti tudat- és érzésvilág 1975–2002)*. Budapest: József Kiadó.
- ENYEDI, Zsolt et al. 2004. „Nőttek-e az előítéletek Magyarországon?” *Társadalmi riport 2004*, Eds. Kolosi, Tamás; Tóth, István György; Vukovich, György. Budapest: TÁRKI Social Research Institute, pp. 375–399.
- ERRC 2011. *Attacks against Roma in Hungary*. Budapest: European Roma Rights Center
- ERRC 2012a. *Attacks against Roma in Hungary, the Czech Republic and Slovakia*. Budapest: European Roma Rights Center
- ERRC 2012b. *Factsheet: Roma rights in jeopardy*. Budapest: European Roma Rights Center
- FÁBIÁN, Zoltán. 1999. *Tekintélyelvűség és előítéletek*. Budapest: Új Mandátum.
- GOODWIN, Matthew et al. 2012. *The new radical right: Violent and non-violent movements in Europe*. London: Institute for Strategic Dialogue

- HANSEN, Lene. 1997. "A Case for Seduction? Evaluating the Poststructuralist Conceptualization of Security" *Cooperation and Conflict* Vol. 32. no. 4. pp. 369-397
- HAVAS, Gábor and KEMÉNY, István. 1995 „A magyarországi romákról.” *Szociológia*, 1995/3. pp. 3-20.
- HAVAS, Gábor et al. 1998. „A relatív cigány a klasszifikációs küzdőterén.” *Kritika*, 1998/3. pp. 31-33.
- HUYSMANS, Jef. 1995. "Migrants As a Security Problem: Dangers of "Securitizing" Societal Issues" In: Robert Miles and Dietrich Thranhardt (eds): *Migration and European Integration. The Dynamics of Inclusion and Exclusion* London: Pinter pp. 53-72
- HVG 2009. *Maradhat a miskolci rendőrkapitány*. Hvg.hu, February 1, 2009. (http://m.hvg.hu/app/itthon/20090201_miskolc_cigany_fokapitany/2)
- HVG 2013a. *Egyre nagyobb a szegénység Magyarországon*. Hvg.hu, June 1, 2013. (http://hvg.hu/gazdasag/20131206_Egyre_nagyobb_a_szegeyseg_Magyarorszagon)
- HVG 2013b. *Negatív rekordot mutat a bűnügyi statisztika*. Hvg.hu, September 13, 2013. (http://hvg.hu/itthon/20130917_bunugyi_statisztika_romlik)
- Index 2009a. *A miskolci utcai rablásokat kizárólag cigányok követik el*. Index.hu, January 30, 2009. (<http://index.hu/belfold/cigbun090130/>)
- Index 2009b. *Veszprémi gyilkosság: két férfit köröz a rendőrség*. Index.hu, February 8, 2009. (http://index.hu/bulvar/2009/02/08/kamerak_rogzitettek_a_veszpremi_gyilkossagot/)
- Index 2009c. *Hogyan lett majdnem háború Sajóabonyban?* Index.hu, November 16, 2009. (http://index.hu/belfold/2009/11/16/hogyan_lett_majdnem_haboru_sajobabonyban/)
- Jobbik 2013. *Vona: ez így nem maradhat! – tüntetést szerveznek a cigánybűnözés ellen*. Jobbik.hu, January 4, 2013 ([http://jobbik.hu/rovatok/ciganybűnözés/vona_ez_igy_nem_maradhat_-_tüntetést_szerveznek_a_cigánybűnözés_ellen](http://jobbik.hu/rovatok/ciganybunozes/vona_ez_igy_nem_maradhat_-_tuntetest_szerveznek_a_ciganybunozes_ellen))
- Jobbik Magyarországért Mozgalom. 2007. *Bethlen Gábor program*. Budapest: Jobbik. (http://www.jobbik.hu/sites/jobbik.hu/down/File/Bethlen_Gabor_program.pdf)
- Jogi Fórum. 2009. *Rend és Biztonság*. Jogiforum.hu, September 07, 2009 (<http://www.jogiforum.hu/hirek/21574>)
- KEMÉNY, István. 1997. „A magyarországi roma (cigány) népességről.” *Magyar Tudomány*, 1997/6. pp. 644-655.
- KERTESI, Gábor. 1996 „Két cigányvizsgálat (Kritikai elemzés)”. *Szociológiai Szemle*, 1996/1. pp. 75-112.
- KERTESI, Gábor. 1998. „Az empirikus cigánykutatások lehetőségéről.” *Replika*, No. 29. March 1998. pp. 201-222.
- KREKÓ, Péter et al. 2011. "A szélsőjobboldal iránti társadalmi kereslet növekedése Magyarországon" *Politikatudományi Szemle* Vol. 20. no. 2. pp 53-79
- Kuruc.info 2006a. *Cigány csűrhe lincselte halálra egy pedagógust*. Kuruc.info, October 16, 2006. (<https://kuruc.info/r/2/6487/>)

- Kuruc.info 2006b. *Támadnak a cigányok!* Kuruc.info, October 20, 2006. (<https://kuruc.info/r/26/6616/>)
- Kuruc.info 2006c. *Jobbik: Olaszliszka után új romapolitika kell!* Kuruc.info, October 16, 2006 (<https://kuruc.info/r/2/6497/>)
- Kuruc.info 2006d. A cigánybűnözés ellen demonstráltak Olaszliszkaán Kuruc.info, October 28, 2006. (<https://kuruc.info/r/1/6817/>)
- LADÁNYI, János and SZELÉNYI, Iván. 1997. „Ki a cigány?” *Kritika*, 1997/12. pp. 3-6.
- LADÁNYI, János and SZELÉNYI, Iván. 1998a: „Az etnikai besorolás objektivitásáról.” *Kritika*, 1998/3. pp. 33-35.
- LADÁNYI, János and SZELÉNYI, Iván. 1998b. „Még egyszer az etnikai besorolás objektivitásáról”. *Replika* 1998/6. pp. 179-181.
- LANGENBACHER, Nora and SCHELLENBERG, Britta (eds.) 2011. *Is Europe on the „right” path? Right-wing extremism and right-wing populism in Europe*. Berlin: Friedrich Ebert Stiftung
- Magyar Nemzet Online 2013a. *Romagyilkosságok: megvan az ítélet*. Mno.hu, August 6, 2013. (<http://mno.hu/belfold/romagyilkosságok-megvan-az-itelet-1176777>)
- Magyar Nemzet Online 2013b. *Kimondta a bíróság a rasszistaá indítékot*. Mno.hu, August 6, 2013. (<http://mno.hu/belfold/kimondta-a-birosag-a-rasszista-inditekot-1176938>)
- Magyar Progresszív Intézet 2012. A cigány kisebbség és a többségi társadalom békés együttélésének kérdései. Budapest: MPI
- MAMMONE, Andrea et al. (eds.) 2012. *Mapping the Extreme Right in Contemporary Europe. From Local to Transnational*. London, New York: Routledge
- MAREŠ, Miroslav. 2012. Trans-national cooperation of right-wing extremists in East-Central Europe. Bratislava: CENAA
- MCDONALD, Matt. 2008. „Securitization and the Construction of Security” *European Journal of International Relations*, Vol. 14. No. 4. pp. 563-587
- MELZER, Ralf and SERAFIN, Sebastian (eds.) 2013. *Right-wing extremism in Europe. Country analyses, counter-strategies and labor-market oriented exit strategies*. Berlin: Friedrich Ebert Stiftung
- MIREANU, Manuel. 2012. *Domestic extremism – A political analysis of security and violence*. Budapest: Athena Institute
- Népszabadság 2009. *Sajóbabony után: ‘polgárháborús állapotra készülünk’*. Népszabadság online, November 16, 2009. (http://nol.hu/archivum/sajobabony_utan___polgarhaborus_allapotra_keszulunk_)
- Népszabadság 2013. *Cigányellenes felvonulás Konyáron: „kökeményen Móresre kell tanítani őket”* March 2, 2013. (<http://nol.hu/belfold/konyar-1370793>)
- Origo 2009. *Tömegverekedés miatt zárták le Sajóbabonyt*. Origo.hu, November 15, 2009. (<http://www.origo.hu/itthon/20091115-sajobabony-tomegverekedes-miatt-lezarta-a-rendorseg-a-varost.html>)

- Origo 2013. *2011-ben is nőtt a bűncselekmények száma*. Origo.hu, May 20, 2012 (<http://www.origo.hu/itthon/20120517-bunugyi-statisztika-2011ben-is-nott-a-buncselekmények-szama.html>)
- Policy Solutions 2013. *Szegénység és szociális feszültségek*. Budapest: Policy Solutions – Friedrich Ebert Stiftung Budapest Büro
- Political Capital. 2008: *Látlelet 2008. Kutatási összefoglaló az előítéletek és az intolerancia hazai helyzetéről*. Budapest: Political Capital.
- Political Capital. 2009: *Látlelet 2009. Kutatási összefoglaló a hazai szélsőjobb megerősödésének okairól*. Budapest: Political Capital.
- Political Capital. 2010. *Backed by popular demand: Demand for right wing extremism (Derex) index*. Budapest: Political Capital. Publicus Research. 2009. *Cigányellenesség a norma*. Budapest: Publicus Research (http://www.publicus.hu/blog/ciganyellenesség_norma/)
- ROE, Paul. 2002. „Misperception and Ethnic Conflict: Transylvania’s Societal Security Dilemma” *Review of International Studies*, Vol. 28. no. 1. pp. 57–74
- ROE, Paul. 2004. „Securitization of Minority Rights: Conditions of Desecuritization” *Security Dialogue*, Vol. 35 no. 3. pp. 279–294.
- RUDAS, Tamás. „A Jobbik törzsszavazóiról”. In: *Társadalmi Riport 2012* Eds. Kolosi Tamás and Tóth György István. Budapest: TÁRKI Social Research Institute, pp 512-526.
- SCHIEDEL, Heribert. 2011. *Extreme Rechte in Europa*. Wien: Edition Steinbauer
- SZÉKELYI, Mária et al. 2001. „Romakép a mai magyar társadalomban.” *Szociológiai Szemle*, Vol. 11. no. 3. pp 19-46.
- TÁLAS, Péter. 2009. „Tatárszentgyörgy után. Széljegyzet a biztonság szubjektív percepciójának veszélyeiről.” *Nemzet és Biztonság*, Vol. 2. no. 2. pp. 3-8.
- TÁRKI 2013. *Hányan voltak szegények Magyarországon 2012-ben?* Tarki.hu, January 12, 2013 (http://www.tarki.hu/hu/news/2013/kitekint/20131028_szegeny.html)
- Társadalmi Konfliktusok Kutatóközpont. 2011. *Cigányok és zsidók: Diszkrimináció és intolerancia a mai magyar társadalomban*. Budapest: Társadalmi Konfliktusok Kutatóközpont.
- VG 2013. *Számok bizonyítják: Óriási a szegénység Magyarországon* Vg.hu, May 6, 2013 (<http://www.vg.hu/kozelet/tarsadalom/szamok-bizonyitjak-oriasi-a-szegenyseg-magyarorszagon-402946>)

IV. fejezet

Strengthening extremism in Central Europe and securitization practices targeting Roma

Introduction

The strengthening right-wing extremism – popular movements, political parties and paramilitary organizations – in Central Europe has been a subject to increased scrutiny in recent years.¹⁶¹ Abbas et al. for example call our attention that ‘In the newly emerging democracies of Central Europe, such as Hungary, Poland, the Czech Republic and Slovakia, new political entities have formed, including a number of right-wing, nationalist and extremist entities. Right-wing extremist organizations in the Czech Republic and Slovakia are often registered as civic associations or political parties. In Poland, the radical right has no legal basis, operating only on a semiformal platform. These organizations pose a threat to the new emerging democracies in Central Europe and thus coherent policies are needed to combat them.’¹⁶²

Within this wider framework of analysis that includes the examination of nationalist, populist, anti-Semitic and anti-immigration elements as well, extremist anti-Roma tendencies and practices have also become more and more studied. Some analyses have gone beyond human and minority right abuses and anti-discrimination policy recommendations,¹⁶³ and highlighted repeated cases of violence¹⁶⁴ as well as examples for attempts at securitizing the relations of Roma (minority) and non-Roma (majority)

161 ABBAS et al., Right-wing Extremism in Central Europe. An Overview.; Langenbacher and Schellenberg, *Is Europe on the „right” path? Right-wing extremism and right-wing populism in Europe*; Schiedel, *Extreme Rechte in Europa*; Goodwin et al., The new radical right: Violent and non-violent movements in Europe; Mammone et al., *Mapping the Extreme Right in Contemporary Europe. From Local to Transnational*; Mareš, Trans-national cooperation of right-wing extremists in East-Central Europe; Melzer and Serafin, Right-wing extremism in Europe. Country analyses, counter-strategies and labor-market oriented exit strategies; Dettke, Hungary’s Jobbik Party, the Challenges of European Ethno-Nationalism and the Future of the European Project.

162 ABBAS et al., Right-wing Extremism in Central Europe. An Overview, p. 1.

163 Melanie H. RAM: “Anti-discrimination Policy and the Roma”; OSCE – ODIHR, Addressing Violence, Promoting Integration; Guy and Bedard, Improving the Tools for the Social Inclusion and Non-discrimination of Roma in the EU; European Roma Policy Coalition, Analysis of the National Roma Integration Strategies; Dezideriu, “Roma Rights 2013: National Roma Integration Strategies: What Next?”

164 Since 2008 European Roma Rights Center has registered at least 48 violent attacks against Roma in Hungary, 40 attacks in the Czech Republic and 13 attacks in Slovakia resulting in a combined total of at least 11 fatalities. Between September 2011 and July 2012 14 attacks against Roma and their property had been registered in Bulgaria. ERRC, Attacks against Roma in Hungary, the Czech Republic and Slovakia. See also: Amnesty International, Violent Attacks against Roma in Hungary

communities.¹⁶⁵ However, systemic comparative analyses, including multinational case studies are largely missing. The reasons for this might be various, but mainly methodological difficulties generate obstacles. First, radical and extreme right wing associations, groups, parties are approached, classified, handled in very different ways in these countries, just like in the case mentioned by Abbas et al.: while in some countries there are strong legal barriers that such organizations cannot cross, in some other countries they have wider opportunities to legally form not only associations but also parties, thus, it is difficult to compare their situation. Second, when studying anti-democratic practices of radical and extreme right wing actors, one needs to take a closer look at their daily activities, including their agendas, discourse, ways of communication, etc. for which one needs to speak the various languages spoken in the respective countries. Therefore it is usually multinational research projects that can yield in-depth studies and analyses. Third, sources on the activity of extremist actors might be scarce, on the one hand because some of their activities are hidden from the wider public, and on the other hand because these usually use alternative media applications – i.e. blogs – that are more difficult to follow. Also, in-depth sources of for example state authorities, law enforcement, etc. are rarely open to the public. There are only a few projects like Athena Institute in Hungary, that ‘through monitoring activities and independent investigations collects data on the phenomenon of domestic extremism that serve as a basis for its fact-based analytical programs exploring trends and shifts in the threat environment.’¹⁶⁶

Studies focusing on the situation of Roma require interdisciplinarity, thus traditionally follow a tripartite – often overlapping – approach in the region: first, a descriptive sociological one that primarily focuses on issues of poverty, housing and (un) employment;¹⁶⁷ often complemented by a second anthropological-cultural approach invoking Roma cultural traits, politics of identification and integration;¹⁶⁸ and a third human rights / legal approach focusing on women’s rights, segregation in education, anti-discrimination practices and more recently, on hate crimes.¹⁶⁹ Accordingly, relevant sources might vary greatly, including in-depth expert analyses, sociological and political studies, opinion polls, NGO reports, or resources related to fact finding and advocacy. In various cases international monitoring bodies and agencies issue

165 Political Capital, Backed by popular demand: Demand for right wing extremism (Derex) index, 56-61.; ERRC, Factsheet: Roma rights in jeopardy; Bodnárová and Vicenová, Anti-extremist Strategies of Political Parties in Slovakia

166 Athena Institute: http://www.athenainstitute.eu/en/the_institute/ Accessed on April 9, 2014.

167 See for example: European Union Agency for Fundamental Rights, The Situation of Roma in 11 EU Member States; Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia

168 DUPCSIK, *A magyarországi cigánység története*; BINDER, “*A cigányok*” vagy a „*cigánykérdés*” története?; VAJDA and DUPCSIK, *Country Report on Ethnic Relations*

169 See for example United States Department of State, Country Reports on Human Rights Practices 2013 – Hungary; European Union Agency for Fundamental Rights: Making Hate-crime Visible in the European Union; FXB Center for Health and Human Rights – Harvard School of Public Health: Accelerating Patterns of Anti-Roma Violence in Hungary.

thematic and regular reports and analyses in order to highlight any pressing problems and call for action, often including concrete policy recommendations as well.

Insecurity and violence targeting Roma, gaining more importance and visibility in the past couple of years have been less at the forefront of research for two reasons. One the one hand, violent criminal cases are usually dealt with in a legal framework, while one the other hand, the heightened level of insecurity developing into systemic phenomena of societal tension taking the form of repeated communal violence have not been present until recent years. Securitization as an extreme version of politicization that 'upgrades' an issue from the level of societal and political discourse to the level of security discourse in relation to the Roma population of Central Europe and specifically of Hungary had been atypical.

Therefore I deem it necessary to provide some analytical foundations in this regard, one the one hand offering a selected sample of relevant literature, on the other hand elaborating upon the suitable research methodology for examining securitization attempts by radical and extreme right actors. Roma, as a highly vulnerable group anywhere in Europe is not exposed to securitization (moreover, violence) in every country where they live either as permanent residents or as *gens de voyage*, travelers. It is important to identify those cases where local dynamics in internal politics and socio-economic processes create an enabling environment for effective securitization.

In the following subchapters I will compile the foundations of any research that aims at examining such securitization processes, including the theoretical foundations, and a suitable research framework and analytical framework. In doing so, I focus more on what is missing from literature: the methodology of examining securitization practices targeting Roma. As a suggestion for a more detailed case study, the research and analytical framework for such a study in Hungary will be outlined based on which comparative studies in the region can be carried out. Also, because securitization is typically carried out by the state (central government), I will examine the role of the state and potential government responses to such securitization attempts that are not initiated by the government, but on the contrary, when the government needs to intervene to prevent securitization and aid desecuritization.

1. Theoretical foundations for examining the process of securitization

The most fundamental need of any society is security – whether it is defined as an ability to prevent, deter or avert threats and protect against them, or as a set of favorable circumstances that implies no perceivable threats at all. Usually it is the most powerful actor, the state (central government) who initiates securitization regarding a potential threat to national security (national sovereignty, territory, citizens etc.). In classical cases clearly definable, quantifiable (usually military) threats are identified as threats against which the state needs to act. But beyond the objective criteria of security – such as the number of armed forces – it is the subjective perception of security (lack

or presence of fear of insecurity) that determines the level of security that characterizes a society and the focus on new challenges to security (for example how international terrorism became top priority concern in most European countries' security policy after 2001).¹⁷⁰

As international security studies explain, during the Cold War era the gradual broadening of the perception of security issues took place, adding political, economic, societal and environmental issues to the primarily military-centered security agenda of states and international organizations. After the Cold War 'a new framework for analysis' was to be considered in which such new areas (sectors) of security could be dealt with.¹⁷¹ Thus the need for understanding how an issue becomes prioritized and part of the security agenda of any state has been addressed by Barry Buzan and his colleagues who laid down the foundation of the Copenhagen School of international security studies, focusing their research on the process of securitization. Securitization as an inter-subjective and socially constructed process aims to understand 'who securitizes, on what issues (threats), for whom (referent object), why, with what results, and not least, under what conditions.'¹⁷² The concept of securitization was developed from this constructivist thought throughout the 1990s, and as a process-oriented conception of security, examines how a certain issue is transformed into a matter of security. Securitization is an extreme version of politicization that 'upgrades' an issue from the level of societal and political discourse to the level of security discourse, enabling the use of extraordinary means in the name of security.¹⁷³

Even though the constructivist Copenhagen School has become one of the dominant schools in security studies, noteworthy criticism has also been developed associated with it. Criticism evolved gradually throughout the 1990s when – building on the extended understanding of security to non-military aspects – new phenomena, especially the securitization of migration (and the integration of immigrants) in Western Europe came under scrutiny. These debates are instructive with regard to my thesis as these provided an analysis of the theory and practice of atypical cases of securitization, when not the state, but a non-state actor is the securitizer, acquiring authority in a field which normally should belong to the central government. In these cases, the securitizer has been a political actor (with anti-immigration agenda) that could build on anti-immigrant sentiment of the population. On the one hand conceptual, while on the other methodological criticism has to be considered based on these debates when establishing the analytical background of the thesis.

170 Originally this dualism was pointed out by Arnold Wolfers termed as: 'Security is any objective sense, measures the absence of threats to acquire values, in a subjective sense, the absence of fear that such values will be attacked.' WOLFERS, "National Security as an Ambiguous Symbol", 150.

171 BUZAN, *People, States and Fear*; Buzan, Wæver and de Wilde, *Security – A New Framework for Analysis*.

172 BUZAN, WÆVER and DE WILDE, 32.

173 Wæver, "Securitization and Desecuritization"; Wæver, "Societal Security: The Concept"

In his 1995 study, Jeff Huysmans investigated the logic along which migration had been securitized in Western European political discourse in the first half of the 1990s. There he explored the – then – newly defined sphere of societal security and centered his work around the politics of identification and the Self / Other dichotomy, pointing out ‘how culture becomes security policy’ among certain conditions.¹⁷⁴ His conceptual criticism focused on the question whether it is an acceptable risk that certain phenomena, like migration and asylum had questionably been brought under the same umbrella as drugs and terrorism when identified as ‘challenges to societal security’ by non-state actors. Huysmans pointed out two risk factors: ‘first, as in many cases issues related to societal security are identified in terms of the politics of identification (along a spectrum of ‘Us and Others’), such interpretations can serve as a tool of legitimization for xenophobia and nationalist reaction. Second, when addressing certain issues in a (societal) security framework, it is the responsibility of the securitizer to avoid such normally unintended consequences. However, this potential in securitizing an issue can be abused by non-state actors (social movements, political actors) as well, because ‘security is what agents make of it’.¹⁷⁵ This is the exact case that I am investigating here. Therefore, Huysmans argued that instead of manufacturing a perception of immigration as an existential threat to European societies, such potential conflicts should be dealt with within a context of ethico-political judgment of the terms and conditions of integration of immigrant individuals into society. This is the process of desecuritization that takes place when a certain issue (which had been securitized beforehand) is taken out of the realm of security and starts to be dealt with in the political realm through a normalization process in which the use of extra-ordinary means for tackling the issue is abandoned.¹⁷⁶ Huysmans’ criticism is important because he calls for deconstructivism instead of constructing and developing securitizing discourses, and for its diversion back to the political context through desecuritization.

Going beyond the securitization of migration and the conceptual criticism of Huysmans, Paul Roe investigated how the societal security dimension of securitization theory can be used to explain the escalation of inter-ethnic tensions into violence. He used the case study of the clash between constituent Romanians and minority Hungarians in 1990, in Tirgu Mures, Transylvania.¹⁷⁷ According to Roe, a Huysmans-type deconstructivist strategy, while perhaps conducive to the desecuritization of the individual migrant, is not possible in the case of the collective minority.¹⁷⁸ He argues that in seeking to maintain their collective identity, minorities, as entities different in

---

174 HUYSMANS, *“Migrants As a Security Problem: Dangers of “Securitizing” Societal Issues”*

175 HUYSMANS, *“Defining Social Constructivism in Security Studies”*

176 HUYSMANS, *“The Question of the Limit”*

177 ROE, *“Misperception and Ethnic Conflict”*

178 JUTILA, *“Desecuritizing Minority Rights: Against Determinism”*, 167.

cultural etc. characteristics from majority society,¹⁷⁹ necessarily hold a certain ‘societal security-ness’, which, ‘if removed, results in the death of the minority as a distinctive group.’¹⁸⁰ Therefore he suggests that ‘managing’ securitized issues might be more profitable than trying to ‘transform’ them (through desecuritization).

What is important to note here is that within the theoretical framework of societal security my case study on Hungary below and further research within the Central European context should be built on the results of both previously mentioned research traits. The example of securitizing migration bears significance because it puts ahead an example where non-state actors abused securitization, while Roe’s case study offers an example of inter-ethnic conflict. However, in my studies¹⁸¹ I argue that that the securitization attempt of the radical right targeting Roma in Hungary was framed less as an inter-ethnic or inter-cultural conflict, but more of a racist opposition in which extremists claim Roma to be inferior. Thus, within the Hungarian context such a case is examined where the securitized entity (‘Roma’)¹⁸² is constructed (much) less as a threat to majoritarian (Hungarian) culture and more as a burden to majority (Hungarian) society in economic terms and a threat to security in terms of public order.

Methodological criticism is centered on how the theory of securitization can be better applied for analyzing ‘real life situations’, namely having more sociological embeddedness. Thierry Balzacq argued that a speech act view of security does not provide adequate grounding upon which to examine security practices in real situations: ‘For instance, many security utterances counter the ‘rule of sincerity’ and, the intrinsic power attributed to ‘security’ overlooks the objective context in which security agents are situated.’¹⁸³ By differentiating between philosophical and sociological approaches to securitization, he put emphasis on basic methodological differences. In his interpretation the philosophical approach primarily concentrates on the statement of the speech act itself, while the sociological approach – which he wished to emphasize more – views securitization as a pragmatic process, including the context, features of the audience and power relations of the parties concerned.¹⁸⁴ Therefore, as a corrective, Balzacq put forward three basic assumptions: ‘(i) that an effective securitization is

179 Roe based his research on speaking of an identifiable objective ‘distinctive groupness’ of minorities – which might be useful for policy analysis, but is not suitable for analyzing societal realities and practices. As Brubaker argues, ‘we should not uncritically adopt categories of ethnopolitical practice as our categories of social analysis.’ BRUBAKER, “*Ethnicity without groups*”, 166

180 ROE, “*Securitization of Minority Rights: Conditions of Desecuritization*”, 279.

181 CSIKI Tamás: *A magyarországi romákkal kapcsolatos társadalmi attitűdök és a többségi társadalom szerepe a biztonságiasítás folyamatában*; NKE, Budapest, 2014. Kézirat. CSIKI Tamás: *A magyarországi szélsőjobboldali csoportok, politikai szereplők romákkal kapcsolatos politikájának, diskurzusának értékelő elemzése*; NKE, Budapest, 2014. Kézirat.

182 Throughout the thesis I use ‘Roma’ with quotation marks when I refer to the constructed, abstract image, the societal representation of Roma people in Hungary.

183 BALZACQ, “*The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context*”, 171.

184 BALZACQ, “*Enquiries into Methods: A New Framework for Securitization Analysis*”, 31-32

audience-centered; (ii) that securitization is context-dependent; (iii) that an effective securitization is power-laden.¹⁸⁵

In line with Balzacq, Matt McDonald argued that the securitization framework is problematically narrow in three senses. 'First, the *form* of act constructing security is defined narrowly, with the focus on the speech of dominant actors. Second, the *context* of the act is defined narrowly, with the focus only on the moment of intervention. Finally, the framework of securitization is narrow in the sense that the *nature* of the act is defined solely in terms of the designation of threats.'¹⁸⁶ Meanwhile Jeff Huysmans, who contributed to methodological question, called for the further extension of the constructivist understanding of security issues towards cultural and historical contexts.¹⁸⁷

As I am not developing an argumentative study about scholarly debates on securitization here, I can rely on the balanced adoption of these critical remarks and develop my analytical framework accordingly, including as much examination of the broader context as it is possible.

2. Setting the proper research framework without analytical fallacies

As political and social sciences research focusing on Roma is not only academically complex but also politically sensitive, we need to keep in mind several key axioms when reading the thesis.

First, as Catherine Charrett also points out recalling Buzan et al, 'the Copenhagen School asserts that the role of the securitization analyst should not be confused with that of the securitization actor; the analyst does not decide what constitutes a justifiable threat or what should or should not be securitized. The objective of the Copenhagen School is to understand the modus operandi of existing security actors, and not to normatively judge their actions. (Buzan et al 1998: 33-34, 35)¹⁸⁸ Accordingly, the following subchapters will serve the purpose of academic analysis and not of formulating policy recommendations for securitization or desecuritization in any context.

Second, there are a number of debated conceptual, notional issues playing important roles in analysis, like the use of terminology 'Roma issue' and 'Roma criminality' when recalling political, media or public discourse. Being aware of the fact that the act of naming the elements of discourse itself pre-determines many things, it is important to note here that these expressions can only be used in a solely analytical manner, referring to elements of discourse, without providing legitimacy for these expressions.

---

185 BALZACQ, "The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context", 171.

186 McDONALD, "Securitization and the Construction of Security"

187 HUYSMANS, Jef. "Revisiting Copenhagen"

188 CHARRETT, *A critical application of securitization theory*, 14.

The notion of ‘Roma’ itself provides a heatedly debated issue in academia, recalling arguments from analytical fallacies of groupism to the politics of identification. As Rogers Brubaker argued against the use of essentializing conceptions during any analysis that refers to a community of people: ‘we should not uncritically adopt categories of ethnopolitical practice as our categories of social analysis.’¹⁸⁹ Such fallacy would lead to what Brubaker framed as ‘groupism: the tendency to take discrete, sharply differentiated, internally homogeneous and externally bounded groups as basic constituents of social life, chief protagonists of social conflicts, and fundamental units of social analysis.’¹⁹⁰

At the same time we shall keep in mind that analytical attempts regarding the securitization of Roma do not necessarily need to deal with describing, defining or analyzing ‘Roma’ as a societal group (who Roma people are, what characterizes them, what are ‘Roma’ cultural traits and social conducts either through self-identification or external identification) and the politics of identification. Instead, these need to deal with the society’s constructed image of ‘Roma’ in any respective country, like in case of Hungary. The ‘socially constructed image of the Roma’ – that in Hungary for example mostly bears negative features and connotations independent of what reality might be – has usually been studied empirically before and we can rely on these research results. Thus, it is not ‘Roma’ that the analysis of securitization would be centered around but ‘anti-Roma sentiment’ that is present, identifiable and describable within society.

Third, the same conceptual problem appears when one attempts to explore the question of agency: to analyze those actors, political entrepreneurs who are exploiting societal tensions in order to gain political momentum through securitizing the Roma as a threat to societal security. Defining ‘right-wing’, ‘radical right-wing’, ‘right-wing radicalism’ or ‘radical right-wing populism’ (often used as synonyms) is a troubled, debated problem of political sciences as well as other disciplines that has not brought clear results to this date. It is ambiguous to determine the ideological characteristics of people subscribing to different sets of radical and extreme right-wing thinking and ideology for different motives. A widely held view differentiates between radical and extreme right-wing based on the assumption that the radical right-wing accepts the limitations of parliamentary democracy and challenges democratic institutions only rhetorically, while the extreme right-wing directly act to break these limits and impose undemocratic measures.¹⁹¹ But such theoretical classification proves to be inadequate in practice, because there is no clearly definable demarcation between democratic and undemocratic rhetoric (necessitating case-by-case scrutiny in legal practice), and it is usually not only political speeches, but practical actions initiated by them that matter.

---

189 BRUBAKER, *“Ethnicity without groups”*, 166.

190 *IBID*, 164.

191 KREKÓ, JUHÁSZ and MOLNÁR, *“A szélsőjobboldal iránti társadalmi kereslet növekedése Magyarországon”*, 53.

However, one needs to deal with this problem in order to avoid the analytical fallacy of labeling everyone an extremist, or a 'Nazi', because not all right-wing actors (nationalist, ultra-conservative or other) necessarily follow such an agenda. For the Hungarian case for example a distinction has to be drawn between those subscribing to extremist ideologies because they internalize them and those who support Jobbik Magyarországért Mozgalom, identifying themselves as 'radical nationalist' for other reasons (such as protest votes). Even though this remains an attempt to label groups of individuals based on certain imposed characteristics along identifiable patterns of behavior (e.g. electoral preferences), a working definition should be applied. When doing analysis regarding the Hungarian case,¹⁹² I was using the term 'radical right-wing actors' to identify those formal and informal associations that are loosely (sometimes more closely) connected along a wide range of characteristics, among which pursuing undemocratic (in some cases violent) incentives targeting people identified in their discourse as 'Roma' is a common, binding element. In this definition 'radical right-wing' stands right to 'conservative right-wing' on the political spectrum, and is followed by 'extreme right-wing' (for example neo-Nazi organizations) at the extreme right end of the spectrum. Where the nature of actions or discourse implies, for example because of the involvement of neo-Nazi organizations, the more diffuse notion, 'extremist and right wing' can also be used.

3. A research framework for Hungary

Acts of violence targeting Roma individuals in 2008-2010 raised public attention to an ethnicizing/racist political discourse on behalf of radical right-wing politicians and extreme right-wing actors in Hungary who aimed at constructing a 'Roma issue' through political discourse and presenting it as a concern to societal security. When analyzing this specific securitization attempt, one needs to seek answers to the question, 'Why (and how) could right-wing political entrepreneurs create a securitized 'Roma issue' in Hungary between 2006 and 2010?'

In the studies¹⁹³ mentioned earlier I was arguing that radical right wing actors successfully used societal resentment and the strong anti-Roma attitudes of Hungarian society to generate political capital, building on prevalent concerns such as criminality, public safety and economic regression. These concerns were presented in a much distorted way through increased scapegoating and radical othering, centralizing 'Roma otherness' – referred to as an analytical term – as a key motif of radical right wing discourse – and setting the scene for securitizing the Roma population of Hungary

---

192 CSIKI: *A magyarországi romákkal kapcsolatos társadalmi attitűdök és a többségi társadalom szerepe a biztonságiasítás folyamatában.*

193 CSIKI Tamás: *A magyarországi romákkal kapcsolatos társadalmi attitűdök és a többségi társadalom szerepe a biztonságiasítás folyamatában*; NKE, Budapest, 2014. Kézirat. CSIKI Tamás: *A magyarországi szélsőjobboldali csoportok, politikai szereplők romákkal kapcsolatos politikájának, diskurzusának értékelő elemzése*; NKE, Budapest, 2014. Kézirat.

‘from whom majority society should be protected’. By relying on methods of process tracing and discourse analysis the practical consequences were shown: threat marches of paramilitary organizations such as Magyar Gárda in rural neighborhoods identified as ‘Roma neighborhoods’, physical violence targeting Roma people and a heightened potential of conflict within society.

Thus, an analysis in other Central European countries – like Slovakia and the Czech Republic as it will be suggested later on – should build on an interdisciplinary approach under the overarching concept of securitization. The research shall be built on the following pillars:

- First, as societal perception and related attitudes, stereotypes towards Roma in majority society stand at the core of the examined problem, these need to be examined: namely the prevailing societal attitudes that create a receptive medium, open to extremist discourse building on scapegoating and blaming. Historical stereotypes related to Roma in social thought are to be explored and summarized building on empirical studies on the social perception of Roma. It is useful to draw a chronological line of evolution of these perceptions and social representations because this way we can map up potential changes either with positive or negative connotations. In the Hungarian case for example, anti-Roma attitudes and stereotypes in the 1990s were related to ‘criminality, conflicting attitude, unemployment, societal differentiation and segregation’ – and the changes of such representation were examined in detail by evaluating trends up until 2010. Available research results have shown that anti-Roma sentiment, negative and also discriminative attitudes towards Roma have prevailed strong in every aspect in Hungary and had been identified as a key factor for the successful securitization attempt under scrutiny.
- As a second step, an assessment of the political background and its changes should be examined with special attention dedicated to radical and extreme right wing actors carrying out the securitization attempt. Based on the Hungarian case, our presumption might be that radical and extreme right wing actors act as rational political entrepreneurs who are interested in building on the underlying societal resentment and increase tension between Roma and non-Roma populations in order to appear as protectors of the majority population and values against a ‘negative Other’ (Roma), thus to gain political support. The success of such motives can be demonstrated by examining European and national parliamentary election results.
- The most important part of the analysis is the process tracing and discourse analysis that is explained in more detail in the next subchapter, where we can map up how the gradual escalation of tensions took place during the securitization attempt. When conducting this part of the analysis, the most important question will also be answered, whether securitization attempt eventually could become successful. When analyzing the securitization process, trigger events and securitization moves shall be identified and analyzed in order to

accurately trace the securitization process, its tools and milestones. (See the analytical framework below.)

- Discourse analysis in our work serves to demonstrate how the key element of the securitization process, radical othering works. In doing so, we might be able to rely on a sample of quantitative and qualitative analyses, if such research had been carried out. As the securitization attempt can only be deemed successful if the target audience subscribes to it and verifies the demand for state (government) action, various speech acts might be identified as of importance in the securitization discourse, among which the context of one case that is identified in the analytical framework as the ‘successful securitizing speech act’ is to be paid focused attention. Of course, respective case studies might differ, leaving room for identifying several, less distinct speech acts or just one more outstanding case.
- When designing the research, a reasonable timeframe must be defined, carefully restraining it to a manageable form and depth. For the Hungarian case study, the research framework was set between 2006 and 2010 for two reasons. On the one hand, according to my argumentation, the radical right carried out securitization in order to boost political support for Jobbik Magyarországért Mozgalom that could be spectacularly measured between 2006 (gaining 2.20% of votes and not making into the national parliament), 2009 (gaining 14.77% at European parliamentary elections) and 2010 (gaining 16.67% at national elections). On the other hand, the securitization attempt peaked in 2009, followed by the first signs of government action to desecuritize the contested issues and a temporary calmer period in 2011.¹⁹⁴ Comparative research in other countries should also follow such trait as elections serve as an appropriate measure of changing political support that is the ultimate goal of the securitizer actor.

Beyond a theoretical analysis of the securitization move of radical and extreme right wing actors the practical conclusions of how such an attempt can be redirected to normal politics – desecuritized – by the state need also be drawn. As the most capable and legitimate authority, the central government (the state) is entitled to act among such circumstances. In the Hungarian case for example, the conclusion was that ‘the Government had remained tolerant towards Jobbik’s intimidation practices’¹⁹⁵ and

194 ERRC reported 5 cases of physical violence that targeted Roma in 2010 and 4 cases in 2011 – compared to 23 in 2008 and 19 in 2009 respectively. 8 further cases had been reported by September 2012. ERRC, *Attack against Roma in Hungary: January 2008 – September 2012*. OSCE listed 22 and 23 violent cases in 2008 and 2009, respectively. OSCE – ODIHR, *Addressing Violence, Promoting Integration*, 56-64. Comprehensive summaries of violent cases for the period beyond 2012 have not been published yet. However, reports on acts of hate speech, racially motivated crimes, ‘military trainings’ by extreme right organizations are available. For an assessment of recent developments see: European Union Agency for Fundamental Rights, *Racism, discrimination, intolerance and extremisms: learning from experiences in Greece and Hungary*.

195 Dettke, *Hungary’s Jobbik Party*, 15.

in general, ‘government responses had been weak’.¹⁹⁶ With the prevailing discourse on ‘Roma criminality’, in the period running up to the 2014 ‘election super-year’ (national and European parliamentary and local government elections taking place) there were fewer threat marches organized than in 2009-2010, while physical violence declined and mainstream media discourse seemed to be less loaded with the previously prioritized issues centered around anti-Roma sentiments. At the same time practical evidence showed that the securitizing radical right wing discourse and intimidation practices, such as the conduct of threat marches and the formation of local vigilante groups have not ceased beyond 2010. On the contrary: following a temporary restraint in 2011 these practices returned by 2012 and have prevailed ever since.¹⁹⁷ In order to give a glimpse of the tangible government responses regarding radical and extreme right securitization attempt of Roma the government responses in terms of legal, police and political action need to be studied in detail.

4. The analytical framework for understanding securitization practices of radical and extremist actors targeting Roma – based on the Hungarian case study

Broadly speaking, any research on securitization – as elaborated in more detail above – builds on concepts that emerged from constructivist thought in international relations. Accordingly, securitization is understood as an extreme version of politicization that ‘upgrades’ an issue from the level of social and political discourse to the level of security discourse. This means identifying an existential threat that demands urgent and immediate attention, as well as the use of extraordinary measures to counter this threat.¹⁹⁸ As non-conventional, non-military threats – such as threats to societal security – are more difficult to quantify and justify as truly existential, more explanation is needed regarding how extremist actors can abuse securitizing discourse for such argumentation.

Specifically speaking about methodology, securitization, as a process-oriented conception of security, examines how a certain issue is transformed into a matter of security. As an inter-subjective and socially constructed process it aims to understand ‘who securitizes, on what issues (threats), for whom (referent object), why, with what results, and not least, under what conditions.’¹⁹⁹ When examining the political practices of domestic extremism, Manuel Mireanu argues along this narrative: ‘Extremist groups

---

196 FXB Center for Health and Human Rights, Harvard School of Public Health: Accelerating Patterns of Anti-Roma Violence in Hungary, 36.

197 *IBID*, 29-31 and 37-40.

198 BUZAN et al., “*A New Framework for Analysis*”, 24-25; Wæver, “Securitization and Desecuritization”, 51.

199 BUZAN et al., “*A New Framework for Analysis*”, 32.

use a mechanism of security to gain legitimacy for their actions. Leading members of political extremist groups articulate speech acts that speak on behalf of the society, attempt to securitize threats taken from the social imaginary and then propose urgent measures to tackle these threats.²⁰⁰ Therefore process tracing can be used for mapping up how in the period 2006-2010 Hungarian radical and extremist right wing actors carried out a securitization attempt of Hungarian Roma population. The peak of the process was in the running-up period to the 2009 European and 2010 national parliamentary elections, escalating into a series of threat marches in 2007-2010 and acts of physical violence against Roma residents in 2008-2010.

The conceptual framework that I propose here in several aspects goes beyond the traditional interpretation and use of the Copenhagen model of securitization introduced earlier. First, in accordance with the critical remarks of Thierry Balzacq, I view and examine 'securitization as a pragmatic process, including the context and the features of the audience, as well as the relations of the parties concerned.'²⁰¹ Therefore, I apply process tracing and two new conceptual elements are introduced: trigger events and securitization moves that brought the process forward and elevated discourse to more and more securitized levels. Within this broader framework the securitizing discourse (speech act) is only one of the factors that I examine.

Second, securitization as a discursive practice is to be explained by using the concept of 'radical othering' as put forward by Lene Hansen (see below) in order to highlight the logic of right wing extremists who constructed a 'negative pole', an image of any adversary (Roma) to the majority population (Hungarians).²⁰² This goes beyond traditional speech act analysis because the underlying sentiments, prejudices and the negative image of Roma strongly present in Hungarian societal thought also need to be studied. Therefore, a more detailed examination of discourses need to be done, including Jobbik's formal political and changing media discourses and the image of Roma represented in various media sources in the 2006-2010 timeframe.

Third, securitization as a political practice and tool of the radical right wing is to be studied in order to understand the motives of securitization – thus the question of political entrepreneurship can be briefly addressed to give a realistic explanation of events.

As I mentioned, when analyzing the securitization process in the Hungarian case study, three trigger events (at Olaszliszka, Veszprém, Sajóbáony locations) and three securitization moves (discourse on 'Roma criminality', threat marches by Magyar Gárda and a series of physical attacks against Roma) are identified. I argue that through this process the normally politicized issues of public safety and criminality, occasionally accompanied with active scapegoating and blaming in education and social welfare controversies were used in a securitizing discourse. This also means an

---

200 MIREANU, *Domestic extremism – A political analysis of security and violence*, 43.

201 BALZACQ, 2011. "Enquiries into Methods: A New Framework for Securitization Analysis", 52-53.

202 HANSEN, "A Case for Seduction? Evaluating the Poststructuralist Conceptualization of Security", 370

atypical approach to securitization where I do not point to one single event or one definite speech act that identifies (constructs) the securitized threat. I rather give a process-oriented explanation that devotes much attention to examining the context in which securitization took place, what means the securitizing actor applied, and explaining why the audience was receptive to the securitization attempt.

Following upon the criticism by Matt McDonald introduced above, I identify *trigger events* that escalated the process to a higher level and *securitization moves* that kept moving the process forward. (Figure 1)

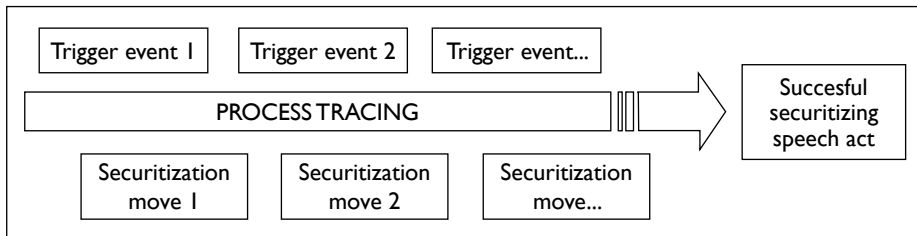

Figure 1: The theoretical scheme of process tracing for the securitization of Roma in Hungary leading up to the successful securitizing speech act (2006-2009)

This methodological approach also offers an answer to the remarks of Thierry Balzacq in which he put forward ‘three basic assumptions: (i) that an effective securitization is audience-centered; (ii) that securitization is context-dependent; (iii) that an effective securitization is power-laden.’²⁰³ The issue of audience is addressed when the negative attitudes and prevalent strong anti-Roma sentiments attributed to majority Hungarian society are described. The context of securitization and underlying dynamics of power (i.e. developing political support) are mapped up through process tracing in the period 2006-2010 shown by Figure 1. While the ‘effective securitization move’ hereby named as ‘successful securitizing speech act’ – identified not only as the result of the process described but as a distinctive element, indeed as a speech act of justification – also needs further explanation.

The Copenhagen School stipulated that a securitizing move in itself does not constitute a successful securitization attempt. For the securitizing move to be successful, it must be accepted by the audience, what is demonstrated by the demand for state (government) action. My case study on Hungary²⁰⁴ identifies the statement by former Mayor of Miskolc Sándor Káli (member of the then governing Socialist Party) on November 16, 2009 as the speech act that verified successful securitization. Then he commented on a violent clash between Roma and non-Roma residents in

203 BALZACQ, “The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context”, p. 171.

204 CSIKI Tamás: *A magyarországi romákkal kapcsolatos társadalmi attitűdök és a többségi társadalom szerepe a biztonságiasítás folyamatában*; NKE, Budapest, 2014. Kézirat.

Sajóbáony a day earlier as ‘there was a need to prepare for circumstances of civil war.’²⁰⁵ I identified this step as a ‘successful securitizing speech act’²⁰⁶ as the head of the local government authority, who was inherently tasked to avoid securitization and to prevent societal conflict, openly justified that tensions were to surpass a level when state action becomes necessary in order to avoid the escalation of violence. Agency and authority are determining factors in analyzing the effects of the securitizing discourse.

This specific case was identified as the ‘successful securitizing speech act’ within the wider framework of the securitization process, as the commentary came from the political left, evaluating it as an element of the ongoing highly charged political discourse and thus justifying the existence of a securitized discourse. Taken as such, it also satisfied the criteria that Wæver identified for a successful speech act: it was delivered by an authentic, authorized representative of the then governing Socialist Party; the occasion was significant as the violent clash on the previous day and Káli’s statement received heightened attention in Hungary and it was repeatedly cited in national media. Also, Káli’s statement generated significant response on behalf of the society and the political elite as well. (Figure 2)

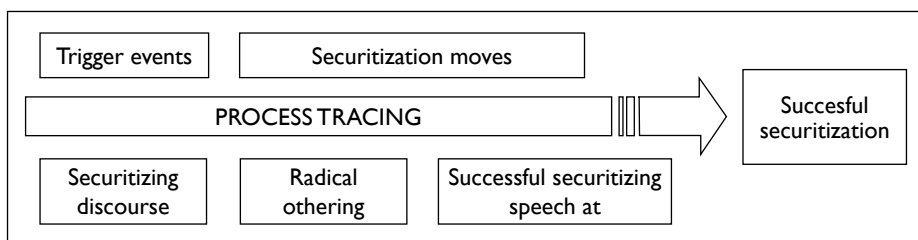

Figure 2: The elements of the process that led to a successful securitization of Roma in Hungary (2006-2010)

From the analytical perspective there is one more element of the process that needs to be carefully described: ‘radical othering’. This creates the connective tissue among societal phenomena (public resentment, negative public perceptions and attitudes towards Roma) and political action (upgrading political discourse on public safety, economic concerns and linking these to Roma through scapegoating, blaming and othering) by radical and extreme right wing securitizing actors. As Lene Hansen

205 “Tömegverekedés miatt zárták le Sajóbáonyt.” Origo.hu, November 15, 2009. Accessed May 1, 2014. <http://www.origo.hu/itthon/20091115-sajobabony-tomegverekedes-miatt-lezarta-a-rendorseg-a-varost.html>

206 The ‘speech act’, as defined by Wæver, is the specific element of discourse which clearly identifies a threat to society. The success of such speech act depends on many factors, for example on who (an authentic, authorized actor), among what circumstances (on a significant occasion), at what level (national media) delivers it, and what response it generates on behalf of the society and political elites. WÆVER, *Security the Speech Act*, 8.

defines, ‘radical othering’ is ‘the discursive process of identification through which the image of a negative pole is constructed against one’s self-identification.’²⁰⁷ Thus, an image of an ‘enemy’ that bears negative characteristics and poses a clearly defined threat to ‘us’ is constructed.²⁰⁸

In relation to the Hungarian case it was the constructed image of ‘Roma’ that had been framed by radical and extreme right wing actors. This image depicted Roma people within an ethnicizing groupist discourse through blaming and hate speech as ‘parasites, burden to society, criminals’ etc. Such construction of the ‘threat’ identified by the radical and extreme right wing would have ‘justified a need to act to discipline the Roma’ as some of them argued. The constructed, racist nature of this discourse clearly built on the public perceptions of ‘Roma otherness’ and prevailing negative attitudes towards ‘the Roma’ documented in empirical research.

The most significant limitation to the process tracing analytical framework introduced above is the extensive media and political discourse analysis that is needed to precisely underpin the claims and argumentation. Given the relatively long time period (4 years), the high number of incidents ranging from education and social controversies that had been ethnicized to threat marches and physical violence targeting Roma people requires either the analysis of thousands of media records or selectivity within this potential pool of discourse elements. The varying focus of these events under scrutiny is moving in-between local significance and national visibility, thus it suggests the need for well-judged selectivity. Also, the Hungarian case has shown that when radical nationalist and extremist groups have less access to mainstream media, they can develop their own (mainly online) alternative media channels (like openly racist kuruc.info and barikad.hu) besides using political statements.

Last but not least we need to emphasize that identifying and analyzing the securitization process is not the end of the story, but the central government’s response and desecuritization attempts also need to be assessed. As a potential continuation of the research that goes beyond academic analysis, policy recommendations can also be

207 In her 1997 article Lene Hansen – later widely applied in analytical case studies – studied the ways and methods of how security identity is developed and how threats are defined by the state according to poststructuralist schools of security studies (like the Copenhagen School). She builds on the dyadic approach of differentiating between Self and Other, presenting three levels of the Other: the ontological level (the perception of the Other’s being in relation to the Self along the Self/Other dichotomy); the axiological level (a valuation of the Other in terms of moral status and ‘affection’ as being inferior, equal or superior to Us); and the praxeological level (the practical policy towards the Other: modifying the Other (assimilation, enslavement, extermination), modifying oneself to the Other (active neutrality, deliberate indifference) or submission to the Other (self-assimilation). Based on this concept, Hansen defines the ‘radical Other’ as one attributed a high degree of difference from Self, associated with securitized or highly politicized attributes, as an existential threat, as a threat to security. This concept serves as one of the theoretical centerpieces of the thesis, identifying how ‘Roma’ have been identified as such ‘radical Other’ by radical and extreme right-wing actors in Hungary. HANSEN, “*A Case for Seduction?*”, 369-397.

208 *IBID*, 370.

drafted on how to prevent the securitization of Roma in Central European countries, and on how to limit the capabilities and possible toolbox of extremist organizations in attempting to carry out the securitization. (Just to name one example: legal measures need to be undertaken to ban any organizations that function as vigilant committees, paramilitary organizations or hate groups, under whatever label they are established. Such measures serve not only the aim of preventing securitization, but directly serves to retain the state's control and monopoly over violence.)

5. Government responses to securitization

Ever since security became a subject to scholarly research, it has been a state-centric conception because states possess authority and control resources in the most effective and concentrated form within a given geographical boundary. The ultimate reason for the existence of states is to ensure the survival of societies that found the state, providing protection for the population and maintaining the conditions necessary for the social and cultural reproduction of this population. Maintaining order and the peaceful coexistence of people within society – whatever heterogeneous it might be – is one of these crucial conditions. Therefore, from the point of view of the state, it is dubious when any actor other than the government steps up as securitizing actor, especially if the securitizing move is aimed at a perceived threat from within the country.

Along this logic, when the securitization attempt of Jobbik and related extremist proxys escalated to a level when media, social and political discourse began to adopt the possibility of open conflict along ethnic lines, it was the government's utmost interest to act against this. Government countermeasures in such a case shall extend not only to halting the securitization attempt but also to redirecting discourse to the normal politicized sphere, desecuritizing the case. Therefore, it is worth to go beyond research that examines securitization, also taking a look at those measures by the Gyurcsány (2006-2009), Bajnai (2009-2010) and Orbán (2010 –) governments that were either directly or indirectly aimed at desecuritization in the period under scrutiny in the Hungarian case study.

By examining the desecuritization measures undertaken by the Hungarian government in 2009-2010 we can identify what the constraints and shortcomings of government response to securitization might be. Experience shows that despite the prevailing discourse on 'Roma criminality', in 2014 there are fewer threat marches organized, while physical violence declined and mainstream media is less loaded by securitizing discourse. As the most capable and legitimate authority, the central government (the state) is entitled to act among such circumstances, but still there might be several alternative explanations why the desecuritization process was seemingly successful in 2010 and beyond.

At least four such alternative explanations might be framed: 1) The problems highlighted in discourse could have been solved; 2) Radical and extreme right wing actors could have given up with their securitization agenda; 3) Those means could

have been removed that enabled radical and extreme right wing actors to carry on with securitization; 4) Public attention could have been diverted, changing perceptions of these problems. Experience has shown that the first and second options have not been realized. Social problems have prevailed²⁰⁹ and criminality is still an issue;²¹⁰ as well as radical and extreme right wing discourse has kept anti-Roma characteristics²¹¹ and extremist intimidation has reappeared from 2011 on.²¹² However, the third and fourth explanations – not being mutually exclusive – seem to have played a role in the desecuritization process, beginning as early as 2009. In both respects the central government possessed the means to exert effective action.

Measures undertaken by the government (narrowly focusing on stopping and revising securitization not broadly on comprehensively managing i.e. criminality or unemployment) can range from normal legal action against undemocratic (i.e. paramilitary) organizations, through altering public policies to the allocation of extra resources for ensuring public safety (i.e. through increasing police presence in settlements). The general feature of any measure is to guarantee state control over the legitimate use of violence, to prevent the illegitimate use of violence, and to protect all citizens from physical violence irrespective of any social, cultural or other background.

However, it has been pointed out on multiple occasions and forums that ‘the Government had remained tolerant towards Jobbik’s intimidation practices’²¹³ and in general, ‘government responses had been weak’.²¹⁴ A delegation from the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) issued its report in June 2010 after field visits studied the situation in Hungary. The resulting report identified challenges including: ‘*The relative frequency of extremist anti-Roma statements in the media and public/political discourse and the weakness of legal or political mechanisms*

209 “Egyre nagyobb a szegénység Magyarországon.” Hvg.hu, June 1, 2013. Accessed May 25, 2014. http://hvg.hu/gazdasag/20131206_Egyre_nagyobb_a_szegenyseg_Magyarorszagon; Policy Solutions, *Szegénység és szociális feszültségek*; “Hányan voltak szegények Magyarországon 2012-ben?” Tarki.hu, January 12, 2013 Accessed May 25, 2014. http://www.tarki.hu/hu/news/2013/kitekint/20131028_szegeny.html; “Számok bizonyítják: Óriási a szegénység Magyarországon” Vg.hu, May 6, 2013. Accessed May 25, 2014. <http://www.vg.hu/kozelet/tarsadalom/számok-bizonyítják-oriasi-a-szegenyseg-magyarorszagon-402946>

210 “2011-ben is nőtt a bűncselekmények száma.” Origo.hu, May 20, 2012. Accessed May 25, 2014. <http://www.origo.hu/itthon/20120517-bunugyi-statisztika-2011ben-is-nott-a-buncselekmények-szama.html>; “Negatív rekordot mutat a bűnügyi statisztika” Hvg.hu, September 13, 2013. Accessed May 25, 2014. http://hvg.hu/itthon/20130917_bunugyi_statisztika_romlik

211 “Cigányellenes felvonulás Konyáron: „Kökeményen mőresre kell tanítani őket” Nol.hu, March 2, 2013. Accessed May 25, 2014. <http://nol.hu/belfold/konyar-1370793>; “Vona: ez így nem maradhat! – tüntetést szerveznek a cigánybűnözés ellen.” Jobbik.hu, January 4, 2013. Accessed May 25, 2014. http://jobbik.hu/rovatok/ciganybunozes/vona_ez_igy_nem_maradhat_-_tuntetest_szerveznek_a_ciganybunozes_ellen

212 FXB Center for Health and Human Rights, Harvard School of Public Health, *Accelerating Patterns of Anti-Roma Violence in Hungary*. 29-31 and 37-40.

213 DETTKE: “Hungary’s Jobbik Party, the Challenges of European Ethno-Nationalism and the Future of the European Project”, 15.

214 FXB Center for Health and Human Rights, Harvard School of Public Health, 36.

to restrict or counter such extremist rhetoric and *'the weakness of legislation specifically addressing hate crimes and limited capacity to investigate or prosecute such crimes.'*²¹⁵

Trying to respond to the situation, more attention was dedicated to altering the Criminal Code, allowing for stricter regulations and more severe sentences in order to strengthen order through deterrence from committing serious crimes. Also, legal measures taken in 2008 to restrict extremist incitement and hate speech as well as to narrow the possibilities of conducting vigilant and intimidation marches under the aegis of civilian demonstrations.²¹⁶ Measures such as the dissolution of Magyar Gárda Hagyományörző és Kulturális Egyesület and Magyar Gárda Mozgalom by the court on July 2, 2009 targeted extremist paramilitary associations to limit their scope of action as soon as possible. A lengthy investigation was conducted to uncover the serial killers (the so called 'Gang of Four') who attacked Roma families and property in 2008-2009, murdering 6 Roma people and injuring further 7 by firearms.

The Bajnai and Orbán governments in 2009-2010 could address most appropriately the atmosphere of fear and insecurity through strengthening police action. The aim was to maintain public order and safety by visible police presence in the streets (with strong emphasis on rural neighborhoods), efficient efforts to tackle criminality (including petty crimes), and maintaining adequate criminal procedures that bring results within reasonable timeframes (in order to strengthen the population's trust in public institutions). One such concrete measure was the Public Order and Safety Program (Rend és Biztonság Program) initiated by the Bajnai government in 2009, then re-launched in March 2010 in the running-up period to national elections.²¹⁷ It meant enhanced police presence in the streets, associated with the establishment or strengthening of civilian guards under the control of local public authorities in order to prevent the 'privatization of violence' by avoiding the establishment of such 'vigilance groups' like Magyar Gárda in which citizens try to take law and order in their own hand.

In order to divert public support from Jobbik, governing parties (MSZP during the running up to national elections, and Fidesz as part of its election program, then government program) also began to prioritize public order, safety and criminality concerns. Both parties reacted to the societal discourse on social benefits in a way that tried to remove the ethnicizing undertone of Jobbik. The key to such attempts would be to clearly separate discourse on Roma, on poverty and on criminality in order to cease the blend that we have witnessed.

These measures were efficient to a limited extent, as following the national elections in 2010, mainstream discourse seems to have shifted back towards more normalized standards and physical violence temporarily retreated from the streets,²¹⁸ – but radical

---

215 OSCE – ODIHR, "Addressing Violence, Promoting Integration", 8.

216 An overview of the most important legal measures initiated to strengthen law and order in this period can be found in RÓNA, "*Jobbik jelenség*", 195-197.

217 Jogi Fórum, "*Rend és Biztonság*." Jogiforum.hu, September 07, 2009 Accessed April 20, 2014. <http://www.jogiforum.hu/hirek/21574>

218 FXB Center for Health and Human Rights – Harvard School of Public Health, 31.

and extreme right wing discourse had kept anti-Roma characteristics²¹⁹ and extremist intimidation reappeared from 2011 on.²²⁰ This means that even if government measures could have restricted some tools of securitization and possibly public attention could have been diverted, the changing perceptions of the problems did not mean solving them: neither the challenge of securitization apparent on the surface nor radical and extremist anti-Roma practices, and above all, certainly not the underlying social problems that serve as a nurturing ground for any securitization attempt targeting Roma. Therefore, the changing patterns of media and societal discourse and securitization practices beyond 2010 should also to be explored and investigated in detail.

6. Proposals for further research regarding Central Europe

As mentioned before, research on the securitization of Roma in Central Europe has been occasional despite the fact that research on extremism has been more thriving in recent years, reacting to the strengthening of radical and extremist parties in the region. For example if we compare the political support of 'traditional' long-established extremist parties of Western Europe and emerging extremists in Central Europe, we can see that there is political support of comparable size. (See Annex 1) It is true regarding both the ratio of political support (5-15%) within society and absolute numbers (400.000-800.000 voters). However, a securitization discourse of these radical or extremist actors targeting Roma is not a general or usual phenomenon – either in Central Europe or on the wider continent (for example targeting travelers). Despite the fact that the coexistence, cohabitation of Roma and non-Roma people in the region is burdened by various deep problems (housing, health, education, segregation, discrimination and beyond all, employment), it is a rather new and largely unexplored practice that extremists successfully use securitizing discourse against Roma.

One such example that might be used as a basis for further research or comparative analysis has been drafted by Bodnárová and Vicenová regarding a case study in Slovakia: 'Incidents during demonstration of Slovak Togetherness (Slovenská Pospolitosť) in Šarišské Michaľany in 2009.'²²¹ Within their broader overview of the perception of and public policies towards extremist actors in Slovakia, Bodnárová and Vicenová examined

219 Naming only two examples: "Cigányellenes felvonulás Konyáron: „Kölkeményen mósresre kell tanítani öket” Nol.hu, March 2, 2013. Accessed May 21, 2014. <http://nol.hu/belfold/konyar-1370793>; "Vona: ez így nem maradhat! – tüntetést szerveznek a cigánybűnözés ellen." Jobbik.hu, January 4, 2013. Accessed May 25, 2014. [http://jobbik.hu/rovatok/ciganybűnözés/vona_ez_igy_nem_maradhat_-_tűntetést_szerveznek_a_cigánybűnözés_ellen](http://jobbik.hu/rovatok/ciganybunozes/vona_ez_igy_nem_maradhat_-_tuntetest_szerveznek_a_ciganybunozes_ellen)

220 FXB Center for Health and Human Rights – Harvard School of Public Health, 29-31 and 37-40.

221 BODNÁROVÁ, BARBORA and VICENOVÁ, Radka. *Anti-extremist Strategies of Political Parties in Slovakia*. Bratislava: CENAA, 2013. pp. 24-26.

the demonstration in Šarišské Michalany in August 2009, what they identified as one of the biggest meetings of extreme right-wing associations in the past years. We can draw remarkable parallel between Jobbik, Magyar Gárda and related organizations and the Slovak extremist civil association, Slovak Togetherness (Slovenská Pospolitosť – SP) and then newly organized far-right party People's Party Our Slovakia (Ľudová strana Naše Slovensko – ĽSNS). As Bodnárová and Vicenová evaluated, 'Šarišské Michalany became the first stop in a series of pre-election demonstrations directed against the Roma minority, which SP together with ĽSNS organized since the summer 2009 all the way up to the parliamentary elections in 2010. The demonstration has resonated in the public debate for a long time, in particular due to the strength of the police crackdown on demonstrators, among whom were inter alia also representatives of the Czech extremist party Workers' Party (Dělnická strana – DS).'²²² The Šarišské Michalany demonstration was considered by SDKÚ-DS (Slovak Democratic and Christian Union – Democratic Party) as evidence that the root causes of the strained economic and societal situation, in particular with regards to the Roma issue in troubled regions, were actually not addressed at all.²²³

We need to point out here that the pattern of events in the Slovak case is very similar to that of Jobbik's actions in 2009-2010 when provocative intimidation marches, violent attacks have targeted Roma in Hungary. However, Bodnárová and Vicenová do not go into details of the underlying processes and do not attempt to do discourse analysis that might better explore the case.

Another parallel can be drawn based on the events in the Northern Bohemian town of Litvínov, where violent riots ensued as a response to the escalating tensions between city inhabitants and inhabitants of the urban settlement Janov in 2008. Here, a demonstration organized by the Workers' Party on November 11, resulted in violent clashes among demonstrators and police officers, who tried to prevent extremist demonstrators from entering Janov and attack local Roma residents, becoming one of the toughest and biggest demonstrations of right-wing extremists in the Czech Republic in several years.²²⁴ Further independent and comparative analysis should be carried out with the potential of identifying similarities, analogous patterns and comparable practices of extremist actors specifically targeting Roma.

As European Roma Rights Center reported, there were 5 cases of physical violence in Hungary that targeted Roma in 2010 and 4 cases in 2011 – compared to 23 in 2008 and 19 in 2009 respectively. 8 further cases had been reported by September 2012.²²⁵ Moreover, at least 48 violent attacks against Roma in Hungary, 40 attacks in the Czech Republic and 13 attacks in Slovakia happened between 2008 and 2011

---

222 Ibid, p. 24.

223 Ibid, p. 26.

224 Ibid.

225 ERRC, Attack against Roma in Hungary: January 2008 – September 2012. OSCE listed 22 and 23 violent cases in 2008 and 2009, respectively. OSCE – ODIHR, Addressing Violence, Promoting Integration, 56-64.

resulting in a combined total of at least 11 fatalities. Between September 2011 and July 2012 14 attacks against Roma and their property had been registered in Bulgaria.²²⁶ Comprehensive summaries of violent cases for the period beyond 2012 have not been published yet. However, reports on acts of hate speech, racially motivated crimes, 'military trainings' by extreme right organizations are available.²²⁷ These reports indicate that there is plenty of further opportunities to examine anti-Roma attitudes, violence, societal conflicts and potential patterns of securitization within Central Europe.

The research and analytical framework designed in this study, exemplified by research results from a complete case study on Hungary (Securitization of Roma by radical right wing Jobbik between 2006 and 2010) shall provide adequate background for the conduct of such analysis.

---

226 ERRC, Attacks against Roma in Hungary, the Czech Republic and Slovakia. See also: Amnesty International, Violent Attacks against Roma in Hungary

227 For an assessment of recent developments see: European Union Agency for Fundamental Rights, Racism, discrimination, intolerance and extremism: learning from experiences in Greece and Hungary.

Annex 1. An overview of the strengthening political support of major extremist parties in Europe

Country	Name of party	Results at 2009 EP elections				Results at last national elections				Electoral system	Threshold	Comment	
		No. of votes	Ratio of votes of mandates	No. of mandates	Ratio of mandates	Year	No. of votes	Ratio of votes	No. of mandates				Ratio of mandates
Austria	Freiheitliche Partei Österreichs	36 4207	12.7%	2	11.8%	2008	857 029	17.5%	34	18.6%	Multi-mandate electoral districts; regional, national lists	4%	
	Bündnis Zukunft Österreich	131 261	4.6%	1	5.9%	2008	522 933	10.7%	21	11.5%			
Belgium	Vlaams Belang	647 170	9.9%	2	11.1%	2010	395 733	7.8%	12	8.0%	Regional lists	5%	
Bulgaria	Ataka	308 052	12.0%	2	11.1%	2009	395 733	9.4%	21	8.8%	Multi-mandate electoral districts	4%	
Denmark	Dansk Folkeparti	357 942	15.3%	2	15.4%	2011	436 736	12.3%	22	12.3%	Multi-mandate electoral districts and national list	2%	Additional implicit threshold at district level
United Kingdom	British National Party	943 598	6.2%	2	2.8%	2010	564 321	1.9%	0	0.0%	Individual districts	-	

		Results at 2009 EP elections				Results at last national elections				Multi-mandate districts	Implicit threshold in districts with low number of mandates	
Finland	Perussuomalaiset	Igaz Finnek	162 930	9.8%	1	7.7%	2011	560 075	19.1%	39	19.5%	-
France	Front National	Nemzeti Front	1 091 061	6.3%	3	4.2%	2012	3 528 373	13.6%	2	0.3%	-
Greece	Chrysi Avgi	Arany Hajnál	-	-	-	-	2012	425 990	6.9%	18	6.0%	3%
	Laikós Ortodoxos Synagermós Partij voor de Vrijheid	Népi Ortodoxos Szövetség Szabadságpárt	366 615	7.2%	2	9.1%	2012	97 099	1.6%	0	0.0%	
Netherlands	Jobbik	Jobbik	772 746	17.0%	4	16.0%	2012	950 263	10.1%	15	10.0%	-
Hungary	Jobbik	Jobbik	427 773	14.8%	3	13.6%	2010	855 436	16.7%	47	12.2%	5%
Romania	Partidul Romania Mare	Nagy Románia Párt	419 094	8.7%	3	9.1%	2008	217 595	3.2%	0	0.0%	5%
Slovakia	Slovenská Národná Strana	Szlovák Nemzeti Párt	45 960	5.6%	1	7.7%	2012	113 420	4.6%	0	0.0%	-

JUHÁSZ – KREKÓ – LÁSZLÓ – MOLNÁR: Politikai stratégiák a szélsőjobbal szemben. Political Capital

Bibliography

- ABBAS, Merin; TVRDÁ, Katerina; WALACH, Václav; RYDLINSKI, Bartosz and NOCIAR, Tomás. *Right-wing Extremism in Central Europe. An Overview*. Berlin: Friedrich Ebert Stiftung, 2011.
- Amnesty International. *Violent Attacks against Roma in Hungary. Time to Investigate Racial Motivation*. London: Amnesty International, 2010.
- Athena Institute. "Early Warning Dispatch 6. – Miskolc." Accessed May 21, 2014. <http://athenainstitute.eu/en/context/read/41>
- BALZACQ, Thierry. "The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context" *European Journal of International Relations*, Vol. 11. No. 2. (2005): 171-201.
- BALZACQ, Thierry, ed. *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*. Milton Park, Abingdon: Routledge, 2010.
- BALZACQ, Thierry. "Enquiries into Methods: A New Framework for Securitization Analysis", in *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*, edited by Thierry Balzacq, 31-53. New York: Routledge, 2011.
- BERNÁT, Anikó; JUHÁSZ, Attila; KREKÓ, Péter and MOLNÁR, Csaba. "The Roots of Radicalism and Anti-Roma Attitudes on the Far Right." Presentation at the conference 'Hungary: Where Do We Stand in 2012? A conference on economic conditions and social cohesion.' Budapest, November 22-23, 2012.
- BÍRÓ, NAGY Tamás and RÓNA, Dániel. "Tudatos radikalizmus. A Jobbik útja a Parlamentbe, 2003-2010.", in *Nemzet és radikalizmus*, edited by András, Láncki, 242-283. Budapest, Századvég, 2011.
- BÍRÓ, NAGY Tamás, BOROS, Tamás and VARGA, Áron. *A szélsőjobboldal Magyarországon*. Budapest: Policy Solutions, 2012.
- BODNÁROVÁ, Barbořa and VICENOVÁ, Radka. *Anti-extremist Strategies of Political Parties in Slovakia*. Bratislava: CENAA, 2013.
- BRUBAKER, Rogers. "Ethnicity without groups." *European Journal of Sociology*, Vol. 43. No. 2. (2002): 163-189.
- BUZAN, Barry. *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. New York: Harvester and Wheatsheaf, 1991.
- BUZAN, Barry, WÆVER, Ole and DE WILDE, Jaap. *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1998.
- CARTER, Elisabeth L. *The Extreme Right in Western Europe*. Manchester: Manchester University Press, 2005.
- CHARRETT, Catherine. *A critical application of securitization theory: overcoming the normative dilemma of writing security*. Barcelona: International Catalan Institute for Peace, 2009.
- DETTKE, Dieter. "Hungary's Jobbik Party, the Challenges of European Ethno-Nationalism and the Future of the European Project." CSM Reports and Analyses, 2014/1. Warsaw: Center for International Relations, 2014.

- ERRC. *Attacks against Roma in Hungary*. Budapest: European Roma Rights Center, 2011.
- ERRC. *Attacks against Roma in Hungary, the Czech Republic and Slovakia*. Budapest: European Roma Rights Center, 2012.
- ERRC. *Factsheet: Roma rights in jeopardy*. Budapest: European Roma Rights Center, 2012.
- European Roma Policy Coalition. *Analysis of the National Roma Integration Strategies*. Budapest: ERPC-ERRC, 2012.
- European Union Agency for Fundamental Rights. *The Situation of Roma in 11 EU Member States*. Vienna: FRA – UNDP, 2012.
- European Union Agency for Fundamental Rights. *Making Hate-crime Visible in the European Union: Acknowledging Victims' Rights*. Vienna: FRA, 2012.
- European Union Agency for Fundamental Rights. Racism, discrimination, intolerance and extremism: learning from experiences in Greece and Hungary. Thematic Situation Report. Luxembourg: FRA, 2013.
- FEISCHMIDT, Margit; SZOMBATI, Kristóf and SZUHAY, Péter. "Collective Criminalization of Roma in Central and Eastern Europe: Social Causes, Circumstances and Consequences." in *The Routledge Handbook of European Criminology*, edited by Sophie Body-Gendrot, Mike Hough, Klara Kerezi, René Lévy and Sonja Snacken. 168-187. London, New York: Routledge, 2014.
- FXB Center for Health and Human Rights, Harvard School of Public Health: Accelerating Patterns of Anti-Roma Violence in Hungary. Boston, 2014 Accessed April 6, 2014. http://fxb.harvard.edu/wp-content/uploads/sites/5/2014/02/FXB-Hungary-Report_Released-February-4-2014.pdf
- GOODWIN, Matthew; Ramalingham, Vidhya and Rachel, Briggs, *The new radical right: Violent and non-violent movements in Europe*. London: Institute for Strategic Dialogue, 2012.
- GRAJ CZÁR, István and TÓTH, András. 2011. "Válság, radikalizálódás és újjászületés ígérete: a Jobbik útja a parlamentbe." In *Új képlet. Választások Magyarországon*, 2010. edited by Enyedi, Zsolt; Szabó, Andrea and Tardos, Róbert. 57-92. Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, 2011.
- GUY, Will and BEDARD Tara, eds. *Improving the Tools for the Social Inclusion and Non-discrimination of Roma in the EU*. Luxembourg: European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, 2010.
- HANSEN, Lene. "A Case for Seduction? Evaluating the Poststructuralist Conceptualization of Security" *Cooperation and Conflict*, Vol. 32. No. 4. (1997): 369-397
- HUYSMANS, Jef. "Migrants As a Security Problem: Dangers of "Securitizing" Societal Issues" in *Migration and European Integration. The Dynamics of Inclusion and Exclusion* edited by Robert Miles and Dietrich Thränhardt, 53-72. London: Pinter, 1995.

- HUYSMANS, Jef. "Revisiting Copenhagen: Or, On the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe", *European Journal of International Relations*, Vol. 4 No. 4. (1998): 479–505.
- HUYSMANS, Jef. "The Question of the Limit: Desecuritization and the Aesthetics of Horror in Political Realism", *Millennium*, Vol 27. no 3 (1998): 569-589.
- HUYSMANS, Jef. "Defining Social Constructivism in Security Studies: The Normative Dilemma of Writing Security", *Alternatives*, Vol. 27. (2002): 41–62.
- JUTILA, Matti. "Desecuritizing Minority Rights: Against Determinism" *Security Dialogue*, Vol. 37. No. 2. (2006): 167-185.
- KARÁCSONY, Gergely and RÓNA, Dániel. "A Jobbik titka. A szélsőjobb magyarországi megerősödésének lehetséges okairól." *Politikatudományi Szemle*, Vol. 19. No. 1. (2010): 31-66.
- KREKÓ, Péter; JUHÁSZ, Attila and MOLNÁR, Csaba. "A szélsőjobboldal iránti társadalmi kereslet növekedése Magyarországon" *Politikatudományi Szemle*, Vol. 20. No. 2. (2011): 53-79.
- LANGENBACHER, Nora and SCHELLENBERG, Britta, eds., *Is Europe on the „right” path? Right-wing extremism and right-wing populism in Europe*. Berlin: Friedrich Ebert Stiftung, 2011.
- MAMMONE, Andrea; GODIN, Emmanuel and JENKINS, Brian, eds. *Mapping the Extreme Right in Contemporary Europe. From Local to Transnational*. London, New York: Routledge, 2012.
- MAREŠ, Miroslav. *Trans-national cooperation of right-wing extremists in East-Central Europe*. Bratislava: CENAA, 2012.
- MCDONALD, Matt. "Securitization and the Construction of Security" *European Journal of International Relations*, Vol. 14. No. 4. (2008): 563-587
- MELZER, Ralf and SERAFIN, SEBASTIAN, eds. *Right-wing extremism in Europe. Country analyses, counter-strategies and labor-market oriented exit strategies*. Berlin: Friedrich Ebert Stiftung, 2013.
- MINKENBERG, Michael. *The Radical Right in Europe: Challenges for Comparative Research. Strategies for Combating Right-Wing Extremism in Europe*. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2009.
- MIREANU, Manuel. *Domestic extremism – A political analysis of security and violence*. Budapest: Athena Institute, 2012.
- MUDDE, Cas. *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge, 2007.
- NORRIS, Pippa. *Radical Right: Voters and Parties in Electoral Market*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- OSCE – ODIHR. Addressing Violence, Promoting Integration. Field Assessment of Violent Incidents against Roma in Hungary: Key Developments, Findings and Recommendations. Warsaw: OSCE – ODIHR, 2010. <http://www.osce.org/odihr/68545?download=true>
- RAM, Melanie H., "Anti-discrimination Policy and the Roma: Assessing the Impact of EU Enlargement." *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, Vol. 3. (2007): 491-513.

- ROE, Paul. "Misperception and Ethnic Conflict: Transylvania's Societal Security Dilemma", *Review of International Studies*, Vol. 28. No. 1. (2002): 57–74
- ROE, Paul. "Securitization of Minority Rights: Conditions of Desecuritization", *Security Dialogue*, Vol. 35. No. 3. (2004) 279–294.
- RÓNA, Dániel. "Jobbik-jelenség. A Jobbik Magyarországért Mozgalom Népszerűségének okai." PhD diss., Budapesti Corvinus Egyetem, 2014.
- RÓNA, Dániel and SÖRÉS, Anett, "A kuruc.info nemzedék. Miért népszerű a Jobbik a fiatalok között?" In *Racionálisan lázadó hallgatók, 2012. Apátia – radikalizmus – posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében I.* edited by Szabó, Andrea, 113-156. Szeged, Belvedere Meridionale, 2013.
- RUDAS, Tamás. „A Jobbik törzsszavazóiról”. In *Társadalmi Riport 2012* edited by KOLOSI, Tamás and TÓTH, István György, 512-526. Budapest: TÁRKI Social Research Institute, 2012.
- SCHIEDEL, Heribert. *Extreme Rechte in Europa*. Wien: Edition Steinbauer, 2011
- United States Department of State. "Country Reports on Human Rights Practices 2013 – Hungary". Accessed May 18, 2014. <http://www.refworld.org/docid/53284aced.html>
- VAJDA, Róza and DUPCSIK, Csaba. *Country Report on Ethnic Relations: Hungary*. Budapest: Center for European and Enlargement Studies, CEU, 2008.
- WÆVER, Ole. "Securitization and Desecuritization" in *On Security*, edited by Ronnie D. Lipschutz, 46-86. New York: Columbia University Press, 1995.
- WÆVER, Ole. *Security the Speech Act: Analyzing the Politics of a Word*. Copenhagen: Centre for Peace and Conflict Research, 1989.
- WÆVER, Ole. "Societal Security: The Concept" in *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe* edited by Ole Wæver, Barry Buzan, Morten Kelstrup and Pierre Lemaitre, 17-40. London: Pinter, 1993.
- WOLFERS, Arnold. "National Security as an Ambiguous Symbol." in *Discord and Collaboration. Essays on International Politics*. 147-165. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1962.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.